

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 10 – 2025 (oktober)

dinsdag 7 oktober 2025

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:
(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD.....	1
LEESWIJZER.....	3
DEEL I – RECHTSPRAAK	4
Aanbesteding, overheidsopdrachten en universele diensten ..	4
Advocaten	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	5
Arbitrage	11
Asiel, migratie en Unieburgerschap	11
Beginnelen EU-recht	17
Belastingen.....	17
Belastingen, accijns.....	18
Belastingen, btw	18
Belastingen, vennootschapsbelasting	22
Beroepskwalificaties	22
Beschermde oorsprongsbenaming	23
Bescherming financiële belangen EU	23
Brexit	24
Civil.....	24
Consumenten	25
Diensten, elektronische communicatiediensten	27
Digitale markt, sociale media en AI	31
Defensie	33
Detentie	33
Discriminatie en gelijke behandeling	35
Douane, tariefindeling, handel en antidumping.....	37
Eigendomsrecht	37
Energiemarkt	39
Familieleven en familierecht.....	40
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	42
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	44
Gezondheid, geneesmiddelen, levensmiddelen en etikettering	47
Grondrechten, Handvest en EVRM.....	51
Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen	52



Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa werd in 2011 opgericht door Marc de Werd (gerechtshof Amsterdam) en Joanne Bik (LBVr).

Kernredactie: Larissa Alwin, Joanne Bik, Dionne Emmanouilidis, Mariëlle Leenaers en Marc de Werd. Vaste medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Nicolien Keereweert, Babet van den Kommer, Suus Pesch en Chris Sillen.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBVr), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Afmelden kan via deze [link](#).

Humanitair recht en gewapend conflict	53
IE - Intellectuele eigendom	54
IPR.....	58
Kansspelen.....	60
Kinderontvoering	60
Landbouw en visserij	61
Levenslang	62
LHBTI-rechten	62
Luchtvaart.....	63
Mededinging	64
Milieu, natuur, duurzame energie	65
Ne bis in idem.....	68
Overlevering en uitlevering	69
Politiebehandeling en politieonderzoek	71
Prejudiciële procedure HvJ	72
Privacy en persoonsgegevens	72
Procesrecht HvJ	81
Procesrecht en recht op eerlijk proces.....	81
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	82
Producteisen	83
Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter	84
Rechtsstaat en rechterlijke macht	84
Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling	86
Sport.....	87
Staatsaansprakelijkheid	88
Staatssteun	88
Strafrecht.....	89
Tabak	91
Terrorisme en witwassen	93
Toegang tot documenten	93
Verkiezingen en kiesrecht	94
Vervoer, reizen en rijbewijs	95
Verzekeringen	96
Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en recht om informatie te ontvangen	96
Vrijheid van vereniging en demonstratierecht.....	98
 DEEL II – ALGEMEEN	 99
Algemeen	99
Cursus en opleiding.....	99
Nieuwsbrieven.....	101
NL zaken bij het HvJEU	102
NL prejudiciële verwijzingen.....	102
NL zaken bij het EHRM.....	103
Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM.....	103

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding, overheidsopdrachten en universele diensten



HvJ – ARREST – [C-59/23 P \(Oostenrijk/Commissie\)](#) – 11 september 2025 – **Grote Kamer** – [ECLI:EU:C:2025:686](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 107, lid 3, onder c), en artikel 108 VWEU – Richtlijn 2014/25/EU – Staatssteun voor nieuwe kernreactoren – Rechtstreekse gunning bouwopdracht – Besluit waarbij de steun verenigbaar wordt verklaard met de interne markt mits bepaalde verplichtingen worden nagekomen – Gelijktijdig lopende niet-nakomingsprocedure – Motiveringsplicht

Samenvatting onder: [staatssteun](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – CBb – 9 september 2025 – [ECLI:NL:CBb:2025:456](#)

Onderhandse gunning concessie aan NS

Aan NS is een concessie (vergunning) verleend voor het treinverkeer over het Nederlandse hoofdrailnet voor de periode 2025-2033. Concurrerende vervoersbedrijven hebben daar beroep tegen ingesteld bij het CBb, omdat zij vinden dat de staatssecretaris Europese regels heeft geschonden. Zij verzetten zich in het bijzonder tegen het onderhands gunnen aan NS in plaats van een openbare aanbesteding. Ook verzetten zij zich tegen het opnemen in de concessie van bijna het volledige hoofdrailnet zonder dat van tevoren is onderzocht welke lijnen en diensten de vrije markt kan exploiteren. Zij krijgen bijval van de Europese Commissie, die op 17 juli 2025 heeft aangekondigd bij het EU-Hof een procedure tegen Nederland te beginnen omdat Nederland volgens de Commissie de Europese regels niet heeft nageleefd. De staatssecretaris vindt dat het overgangsrecht het toestaat om de concessie nog een laatste keer onderhands te gunnen. Verder vindt de staatssecretaris dat het hoofdrailnet één samenhangend geheel is. Daarom mag hij de concessie verlenen zonder te onderzoeken of de markt kan voorzien in vervoer over delen van het hoofdrailnet.

Het CBb vraagt het EU-Hof hoe het overgangsrecht moet worden uitgelegd en hoe het recht op vrije toegang van spoorwegmaatschappijen tot de spoorinfrastructuur zich verhoudt tot de bevoegdheid van de staatssecretaris om het openbaar treinvervoer via een openbare-dienstcontract te realiseren. Een belangrijke vraag daarbij is of de staatssecretaris de winstgevende lijnen en diensten over het hoofdrailnet aan de vrije markt moet overlaten en dus los moet aanbieden aan vervoersbedrijven.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-517/25](#) en [C-518/25 \(Soces e.a.\)](#), verwijzing uit **Italië** over de verenigbaarheid met **richtlijn 2014/14** van een nationale regel die van bedrijven die mee willen doen aan een **aanbestedingsprocedure** eist dat zij hun **socializekerheidsbijdragen** hebben **betaald vóór het verstrijken van de inschrijvingstermijn** (ter voorkoming van uitsluiting)
- [C-535/25 t/m C-537/25 \(Amazon Italia Logistica e.a.\)](#), verwijzing uit **Italië** over de vraag of ondernemingen die **geïntegreerde diensten** aanbieden, waaronder het **bezorgen van poststukken** (zoals in casu Amazon), onder de definitie en daarmee de regels van **richtlijn 97/67** vallen (markt voor **postdiensten**).
- [C-527/25 \(Blue Bird Liaison\)](#), verwijzing uit **Roemenië** over **Richtlijn 89/665, artikel 47 Handvest EU** en een nationale regeling die niet voorziet in een **rechtsmiddel** om op te komen tegen de verwerping van een beroep van een inschrijver strekkende tot **nietigverklaring van**

een handeling van de aanbestedende dienst zonder dat de aangevoerde argumenten daadwerkelijk zijn onderzocht?

- C-552/25 (Balmung Medical Handel), verwijzing uit **Denemarken** over de toepassing van een **duurzaamheidscriterium** bij de **gunning van overheidsopdrachten** en de verenigbaarheid met **richtlijn 2014/24**

Advocaten

NOOT – EHRM 8 april 2025, Backovic t. Servië (no. 2)

Backović v. Serbia (no. 2): Blurring the line between legitimate criticism and unacceptable insults by lawyers in court proceedings (Strasbourg observers)

EHRM factsheets en case-law guide

- ECHR-KS KS – Articles 8, 10 and 1 of Protocol No. 1 The rights of lawyers in the Court's case-law

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers



HvJ – ARREST – C-489/23 (Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Mureș e.a.) – 4 september 2025 – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:651 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 883/2004 – Richtlijn 2011/24/EU – Artikel 56 VWEU – Medische zorg in andere lidstaat dan de woonstaat – Artikel 7, lid 7 – Vergoeding van de kosten van de verzekerde persoon – Terugbetaling – Aanzienlijke beperking van de terugbetaling van de kosten van grensoverschrijdende gezondheidszorg

Een Roemeense staatsburger, moest een operatie ondergaan die niet was mogelijk in het staatziekenhuis, maar wel in een privékliniek waar de behandeling 13 000 EUR kost. De patiënt heeft besloten de behandeling tegen dezelfde kosten te laten uitvoeren in Duitsland. Tijdens de procedure om toestemming te verkrijgen voor de ingreep kreeg de patiënt de mogelijkheid om de operatie te ondergaan. Bij zijn terugkeer in Roemenië heeft de patiënt het ziekenfonds verzocht om terugbetaling van de kosten van de behandeling in Duitsland (13 069 EUR). Deze betaling is geweigerd omdat het E 112-formulier niet vóór het vertrek van de begunstigde was afgegeven en omdat de patiënt geen bewijs had ingediend van een medisch onderzoek door een gezondheidswerker binnen het zorgverzekeringsstelsel in Roemenië met een daaropvolgende verwijzing voor een ziekenhuisopname.

De vraag is o.a. of artikel 7, lid 7, van de richtlijn een lidstaat van aansluiting toestaat de vergoeding van de kosten van grensoverschrijdende intramurale zorg afhankelijk te stellen van een medisch onderzoek door een gezondheidswerker die onder het openbare zorgverzekeringsstelsel van deze staat valt en van de daaropvolgende verwijzing voor een ziekenhuisopname.

Voorts is de vraag of artikel 20, leden 1 en 2, van verordening nr. 883/2004 zich verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan, wanneer een verzekerde niet de vereiste voorafgaande toestemming heeft verkregen om bepaalde grensoverschrijdende gezondheidszorg te ondergaan, het bedrag van de vergoeding ervan door de lidstaat van aansluiting wordt beperkt tot het bedrag waarin het zorgverzekeringsstelsel van die lidstaat voorziet.

Hof: Artikel 7, lid 7, van richtlijn 2011/24/EU, gelezen in het licht van artikel 56 VWEU, verzet zich tegen een nationale regeling die de terugbetaling van de kosten van grensoverschrijdende gezondheidszorg die de verzekerde in de lidstaat van aansluiting heeft gemaakt, afhankelijk stelt van een medisch onderzoek dat wordt verricht door een arts die valt onder het openbare zorgverzekeringsstelsel van die staat en dat leidt tot de afgifte door die arts van een document waarmee toestemming wordt gegeven voor ziekenhuisopname van die persoon.

Artikel 20, leden 1 en 2, van verordening (EG) nr. 883/2004, gelezen in het licht van artikel 56 VWEU, verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan, wanneer een verzekerde de vereiste voorafgaande toestemming op goede gronden is geweigerd om bepaalde grensoverschrijdende gezondheidszorg te ondergaan, het bedrag van de vergoeding ervan door de lidstaat van aansluiting beperkt is tot het bedrag waarin het stelsel van ziektekostenverzekering van die staat voorziet, waarbij daartoe een berekeningswijze wordt toegepast die het bedrag van die vergoeding aanzienlijk beperkt ten opzichte van de kosten die deze persoon daadwerkelijk heeft gedragen in de lidstaat waar die gezondheidszorg hem is verstrekt, voor zover deze berekeningswijze berust op objectieve, niet-discriminerende en transparante criteria. Indien die persoon echter om redenen die verband houden met zijn gezondheidstoestand of met de noodzaak om spoedhulp in een ziekenhuis te ontvangen, geen dergelijke voorafgaande toestemming heeft kunnen vragen of niet heeft kunnen wachten op het besluit van het bevoegde orgaan op het ingediende verzoek om toestemming, heeft hij recht op vergoeding door het bevoegde orgaan van een bedrag dat gelijk is aan het bedrag dat dit orgaan normaliter voor zijn rekening zou hebben genomen indien dezelfde persoon die toestemming had gekregen.



HvJ – ARREST – C-543/23 (Gnattai) – 4 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:653 – conclusie – arrest

Artikelen 20 en 21 Handvest EU – Raamovereenkomst arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Aanstelling in vaste dienst bij staatsonderwijsinstellingen – Vaststelling anciënniteit van de grondrechten – Geen tenuitvoerbrenging van het Unierecht

Een Italiaanse leerkracht heeft op basis van arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd gewerkt bij particuliere scholen die volgens de wet in wezen zijn gelijkgesteld met openbare scholen. Bij zijn indiensttreding bij een openbare school hij ingedeeld op de salarisschaal „geen anciënniteit” omdat het niet is toegestaan om voor de berekening van zijn anciënniteit rekening te houden met de dienstjaren bij particuliere scholen.

De vraag is o.a. of clause 4 van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd zich verzet tegen een nationale regeling waarin bij bepaling van de anciënniteit en de bezoldiging van leerkrachten bij hun aanstelling in vaste dienst wel rekening wordt gehouden eerdere diensttijdvakken bij staatsonderwijsinstellingen en niet met eerdere diensttijdvakken bij aan staatsonderwijsinstellingen te stellen onderwijsinstellingen.

Hof: Clause 4 van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd (...), verzet zich niet tegen een nationale regeling die niet bepaalt dat voor de vaststelling van de anciënniteit en de bezoldiging van leerkrachten bij hun aanstelling in vaste dienst bij een staatsonderwijsinstelling rekening wordt gehouden met de diensttijdvakken die deze leerkrachten eerder hebben vervuld in het kader van een arbeidsverhouding voor bepaalde tijd of in vaste dienst bij bepaalde onderwijsinstellingen waarvan de werking en de organisatie niet onder de bevoegdheid van de staat vallen, maar die krachtens deze regeling met staatsonderwijsinstellingen worden gelijkgesteld, terwijl die regeling bepaalt dat diensttijdvakken die zijn vervuld door leerkrachten die zijn tewerkgesteld bij staatsonderwijsinstellingen, met name in vaste dienst, wel in aanmerking worden genomen voor de vaststelling van hun anciënniteit en bezoldiging.

-  **ECHR updates:** *Daardoor is de relevante EU-raamovereenkomst niet van toepassing, en daarmee valt de kwestie op grond van art. 51 lid 1 Hv ook buiten het toepassingsbereik van art. 20 en 21 Hv*



HvJ – ARREST – C-203/24 (Hakamp) – 4 september 2025 – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2025:662 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 883/2004 – Verordening (EG) nr. 987/2009 – Migrerende werknemers – Verrichten van minder dan 25 % van werkzaamheden in lidstaat van woonplaats – Begrip ‘substantieel gedeelte van de werkzaamheden’ – Aanknopingscriteria in verband met arbeidstijd en/of bezoldiging – Inaanmerkingneming van andere omstandigheden

KN woonde in 2016 in Nederland. Hij was toen werkzaam als schipper op een binnenvaartschip dat in Nederland is geregistreerd. Hij heeft werkzaamheden verricht in België, Duitsland en Nederland. In 2016 heeft hij ongeveer 22 % van zijn totale vaartijd in Nederland gevaren. KN stond op de loonlijst van een werkgever in Liechtenstein.

De SVB heeft voor deze periode een verklaring betreffende de toepassing van het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid (A1-verklaring) afgegeven. KN heeft bezwaar ingediend. De SVB heeft dat bezwaar bij besluit van 6 maart 2020 afgewezen op grond dat de betrokkene tijdens de litigieuze periode een substantieel gedeelte van zijn werkzaamheden in loondienst in Nederland had verricht. In de beroepsprocedure tegen dit besluit is geoordeeld dat de SVB voldoende had aangetoond dat KN een substantieel gedeelte van zijn werkzaamheden in loondienst had verricht in de lidstaat waar hij woont. Daarbij is in aanmerking genomen dat het schip waarop KN had gewerkt ook in 2013 en 2014 gedurende 22 respectievelijk 24 % van zijn totale vaartijd, in Nederland had gevaren, dat KN in Nederland woonde, dat het schip daar was geregistreerd en dat zowel de eigenaar als de exploitant van het schip aldaar was gevestigd.

KN betoogt dat hiermee artikel 13 van verordening nr. 883/2004 en artikel 14, lid 8, van verordening nr. 987/2009 onjuist is toegepast omdat rekening is gehouden met omstandigheden die irrelevant zijn bij de beoordeling waar hij het substantiële gedeelte van zijn werkzaamheden in loondienst heeft verricht en ten onrechte geen rekening is gehouden met het feit dat zijn werkgever in Liechtenstein is gevestigd en dat de inscheping en ontscheping van het schip in België hebben plaatsgevonden.

De rechter wil o.a. weten welke omstandigheden relevant kunnen zijn om vast te stellen dat werknemers die minder dan 25 % van hun arbeidstijd verrichten in de lidstaat waar zij wonen, daar toch een substantieel gedeelte van hun werkzaamheden in loondienst verrichten.

Hof: Artikel 14, lid 8, van verordening (EG) nr. 987/2009, moet aldus worden uitgelegd dat het bevoegde orgaan bij de beoordeling of een persoon die in twee of meer lidstaten werkzaamheden in loondienst pleegt te verrichten een substantieel gedeelte van die werkzaamheden verricht in de lidstaat waar hij woont, in het kader van een algemene beoordeling van de situatie van die persoon moet nagaan of ten minste 25 % van zijn arbeidstijd en/of bezoldiging in die staat wordt verricht en/of verkregen. In dit verband mag geen rekening worden gehouden met andere omstandigheden of criteria. Artikel 14, leden 8 en 10, van verordening nr. 987/2009, zoals gewijzigd bij verordening nr. 465/2012, moet aldus worden uitgelegd dat, in het kader van de algemene beoordeling van de situatie van een persoon die in twee of meer lidstaten werkzaamheden in loondienst pleegt te verrichten, bij de beoordeling of hij een substantieel gedeelte van zijn werkzaamheden verricht in de lidstaat waar hij woont, rekening moet worden gehouden met zijn verwachte situatie in de volgende twaalf kalendermaanden.



HvJ – ARREST – C-249/24 (Ineo Infracom) – 4 september 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:661 – conclusie – arrest

Richtlijn 98/59/EG – Collectief ontslag – Collectief akkoord inzake interne mobiliteit – Ontslag om economische redenen – Procedures tot voorlichting en raadpleging van werknemersvertegenwoordigers

Een Franse vennootschap heeft op dezelfde dag elf werknemers, waaronder verzoekers, ontslagen op grond van een nationale wettelijke regeling die bepaalt dat het ontslag van een werknemer die er niet mee heeft ingestemd dat op zijn arbeidsovereenkomst de bepalingen van een collectieve interne-mobiliteitsovereenkomst worden toegepast, wordt behandeld als een individueel ontslag om economische redenen.

De vragen gaan over het begrip „collectief ontslag” en over de omvang, de inhoud en de toepassing in de tijd van de verplichtingen die in het kader van de in artikel 2 van deze richtlijn bedoelde informatie- en raadplegingsprocedure op de werkgever rusten.

Hof: Artikel 1, lid 1, van richtlijn 98/59/EG moet aldus worden uitgelegd dat de verwijzende rechter, ter beoordeling of de beëindiging van arbeidsovereenkomsten die is gebaseerd op de weigering van de werknemers om in te stemmen met de toepassing van de bepalingen van een collectief akkoord inzake interne mobiliteit op hun arbeidsovereenkomst, moet worden geacht onder het begrip „ontslag” in de zin van de eerste alinea, onder a), van die bepaling te vallen, dient te onderzoeken of de betrokken werknemers, gelet op dit collectieve akkoord en de bepalingen van de arbeidsovereenkomst, de door de werkgever voorgestelde geografische overplaatsing moeten aanvaarden en, zo nee, of deze wijziging een substantiële wijziging van een essentieel element van de arbeidsovereenkomst vormt, zodat daarmee rekening moet worden gehouden bij de berekening van het aantal ontslagen. Indien niet aan deze voorwaarde is voldaan, vormt de beëindiging van de arbeidsovereenkomst na de weigering van de werknemer om een dergelijke wijziging te aanvaarden, een beëindiging van die overeenkomst die uitgaat van de werkgever om een of meer redenen die geen betrekking hebben op de persoon van de werknemers in de zin van artikel 1, lid 1, tweede alinea, van richtlijn 98/59, zodat daarmee rekening moet worden gehouden bij de berekening van het aantal ontslagen.

Artikel 2 van richtlijn 98/59 moet aldus worden uitgelegd dat het informeren en raadplegen van de werknemersvertegenwoordigers voorafgaand aan het sluiten van een collectief akkoord inzake interne mobiliteit een raadpleging in de zin van dat artikel kan vormen, voor zover de informatieverplichtingen van lid 3 van dat artikel in acht zijn genomen.



HvJ – ARREST – C-253/24 (Pelavi) – 4 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:660 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2003/88/EG – Artikel 31 Handvest EU – Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon – Beoordelingsprocedure honorair magistraat – Afstand van rechtswege van aanspraken die voortvloeien uit het vóór de beoordelingsprocedure uitgeoefende ambt van honorair magistraat

NZ is sinds 14 februari 2001 honorair magistraat. Na verschillende herbenoemingen is zij op 13 december 2022 definitief in haar ambt benoemd tot de leeftijd van 70 jaar, nadat zij had verzocht om deel te nemen aan een beoordelingsprocedure met het oog op een dergelijke definitieve benoeming. Volgens het toepasselijk Italiaans recht doen honoraire magistraten die na afloop van die procedure vast worden benoemd in hun functie, van rechtswege afstand van alle aanspraken die voortvloeien uit hun eerdere honoraire arbeidsverhouding.

De vragen stellen aan de orde of een nationale regeling die misbruik van opeenvolgende arbeidsverhoudingen voor bepaalde tijd bestraft door een honorair magistraat de mogelijkheid te bieden om deze verhoudingen om te zetten in een arbeidsverhouding voor onbepaalde tijd, tot gevolg kan hebben dat die magistraat de hem door het Unierecht toegekende rechten verliest. Het gaat zowel in het algemeen over de afstand van elk recht met betrekking tot die voorafgaande periode als meer in het bijzonder het verlies van het recht op vakantie met behoud van loon voor de periode voorafgaand aan die vaste benoeming.

Hof: Clausule 5, raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, gelezen in samenhang met clausule 4 van die overeenkomst, artikel 7 van richtlijn 2003/88/EG, en artikel 31, lid 2, Handvest EU verzet zich tegen een nationale regeling die beoogt misbruik van opeenvolgende arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd te bestraffen en die aan het verzoek van in functie zijnde honoraire magistraten om deel te nemen aan een beoordelingsprocedure teneinde vast in hun ambt te worden benoemd tot de leeftijd van 70 jaar, de eis verbindt dat afstand wordt gedaan van het uit het Unierecht voortvloeiende recht op jaarlijkse vakantie met behoud van loon, dat betrekking heeft op hun honoraire arbeidsverhouding die aan deze vaste benoeming voorafgaat.



HvJ – ARREST – C-5/24 (Pauni) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:689 – conclusie – arrest

Richtlijn 2000/78/EG – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Discriminatie op grond van handicap – Ontslag werknemer met ziekteverlof

Samenvatting onder: Discriminatie en gelijke behandeling



HvJ – CONCLUSIE – C-119/24 (Chefquet) – 4 september 2025 – A-G Emiliou – België – ECLI:EU:C:2025:674 – conclusie

Artikel 45 VWEU – Vrij verkeer van werknemers – Inkomstenbelasting – Nationale wetgeving waarbij niet-ingezeten belastingplichtigen worden onderworpen aan een aanvullende nationale belasting naar analogie met op ingezetenen belastingplichtigen geheven gemeentebelastingen

Samenvatting onder: belastingen



HvJ – CONCLUSIE – C-312/24 (Darashev) – 4 september 2025 – A-G Szpunar – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:671 – conclusie

Richtlijn (EU) 2016/680 – Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Richtlijn 2000/78/EG – Verwerking van persoonsgegevens in strafzaken – Politieagent betrokken als verdachte – Bewaring gegevens in personeelsdossier – Rechtmatigheid verwerking – Noodzakelijk om te voldoen aan wettelijke verplichting – Doelstelling van algemeen belang – Recht op wissen van gegevens (recht op vergetelheid) – Gelijke behandeling in arbeid en beroep

Samenvatting onder: privacy en persoonsgegevens



HvJ – CONCLUSIE – C-350/24 (*Crédit agricole Corporate & Investment Bank*) – 25 september 2025 – **Grote Kamer** – A-G Kokott – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:729 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/54/EG – Terugtrekkingsakkoord VK-EU – Gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep – Omzetting richtlijn – Richtlijnconforme uitlegging – Toepassing Unierecht op situatie vóór de terugtrekking – Rechtszekerheid – Verbod van terugwerkende kracht – Doeltreffende rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: [Brexite](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Gerechtshof Amsterdam – 2 september 2025 – ECLI:NL:GHAMS:2025:2280

Verordening (EG) nr. 593/2008 (Rome I) – Richtlijn 96/71/EG (Detacheringsrichtlijn) – Internationale vrachtwagenchauffeurs – Nauwere band-exceptie – Schlecker-criteria

Geïntimeerden zijn werkzaam als internationaal vrachtwagenchauffeur. Van den Bosch Transporten heeft een transportonderneming in Nederland. Van den Bosch Kft, een vennootschap naar Hongaars recht, is een zusteronderneming. Op het gebied van planning, orderverwerking, administratie etc maken beide ondernemingen gebruik van Van den Bosch Company Services, gevestigd in Nederland. Van den Bosch Transporten is lid van de Vereniging Goederenvervoer Nederland. Deze vereniging heeft met FNV de cao Goederenvervoer gesloten. Geïntimeerden hebben schriftelijke arbeidsovereenkomsten met Van den Bosch Kft gesloten. Deze arbeidsovereenkomsten bevatten geen rechtskeuze. De basisarbeitsvoorwaarden uit de cao Beroepsgoederenvervoer worden niet op geïntimeerden toegepast en evenmin de financiële arbeidsvoorwaarden van het Nederlandse arbeidsrecht.

Geïntimeerden vorderen veroordeling van Van den Bosch Kft tot betaling van achterstallige salarissen. Zij stellen dat Van den Bosch Kft gehouden is Nederlandse arbeidsvoorwaarden toe te passen op grond van artikel 8 Rome I en daarom loon conform de Nederlandse cao's aan hen te betalen.

Het hof stelt de volgende prejudiciële vragen over de kennelijk nauwere band-exceptie van artikel 8, lid 4 Rome I:

- 1. Kunnen bij de vaststelling van de kennelijk nauwere band de Schlecker-criteria (en dan met name het criterium van het land waar de werknemer belastingen en heffingen op inkomsten uit arbeid betaalt en het land waar hij is aangesloten bij de sociale zekerheid) onverkort worden toegepast in het internationale wegtransport?*
- 2. Welke factoren kunnen in het internationale wegtransport naast, of in plaats van, de Schlecker-criteria nog meer (of vooral) van belang zijn?*
- 3. In hoeverre is hierbij van belang dat de aansluiting bij de socialebeschermingsregelingen niet in onderlinge overeenstemming tussen partijen is gebeurd, maar een eenzijdige keuze door Van den Bosch Kft was, dan wel als gevolg van door haar gemaakte keuzes aan Szabó c.s. is opgelegd?*

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-544/25 (ACC Business Development), verwijzing uit **Roemenië** over een nationale regeling die **uitzendbureaus verbiedt** om **niet-EU-onderdanen** in dienst te nemen en de vraag of deze regeling verenigbaar is met **richtlijn 2008/104**.

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Work-related rights](#) nieuw toegevoegd
- [Guide on Article 4 of the European Convention on Human Rights](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Arbitrage

OVERIG

Overeenkomst inzake de niet-toepasselijkheid van artikel 26 van het Energiehandvestverdrag als grondslag voor intra-EU-arbitrageprocedures goedgekeurd door de EU ([ECER](#))

Asiel, migratie en Unieburgerschap



HvJ – ARREST – C-313/25 PPU (Adrar) – 4 september 2025 – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – ECLI:EU:C:2025:647 – conclusie – arrest – einduitspraak

Richtlijn 2008/115/EG – Artikelen 6 en 7, artikel 19, lid 2, artikel 24, lid 2, en artikel 47 Handvest EU – Uitvoering van definitief geworden terugkeerbesluit – Inbewaringstelling met het oog op verwijdering – Beginsel van non-refoulement – Belang van het kind – Familie- en gezinsleven – Ambtshalve toetsing

GB, die naar eigen zeggen de Algerijnse nationaliteit bezit, heeft in Nederland een verzoek om internationale bescherming ingediend. Het verzoek is afgewezen. Het terugkeerbesluit is definitief geworden. GB heeft niet vrijwillig voldaan aan de terugkeerverplichting.

GB heeft een tweede verzoek om internationale bescherming ingediend nadat hij door de Franse autoriteiten aan Nederland is overgedragen krachtens verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublin III-verordening). Hij heeft dit verzoek ingetrokken. Op grond van artikel 15 van richtlijn 2008/115 is een bewaringsmaatregel jegens GB genomen met het oog op zijn verwijdering naar Algerije ter uitvoering van het terugkeerbesluit. Tijdens het gehoor voorafgaand aan deze inbewaringstelling heeft GB verklaard dat hij vreest bij terugkeer naar Algerije een ernstig risico te lopen op een onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing en dat hij de vader is van een in 2024 in Frankrijk geboren kind voor wie hij zorg wil dragen.

De verwijzende rechter vraagt zich af of hij bij de toetsing van de uit het Unierecht voortvloeiende voorwaarden voor de rechtmatigheid van de bewaring – zo nodig ambtshalve – moet nagaan of het beginsel van non-refoulement en de in artikel 5 van richtlijn 2008/115 genoemde belangen in de weg staan aan de verwijdering van GB indien zich relevante omstandigheden of feiten hebben voorgedaan of aan het licht zijn gekomen nadat het genomen terugkeerbesluit definitief was geworden. Deze mogelijkheid biedt het Nederlandse recht en de rechtspraak van de ABRVS niet.

Hof: De artikelen 5 en 15 van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met artikel 6, artikel 19, lid 2, en artikel 47 Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat een nationale rechter die de rechtmatigheid moet toetsen van de inbewaringstelling van een illegaal verblijvende onderdaan van een derde land met het oog op diens verwijdering ter uitvoering van een definitief terugkeerbesluit, verplicht is om – zo nodig ambtshalve – na te gaan of het beginsel van non-refoulement zich verzet tegen die verwijdering.

De artikelen 5 en 15 van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 7, artikel 24, lid 2, artikel 47 Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat een nationale rechter die de rechtmatigheid moet toetsen van de inbewaringstelling van een illegaal verblijvende onderdaan van een derde land met het oog op diens verwijdering ter uitvoering van een definitief terugkeerbesluit, verplicht is om – zo nodig ambtshalve – na te gaan of het belang van het kind en het familie- en gezinsleven, bedoeld in respectievelijk artikel 5, onder a) en b), van deze richtlijn, zich verzetten tegen die verwijdering.

Zie einduitspraak van de rechtbank Den Haag van 10 september 2025: [ECLI:NL:RBDHA:2025:16727](#) (samenvatting staat hieronder)

-  EU-Hof wijst arrest in zaak over de rechtmatigheid van de inbewaringstelling van een illegaal verblijvende derdelander ([ECER](#))
-  [ECHR updates: Het HvJ EU oordeelt dat bewaring alleen is toegestaan als er een werkelijk vooruitzicht van terugkeer is. Dat is er niet als er bij terugkeer een reëel risico is van onmenselijke en vernederende behandeling. Dat moet ambtshalve worden onderzocht bij toetsing van de bewaringsmaatregel. Ook de belangen van een kind en het privé- en gezinsleven moeten hierbij worden beoordeeld, al gaat het daarbij om beperkbare grondrechten](#)

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – 10 september 2025 – na prejudiciële verwijzing
[ECLI:NL:RBDHA:2025:7570](#) – na HvJ [C-313/25 PPU \(Adrar\)](#) [ECLI:NL:RBDHA:2025:16727](#)

Richtlijn 2008/115/EG – Artikelen 6 en 7, artikel 19, lid 2, artikel 24, lid 2, en artikel 47 Handvest EU – Uitvoering van definitief geworden terugkeerbesluit – Inbewaringstelling met het oog op verwijdering – Beginsel van non-refoulement – Belang van het kind – Familie- en gezinsleven – Ambtshalve toetsing

De rechtbank meent dat haar motiveringsplicht meebrengt dat de rechtbank uitdrukkelijk motiveert dat zij het refoulementrisico heeft beoordeeld, ook als dit ambtshalve geschiedt.

In de onderhavige procedure staan de in artikel 5 van richtlijn 2008/115 genoemde belangen in de weg aan de verwijdering van eiser naar Algerije. Nu de bewaringsmaatregel niet kan strekken tot de verwijdering van eiser is de oplegging van de maatregel onrechtmatig. De rechtbank meent dat het recht van eiser op een 'speedy trial' niet is geschonden.



HvJ – CONCLUSIE – [C-150/24 \(Aroja\)](#) – 4 september 2025 – A-G Medina – Finland – [ECLI:EU:C:2025:667](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2008/115/EG – Terugkeer van illegaal verblijvende derdelanders – Bewaring met oog op verwijdering – Verlenging van maximale bewaringsduur – Berekening van reeds verstreken bewaringsduur – Samentelling van eerdere perioden van bewaring

Het betreft een geding over de rechtmatigheid van de derde periode waarin de betrokken derdelander in bewaring was gesteld met het oog op verwijdering naar zijn land van herkomst. Marokko.

De onderhavige zaak belicht de uitdaging waarvoor het Hof zich gesteld ziet bij het vinden van een evenwicht tussen twee tegenstrijdige doelstellingen: het waarborgen van een humane behandeling en de individuele rechten van migranten, en tegelijkertijd het waarborgen van hun daadwerkelijke verwijdering.

A-G geeft het Hof in overweging: „Artikel 15, leden 3, 5 en 6, van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in het licht van de artikelen 6 en 47 Handvest EU, moet aldus worden uitgelegd dat

- om te bepalen of de in artikel 15, leden 5 en 6, gestelde maximale bewaringsduur is bereikt, alle perioden in aanmerking moeten worden genomen gedurende welke de betrokken derdelander eerder op grond van deze bepaling is vastgehouden ter uitvoering van hetzelfde terugkeerbesluit. Indien het terugkeerbesluit van kracht blijft en de verwijderingsprocedure niet daadwerkelijk en definitief is gestaakt, rechtvaardigt een onderbreking van de bewaring niet dat de berekening van de bewaringsduur opnieuw vanaf nul begint. Dit geldt ook als de betrokken derdelander tussen perioden van bewaring in is vrijgelaten of tijdelijk het grondgebied heeft verlaten om naar een andere lidstaat te gaan;*
- wanneer de aanvankelijke periode van bewaring wordt verlengd, de rechterlijke toetsing zoals voorgeschreven door de tweede volzin van artikel 15, lid 3, van richtlijn 2008/115 in beginsel vóór het begin van de verlengde periode moet plaatsvinden. Vindt een dergelijke toetsing echter plaats na het verstrijken van de aanvankelijke periode, dan moet zij niettemin spoedig worden uitgevoerd, in overeenstemming met het vereiste van een tijdige rechterlijke toetsing van de rechtmatigheid van de bewaring, zoals neergelegd in artikel 15, leden 2 en 3, van die richtlijn, zodat rekening wordt gehouden met de ernst van de inmenging in het fundamentele recht op vrijheid;*
- wanneer de rechterlijke toetsing onnodig wordt vertraagd en de bewaring na de aanvankelijke periode van zes maanden zonder tijdige rechterlijke toetsing wordt verlengd op grond van artikel 15, lid 6, van richtlijn 2008/115, die bewaring als onrechtmatig moet worden beschouwd. De procedurele waarborg van een spoedige rechterlijke toetsing, zoals verankerd in artikel 15, lid 2, van die richtlijn, is een essentiële voorwaarde voor de rechtmatigheid van voortgezette bewaring. Een latere vaststelling dat aan de materiële voorwaarden voor bewaring is voldaan, kan een eventueel verzuim niet met terugwerkende kracht herstellen. Daarom moet, wanneer niet aan deze procedurele eis is voldaan, de derdelander onmiddellijk in vrijheid worden gesteld, ongeacht of op het moment van de verlate toetsing is voldaan aan de materiële voorwaarden voor bewaring.*



HvJ – CONCLUSIE – C-147/24 (Safi) – 4 september 2025 – Grote Kamer – A-G Capeta – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – ECLI:EU:C:2025:650 – persbericht – conclusie

Richtlijn 2008/115/EG – Artikel 20 VWEU – Artikel 7 Handvest EU – Minderjarige Unieburger die afhankelijk is van een ouder die derdelander is – Afgeleid verblijfsrecht ouder – Ouder met een verblijfsrecht in een andere lidstaat dan de lidstaat van nationaliteit en verblijf van de minderjarige – Terugkeer van illegaal verblijvende derdelanders – Belang van het kind

De onderhavige zaak betreft een minderjarige met de Nederlandse nationaliteit, die nooit gebruik heeft gemaakt van zijn Unierecht van vrij verkeer om zijn lidstaat te verlaten.

De bevoegde Nederlandse autoriteiten hebben geweigerd om aan zijn moeder, die onderdaan is van een derde land een afgeleid verblijfsrecht toe te kennen op grond van artikel 20 VWEU, op basis van het recht van de derdelander-ouder om in Spanje te verblijven. De autoriteiten zijn van mening dat artikel 20 VWEU niet van toepassing is omdat de weigering om een verblijfsrecht toe te kennen er niet toe zou leiden dat de Unieburger in kwestie (het kind van de derdelander) gedwongen zou worden het grondgebied van de Unie in zijn geheel te verlaten, maar slechts het grondgebied van Nederland. Kan in dergelijke omstandigheden een afgeleid verblijfsrecht worden ontleend aan artikel 20 VWEU? Om die

vraag te beantwoorden, zal het Hof de rechtspraak van de zaak Ruiz Zambrano opnieuw moeten bestuderen.

-  Advocate General Tamara Čapeta: EU citizenship encompasses the right not to move ([persbericht](#))



HvJ – CONCLUSIE – C-195/25 (Framholm) – 11 september 2025 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Zweden – ECLI:EU:C:2025:700 – [conclusie](#)

Richtlijn 2001/55/EG – Richtlijn 2011/95/EU – Richtlijn 2013/32/EU – Tijdelijke bescherming in geval van massale toestroom ontheemden – Vluchtelingenstatus of subsidiairebeschermingsstatus – Toekenning subsidiairebeschermingsstatus aan personen die tijdelijke bescherming genieten

De Zweedse immigratiedienst heeft de verzoeken om subsidiaire bescherming afgewezen die waren ingediend door zes personen, derdelanders, die na de invasie van Oekraïne in 2022 waren ontheemd.

De verwijzende rechter wil weten of de nationale regeling inzake tijdelijke bescherming verenigbaar is met de Unierechtelijke regels inzake de toegang tot het genot van internationale bescherming.

De vraag is o.a. of ontheemden die in een lidstaat tijdelijke bescherming hebben verkregen op grond van richtlijn 2001/55/EG, in die lidstaat kunnen verzoeken om toekenning van de subsidiairebeschermingsstatus op grond van richtlijn 2011/95/EU en richtlijn 2013/32/EU.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 3, 17 en 19 van richtlijn 2001/55/EG gelezen in samenhang met artikel 1, artikel 2, onder a), f), g) en h), en artikel 18 van richtlijn 2011/95/EU en gelezen in samenhang met artikel 2, onder b), h), i) en k), en artikel 10, lid 2, van richtlijn 2013/32/EU moeten aldus worden uitgelegd dat derdelanders of staatlozen die tijdelijke bescherming genieten op grond van richtlijn 2001/55, kunnen verzoeken om internationale bescherming in de tweeledige betekenis ervan, namelijk de vluchtelingenstatus en de subsidiairebeschermingsstatus, op grond van de richtlijnen 2011/95 en 2013/32.

Artikel 17, lid 1, van richtlijn 2001/55, artikel 18 van richtlijn 2011/95 en artikel 10 van richtlijn 2013/32 hebben rechtstreekse werking voor zover zij derdelanders of staatlozen het recht verlenen een verzoek om internationale bescherming in te dienen.

Deze bepalingen verzetten zich tegen een regeling of een vaste administratieve praktijk van een lidstaat waarbij, wanneer een ontheemde die tijdelijke bescherming geniet een verzoek om toekenning van de subsidiairebeschermingsstatus indient, dat verzoek wordt afgewezen zonder te beoordelen of aan de voorwaarden voor toegang tot deze status is voldaan.



HvJ – CONCLUSIE – C-477/24 (Deldwyn) – 25 september 2025 – A-G Norkus – Ierland – ECLI:EU:C:2025:734 – [conclusie](#)

Richtlijn 2004/38/EG – Unieburgerschap – Afgeleid verblijfsrecht – Huwelijk tussen Unieburger en onderdaan van een derde land – Behoud van verblijfsrecht na echtscheiding – Unieburger niet meer beroepsmatig actief op moment echtscheiding – Berekening periode van ,ten minste één jaar’ – Recht van toegang tot het dossier van Unieburger

De vraag is o.a. of de term „één jaar” in artikel 7, lid 3, onder b), van richtlijn 2004/38/EG één aaneengesloten (gewerkte) periode van een jaar wordt bedoeld, of dat ook kortere, over een aantal jaren gespreide, gewerkte perioden bij elkaar kunnen worden opgeteld om tot een periode van één jaar

te komen. De verwijzende rechter vraagt voorts of het feit dat verzoekers voormalige echtgenote in Ierland een uitkering voor werkzoekenden ontving, betekent dat zij zich in „naar behoren vastgestelde onvrijwillige werkloosheid” in de zin van die bepaling bevond. Is de Minister verplicht om verzoeker toegang te verlenen tot het dossier waarop de afwijzing van zijn aanvraag om een permanente verblijfsvergunning is gebaseerd en waarin onder meer gegevens over het arbeids- of sociale bijstandsverleden van zijn voormalige echtgenote zijn opgenomen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, lid 3, onder b), van richtlijn 2004/38/EG moet aldus worden uitgelegd dat:

- *de uitdrukking „ten minste één jaar” in die bepaling in beginsel verwijst naar één aaneengesloten periode. In overeenstemming met het evenredigheidsbeginsel wordt de continuïteit van die periode niet onderbroken door korte afwezigheden van de arbeidsmarkt met een redelijke duur van niet meer dan in totaal twee maanden bij een vrijwillige onderbreking en zes maanden wanneer de onderbreking het gevolg is van onvrijwillige werkloosheid. Deze perioden van onderbreking mogen niet in aanmerking worden genomen bij de berekening van de in artikel 7, lid 3, onder b), van richtlijn 2004/38 voorgeschreven gewerkte periode van ten minste één jaar;*
- *de omstandigheid dat een Unieburger in aanmerking komt voor een uitkering voor werkzoekenden voorlopig bewijst vormt dat deze Unieburger zich in „naar behoren vastgestelde onvrijwillige werkloosheid” bevond, indien een aanvrager voor die uitkering in aanmerking komt op voorwaarde dat hij werkloos is door redenen buiten zijn wil, en de nationale autoriteit die voor de toekenning van de uitkering bevoegd is, inlichtingen inwint of kan inwinnen over de redenen waarom de aanvrager werkloos is.*

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-511/25 (Prokoda [Srad]), verwijzing uit **Tsjechië** over **Dublin III verordening** en de vraag of bij de toepassing van artikel 17, lid 1, eerste alinea, van verordening (EU) nr. 604/2013, ook kan worden afgeweken van de aanwijzing van de verantwoordelijke lidstaat overeenkomstig artikel 3, lid 2, van die verordening, of is de uitoefening van deze **discretionaire bevoegdheid** louter beperkt tot de situaties waarin de verantwoordelijke lidstaat is aangewezen op basis van artikel 3, lid 1, van die verordening?
- C-520/25 (Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones), verwijzing uit **Spanje** over De vraag of het **weigeren van een verlenging van een verblijfsvergunning** voor een hooggekwalificeerde werknemer met minderjarige kinderen die Unieburger zijn, op basis van een **strafblad** (voor het rijden met alcohol), **zonder beoordeling van de ernst** of gevolgen van de overtreding, verenigbaar is met diverse bepalingen van het Unierecht (met name voor zover de weigering gevolgen kan hebben voor de minderjarige kinderen van de aanvrager).

CONSULTATIE

Migratie en asiel — Vijfjarige Europese strategie voor asiel- en migratiebeheer, Feedback mogelijk van 12 september 2025 - 10 oktober 2025 ([EC](#))

NOOT – HvJ 26 juni 2025, Gevoegde zaken C-50/24 en C-56/24 (Danané)

The Shifting Frontier: The Advocate General's Opinion in Joined Cases C-50/24 to C-56/24 (Danané) ([EU law analysis](#))

NOOT – HvJ 4 februari 2025, C-158/23 (Keren)

S. van der Jeught: Lidstaten kunnen een (basis)integratieplicht opleggen aan personen die internationale bescherming genieten, maar sanctiemogelijkheden zijn beperkt, in: SEW 2025, september

NOOT – HvJ 1 augustus 2025, C-758/24 (Alace) en C-759/24 (Canpelli)

Disapplication Unbound (Verfassungsblog)

Legal scholars welcomed the Apace ruling by the CJEU as a “total victory” for liberals supporting human rights and the independence of the judiciary. But the ruling has two central fault lines (..)

NOOT – EHRM 25 maart 2025, Almukhalas en Al-Maliki t. Griekenland

Asking migrants to document their killing: Almukhlas and Al-Maliki v. Greece (Strasbourg observers)

OVERIG

- Meijers Committee comment on mutual recognition of return decisions in the proposed Return Regulation (Commissie Meijers)
- Commissie Meijers reactie op novelle strafbaarstelling illegaal verblijf (commissie Meijers)
- Protection of displaced Ukrainians: Council adopts recommendation about transition out of temporary protection (Raad) – Raad neemt aanbeveling aan over uitfasering van tijdelijke bescherming voor ontheemden uit Oekraïne (ECER)
- Alternatives to Detention under the Return Regulation Proposal: The Illusion of Freedom (European law blog)
- Toetst het EHRM streng bij uitzettingen? (Verblijfblog)

EHRM factsheets en case-law guides

- Accompanied migrant minors in detention
- Unaccompanied migrant minors in detention
- Migrants in detention
- Dublin” cases
- Collective expulsions of aliens
- Deprivation of citizenship nieuw toegevoegd
- Guide on the case-law of the ECHR on Immigration
- Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals
- Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens
- Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens
- ECHR-KS – Immigration Detention of migrant children
- ECHR-KS – Article 14 Discrimination and immigration
- ECHR-KS – Immigration Health and immigration
- ECHR-KS – Article 8 Nationality

- ECHR-KS – Summary returns of migrants and/or asylum-seekers (“push-backs”) and related case scenarios
- Thematic factsheet: Migration and asylum ^{nieuw}

Beginnelsen EU-recht



HvJ – CONCLUSIE – C-350/24 (Crédit agricole Corporate & Investment Bank) – 25 september 2025 – **Grote Kamer** – A-G Kokott – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:729 – conclusie

Richtlijn 2006/54/EG – Terugtrekkingsakkoord VK-EU – Gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep – Omzetting richtlijn – Richtlijnconforme uitlegging – Toepassing Unierecht op situatie vóór de terugtrekking – Rechtszekerheid – Verbod van terugwerkende kracht – Doeltreffende rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: Brexit

Belastingen



HvJ – CONCLUSIE – C-119/24 (Chefquet) – 4 september 2025 – A-G Emiliou – **België** – ECLI:EU:C:2025:674 – conclusie

Artikel 45 VWEU – Vrij verkeer van werknemers – Inkomstenbelasting – Nationale wetgeving waarbij niet-ingezetenen belastingplichtigen worden onderworpen aan een aanvullende nationale belasting naar analogie met op ingezetenen belastingplichtigen geheven gemeentebelastingen

Volgens Belgische nationale wetgeving zijn alleen niet-ingezetenen belastingplichtigen onderworpen aan een aanvullende nationale belasting (“opcentiemen”) als toeslag op de inkomstenbelasting. De verwijzende rechter wil weten of die wetgeving verenigbaar is met het in artikel 45 VWEU verankerde vrije verkeer van werknemers.

A-G geeft het Hof in overweging: dat artikel 45 VWEU zich niet verzet tegen nationale wetgeving als die welke aan de orde is in het hoofdgeding, waarbij aan niet-ingezetenen een toeslag op de inkomstenbelasting wordt opgelegd in plaats van de gemeentelijke toeslagen waaraan ingezetenen worden onderworpen, mits de op die toeslag toepasselijke tarieven niet hoger zijn dan de voor ingezetenen in enige regio geldende tarieven zonder dat er daarvoor een objectieve rechtvaardiging bestaat en mits het evenredigheidsbeginsel in acht wordt genomen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-519/25 (American Free Enterprise Chamber of Commerce), verwijzing uit **België** over de geldigheid van **richtlijn 2022/2523 (belastingheffing voor MNO-groepen)**, in een zaak waarin vernietiging wordt gevorderd van de Belgische ‘UTPR’-bijheffingsregels, omdat die regels groepsentiteiten belastingplichtig maken voor **‘onderbelaste’ winsten van buitenlandse groepsgenoten** zonder dat er rekening wordt gehouden met hun financiële draagkracht.

- C-477/25 (Servicekörperschaft), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een nationale regeling die **fiscale voordelen** geeft aan '**algemeen nut beogende bedrijven**', in overeenstemming is met de Unierechtelijke regels inzake **staatssteun**.
- T-562/25 (Hauptzollamt München), verwijzing uit **Duitsland** over **belasting voor energieproducten en elektriciteit** en de vraag of het **verbranden van propaangas voor testdoeleinden**, zonder verder gebruik te maken van de opgewekte warmte, onder het begrip valt van '**gebruik als verwarmingsbrandstof**' in de zin van **richtlijn 2003/96**.
- C-465/25 (Matin Maier), verwijzing uit **Roemenië** over de verenigbaarheid met EU recht (recht op verdediging en de beginselen van behoorlijk bestuur en fiscale neutraliteit) van nationale praktijken, zoals het **beperken van dossierinzage bij een belastingaanslag** en het **weigeren van btw-aftrek** vanwege een **ingetrokken btw-nummer**

EHRM factsheet

➤ Taxation

Belastingen, accijns

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-538/25 (f6 Cigarettenfabrik), verwijzing uit **Duitsland** over accijns, het begrip "sigaretten" en de vraag of het is toegestaan om nationaal een ander belastingtarief te rekenen voor '**verhitte tabak**' dan voor sigaretten wanneer het verhitte tabak wel onder de definitie van sigaretten valt.

Belastingen, btw



HvJ – ARREST – C-726/23 (Arcomet Towercranes) – 4 september 2025 – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:646 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Begrip 'diensten die onder bezwarende titel worden verricht' – Commerciële diensten die binnen eenzelfde concern worden geleverd – Verrekenprijs – Recht op btw-aftrek – Bewijsstukken

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft richtlijnen ontwikkeld inzake verrekenprijzen voor multinationale ondernemingen met geïntegreerde activiteiten waarbij binnen de groep diensten worden verleend en voor belastingdiensten. De vraag is o.a. of die regels ook in aanmerking moeten worden genomen op het gebied van indirecte belasting.

Moet artikel 2, lid 1, onder c), van de btw-richtlijn aldus worden uitgelegd dat de bedragen die een moedermaatschappij die de commerciële verantwoordelijkheid draagt, in rekening brengt aan een in een andere lidstaat gevestigde dochtermaatschappij met gebruikmaking van een door de OESO-richtlijnen aanbevolen methode (in casu de methode van de transactionele nettomarge), de tegenprestatie kunnen vormen voor een onder bezwarende titel verrichte dienst die binnen de werkingssfeer van de btw-richtlijn valt.

Hof: Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de vergoeding voor contractueel gespecificeerde concerndiensten die door een moedermaatschappij aan haar dochteronderneming worden verricht, die wordt berekend volgens een methode die wordt aanbevolen in de richtlijnen voor verrekenprijzen van OESO en overeenkomt met het deel van de door die dochteronderneming behaalde winstmarge dat uitkomt boven 2,74 %, de tegenprestatie vormt voor een

onder bezwarende titel verrichte dienst die binnen de werkingssfeer van de belasting over de toegevoegde waarde valt.

De artikelen 168 en 178 van richtlijn 2006/112, verzetten zich er niet tegen dat de belastingdienst van een belastingplichtige die om aftrek van voorbelasting verzoekt, verlangt dat hij andere documenten dan de factuur overlegt om aan te tonen dat de op deze factuur vermelde diensten zijn verricht en dat deze diensten zijn gebruikt voor de belaste handelingen van deze belastingplichtige, voor zover de overlegging van die bewijzen daarvoor noodzakelijk en evenredig is.



HvJ – CONCLUSIE – C-121/24 (Vaniz food) – 4 september 2025 – A-G Kokott – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:675 – conclusie

Richtlijn 2006/112/EG – Niet-betaling van aangegeven btw-schuld – Hoofdelijke aansprakelijkheid van een derde – Insolventie en doorhaling belastingplichtige – Beginsel van rechtszekerheid – Evenredigheidsbeginsel

De zaak gaat over de hoofdelijke aansprakelijkheid van een derde voor de btw-schulden van een tot voldoening van de belasting gehouden persoon die niet meer bestaat (een vennootschap). De aansprakelijkheid is pas na haar liquidatie (hier doorhaling) opgelegd. De band tussen de tot voldoening van de belasting gehouden persoon en de derde is een overeenkomst inzake de levering van goederen of diensten die in het verleden naar behoren is uitgevoerd.

Volgens de verwijzende rechter lijkt het op grond van de Bulgaarse regeling voldoende dat de aansprakelijke partij wist of had moeten weten dat zijn handelspartner zijn belastingschuld niet zou voldoen. De rechter vraagt zich af of een dergelijke verregaande aansprakelijkheidsregeling voor belastingschulden van een reeds doorgehaalde handelspartner verenigbaar is met de btw-richtlijn.

Bovendien wordt het Hof in de gelegenheid gesteld een mogelijke tegenstrijdigheid in zijn rechtspraak te verduidelijken. Enerzijds vorderde hij voor het “bestrafen” van ondernemingen tot op heden dat zij op zijn minst hadden moeten weten van de *frauduleuze* handelingen van een derde in een toeleveringsketen. Anderzijds is volgens een recenter arrest de kennis van louter een *niet-afdragen van de belasting* door de derde voldoende, ook al is de niet-betaling van de belasting als zodanig – ook in dit verband zijn er verschillende arresten van het Hof – juist niet voldoende om belastingfraude aan te nemen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 205 van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat het niet de verlegging van de belastingschuld naar een derde toestaat, maar slechts een accessoire aansprakelijkheid met betrekking tot een belastingschuld die nog niet teniet is gegaan, van een (nog) bestaande tot voldoening van de belasting gehouden persoon. De vaststelling van een hoofdelijke schuld na beëindiging van de insolventieprocedure en het tenietgaan van de belastingplichtige valt dus niet onder artikel 205 van de btw-richtlijn.

Op grond van artikel 205 van de btw-richtlijn, gelezen in samenhang met artikel 273 ervan, kan de afnemer aansprakelijk worden gesteld als hij wist of had moeten weten dat hij door zijn handeling betrokken was bij fraude door zijn medecontractant, of als hij zichzelf schuldig maakte aan misbruik. De enkele niet-betaling van de aangegeven belasting vormt echter geen btw-fraude. Voor zover de afnemer geen misbruik kan worden verweten, kan het enkele feit dat hij wist of had moeten weten dat zijn medecontractant de aangegeven belasting niet zou betalen, niet tot zijn aansprakelijkheid leiden.

- 📌 **Conclusie AG Kokott (HvJ EU):** het enkel niet-betalen van btw levert géén fraude op (bijzonder strafrecht)



HvJ – CONCLUSIE – C-436/24 (Lyko Operations) – 11 september 2025 – A-G Kokott – Zweden
– ECLI:EU:C:2025:704 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Begrip “voucher” – Loyaliteitsprogramma – Belastingheffing over de uitgifte van punten – Belastingheffing over de inwisseling van punten

Het gaat in deze zaak om een loyaliteitsprogramma waarbij klanten bij hun aankopen punten verzamelen die zij bij een volgende aankoop kunnen gebruiken. Door de punten wordt de volgende aankoop voor de klant “goedkoper”, ofwel omdat de punten van de prijs kunnen worden afgetrokken, ofwel omdat – zoals in casu – een extra artikel in een puntenwinkel wordt gekocht. De beslissende vraag volgens de verwijzende rechter is of reeds de uitgifte van dergelijke punten moet worden behandeld als een voucher in de zin van de btw-richtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: De uitgifte van punten in het kader van een loyaliteitsprogramma dat zodanig is opgezet dat een klant die goederen koopt, afhankelijk van het bedrag van de aankoop punten ontvangt en vervolgens het recht heeft om de punten bij een toekomstige aankoop te gebruiken om andere goederen uit het assortiment van de verkoper te verkrijgen, vormt geen voucher in de zin van artikel 30 bis van richtlijn 2006/112/EG. Er is geen (zelfstandige) verplichting om die punten als tegenprestatie voor een goederenlevering te aanvaarden. Derhalve is er bij een dergelijk puntensysteem alleen sprake van een korting op toekomstige aankopen.



HvJ – CONCLUSIE – C-472/24 (MB „Žaidimų valiuta”) – 11 september 2025 – Litouwen – A-G Kokott – ECLI:EU:C:2025:699 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG – Belastingvrijstelling – Verkoop van in-game goud tegen echt geld buiten het spel – Wettige betaalmiddelen – Berekening maatstaf van heffing – Winstmargeregeling

De zaak gaat over een volledig nieuwe vorm van goudhandel. Een belastingplichtige is erin geslaagd een voor een onlinecomputerspel ontwikkelde “valuta” – in-game goud – buiten het spel om te “vergulden” door het van spelers te kopen en door te verkopen aan andere spelers. De btw moet nu met terugwerkende kracht worden geïnd.

De belastingplichtige tracht de belastingdienst ervan te overtuigen om ofwel zijn “goudhandel” – die uit het oogpunt van de btw bestaat uit de aan- en verkoop van elektronische diensten – te beschouwen als een belastingvrije “handeling betreffende valuta”, ofwel het in-game goud op zijn minst aan te merken als een voucher voor meervoudig gebruik. In laatstgenoemd geval zouden de fiscale gevolgen zich pas voordoen wanneer het in-game goud wordt ingewisseld in het spel. Hoe dan ook moet alleen de winstmarge worden belast als betaling voor de “inwisseling van valuta’s”.

Hiermee wordt tevens een interessante vraag opgeworpen, namelijk of voor de toepassing van de zogenoemde winstmargebelasting, die volgens de formulering van de relevante regeling alleen betrekking heeft op de handel in gebruikte goederen, echt nog steeds rekening moet worden gehouden met het historische onderscheid tussen leveringen van goederen en diensten, aangezien diensten vanwege de technische ontwikkelingen nu ook als verhandelbare goederen functioneren.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 135, lid 1, onder e), van de btw-richtlijn moet aldus worden uitgelegd dat op grond daarvan alleen handelingen zijn vrijgesteld die betrekking hebben op wettige betaalmiddelen of op niet-wettige betaalmiddelen die als contractueel direct betaalmiddel tussen marktdeelnemers worden geaccepteerd en in dit opzicht enkel tot doel hebben om als betaalmiddel in het rechtsverkeer te worden gebruikt.

In-game goud (als elektronische dienst) dient niet slechts om later een verbruikbaar voordeel te verkrijgen in de vorm van een nog te bepalen dienst, die de uitgever van een voucher verplicht zou moeten verlenen, maar is zelf al een verbruikbaar voordeel. Het is daarom geen voucher in de zin van artikel 30 bis van de btw-richtlijn.

Gelet op de technologische ontwikkelingen en op basis van teleologische overwegingen moet artikel 311, lid 1, punt 1, van de btw-richtlijn ruimer worden uitgelegd, in die zin dat ook overdraagbare onlichamelijke zaken onder die bepaling vallen, voor zover zij in het kader van het rechtsverkeer als lichamelijke zaken worden verhandeld. Doorslaggevend is dat deze diensten op een secundaire markt op vergelijkbare wijze als normale gebruikte goederen worden verhandeld en doorgaans een btw-restant bevatten. Het staat aan de verwijzende commissie om na te gaan of dit in casu het geval is met betrekking tot in-game goud.”



HvJ – CONCLUSIE – C-513/24 (Oblastní nemocnice Kolín) – 25 september 2025 – A-G Rantos – Tsjechië – ECLI:EU:C:2025:736 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Recht op btw-af trek – Begrip ‘algemene kosten’ – Gezondheidsdiensten – Aanvullende diensten

Verzoekster is een ziekenhuis waarvan de voornaamste economische activiteit bestaat uit het verrichten van gezondheidsdiensten waarvoor geen recht op aftrek van btw bestaat (hierna: “gezondheidsdiensten”). Het ziekenhuis verricht daarnaast ook andere diensten die wel recht geven op btw-af trek (hierna: “aanvullende diensten”).

Volgens de toepasselijke nationale regeling moet verzoekster voor elk specifiek gebied van de gezondheidszorg een vergunning verkrijgen. Om deze vergunning te verkrijgen, moet zij de aanwezigheid van een minimale technische en materiële uitrusting waarborgen.

Verzoekster heeft een aanvullende belastingaangifte ingediend, waarin zij haar recht op gedeeltelijke (evenredige) aftrek van btw uitoefende voor een bedrag van ongeveer 164.500 EUR. Een deel van de aftrek werd toegewezen, maar het bedrag van 129.500 EUR, dat verband houdt met prestaties voor gezondheidsdiensten, werd uitgesloten.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 173, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de kosten die een belastingplichtige heeft gemaakt voor de aankoop van goederen of diensten die krachtens de toepasselijke nationale regeling een minimale technische en materiële uitrusting vormen voor het verrichten van activiteiten waarvoor geen recht op aftrek van belasting over de toegevoegde waarde (btw) bestaat (in casu gezondheidsdiensten), louter om die reden geen algemene kosten vormen die rechtstreeks en onmiddellijk verband houden met de algehele economische activiteit van die belastingplichtige en die bijgevolg recht geven op evenredige btw-af trek, waaronder voor het uitvoeren van een handeling waarvoor recht op aftrek bestaat en waarvoor het bezit vereist is van een vergunning om activiteiten waarvoor geen recht op aftrek bestaat te mogen verrichten, tenzij wordt aangetoond dat er een rechtstreeks en onmiddellijk verband bestaat tussen deze goederen en diensten en de algehele economische activiteit van die belastingplichtige.”



HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-409/24 t/m C-411/24 (J-GmbH) – 25 september 2025 – A-G Capeta – ECLI:EU:C:2025:731 – conclusie

Richtlijn 2006/112/EG – Door hotels verstrekte accommodatie – Verlaagd btw-tarief – Nevenprestaties bij het verstrekken van accommodatie

De verwijzende rechter vraagt of ontbijt of andere nevenprestaties die door hotels worden geleverd, afzonderlijk moeten worden belast van de hoofdprestatie van accommodatie, of dat deze nevenprestaties tegen hetzelfde verlaagde tarief kunnen worden belast.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 98, leden 1 en 2, van richtlijn 2006/112/EG, gelezen in samenhang met punt 12 van bijlage III hierbij, verzet zich niet tegen een nationale bepaling op grond waarvan inrichtingen die accommodatie verstrekken verplicht zijn om prestaties zoals ontbijt afzonderlijk van de kortdurende accommodatie, die onder een verlaagd tarief valt, tegen het standaardtarief te belasten, zelfs indien het bij die prestaties gaat om nevenprestaties bij de kortdurende accommodatie.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-569/25 (X-GmbH), verwijzing uit **Duitsland** over nationale praktijk waarbij het **gewettigd vertrouwen** van een **wederverkoper** (die te goeder trouw facturen ontving met een winstmargeregeling) in een **afzonderlijke billijkheidsprocedure** wordt beoordeeld, **in plaats van bij de vaststelling van de belastingaanslag** en verenigbaarheid van deze praktijk met artikel 314 van de **btw-richtlijn**

Belastingen, vennootschapsbelasting

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-533/25 (F Corporation), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of de **dividendbelasting** van 15% op dividenduitkeringen aan een Japanse **moedermaatschappij**, die sinds een Japanse wetswijziging van 2009 niet meer kan worden verrekend, een (ongerechtvaardigde) **beperking van het vrije verkeer van kapitaal** vormt.

Beroepskwalificaties



HvJ – ARREST – C-115/24 (Österreichische Zahnärztekammer) – 11 september 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:694 – conclusie – arrest

Richtlijn 2011/24/EU – Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 2005/36/EG – Artikel 56 VWEU – Grensoverschrijdende gezondheidszorg – Gezondheidszorg via telegeneeskunde – Lidstaat waar behandeling plaatsvindt – Beroepskwalificaties – Vrij verrichten van diensten

Samenvatting onder: gezondheid

Beschermde oorsprongsbenaming



HvJ – ARREST – C-341/24 (Duca di Salaparuta) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:693 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1493/1999 – Verordening (EG) nr. 1234/2007 – Verordening (EG) nr. 479/2008 – Verordening (EU) nr. 1308/2013 – Wijnmarkt – Beschermde oorsprongsbenaming – Conflict tussen beschermde wijnaam en bekend ouder merk dat een woord bevat dat identiek is aan die benaming – Beweerdelijk misleidende benaming

In 1989 is het merk „Salaparuta” geregistreerd als nationaal merk. In 2000 is „Salaparuta” ook geregistreerd als Unie(woord)merk voor bepaalde wijnen (klasse 33 van de classificatie van Nice). In 2006 is de gecontroleerde oorsprongsbenaming (DOC) „Salaparuta” op nationaal niveau erkend ter omschrijving van wijnen die zijn bereid met druiven afkomstig van wijngaarden op het grondgebied van de Siciliaanse gemeente Salaparuta.

De DOC Salaparuta is aangemeld bij de Commissie en is door de Commissie met ingang van 31 juli 2009 gepubliceerd in de lijst van in bepaalde gebieden voortgebrachte kwaliteitswijnen. In 2016 heeft Duca di Salaparuta bij de rechter een vordering ingesteld, strekkende tot onder andere nietig- of ongeldigverklaring van de registratie van de BOB „Salaparuta PDO-IT-A0795” en, zo nodig, van de nationale oorsprongsbenaming, die in 2006 als DOC is erkend.

Volgens Duca di Salaparuta SpA was de benaming misleidend of was deze te kwader trouw aangevraagd en vertoonde die benaming hoe dan ook een overlap met het oudere merk „Salaparuta”.

De rechter heeft de vordering afgewezen op grond dat het Unierecht dat ten tijde van de nationale erkenning van de DOC „Salaparuta” van kracht was (verordening nr. 1493/1999), niet voorzag in de mogelijkheid om de BOB „Salaparuta PDO-IT-A0795” nietig te verklaren indien een ouder merk bekendheid geniet. Duca di Salaparuta SpA heeft beroep ingesteld.

Hof: Artikel 51 van verordening (EG) nr. 479/2008, artikel 118 vicijs van verordening (EG) nr. 1234/2007, en artikel 107 van verordening (EU) nr. 1308/2013 moeten aldus worden uitgelegd dat artikel 43, lid 2, van verordening nr. 479/2008, artikel 118 duodecies van verordening nr. 1234/2007, en artikel 101, lid 2, van verordening nr. 1308/2013 niet van toepassing zijn op een conflict tussen een wijnbenaming die is beschermd overeenkomstig artikel 54 van verordening (EG) nr. 1493/1999 en bekende oudere, voor wijnen geregistreerde merken die woorden bevatten die identiek zijn aan die benaming, en dat een dergelijk conflict uitsluitend op basis van bijlage VII, deel F, lid 2, tweede alinea, bij laatstgenoemde verordening moet worden beslecht.

- E CJEU confirms no retroactive protections for well-known trade marks against GIs for wines in Case C-341/24 (IPkat)

Bescherming financiële belangen EU

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-496/25 (Lin III), verwijzing uit **Roemenië** over stuiting van **verjaring**, het **lex mitior-beginsel** en de vraag of een vereniging die fraude *voorbereidt* al kan worden gezien als een vorm van ‘**fraude**’ of onrechtmatige activiteit die de **financiële belangen van de Unie schaadt**’ – ECER

Brexit



HvJ – CONCLUSIE – C-350/24 (Crédit agricole Corporate & Investment Bank) – 25 september 2025 – **Grote Kamer** – A-G Kokott – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:729 – conclusie

Richtlijn 2006/54/EG – Terugtrekkingsakkoord VK-EU – Gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep – Omzetting richtlijn – Richtlijnconforme uitlegging – Toepassing Unierecht op situatie vóór de terugtrekking – Rechtszekerheid – Verbod van terugwerkende kracht – Doeltreffende rechterlijke bescherming

HJ was in dienst bij Crédit agricole. Op de arbeidsovereenkomst is het recht van het VK van toepassing. Voordat zij met ziekteverlof ging was zij werkzaam op een van de locaties van de bank in het VK. HJ heeft bij de Franse rechter een vordering ingesteld omdat zij meent het slachtoffer te zijn van discriminatie op grond van haar geslacht en daarnaast van psychisch geweld. Partijen zijn het met name oneens over de vraag of er, ondanks de terugtrekking van het VK uit de EU een Unierechtelijke verplichting bestaat om de Equality Act 2010 en in het bijzonder de regel inzake de bewijslast uit te leggen in overeenstemming met het Unierecht, en dan met name artikel 19 van de richtlijn dat ziet op gelijke behandeling.

A-G geeft het Hof in overweging: Een rechterlijke instantie van een lidstaat die uitspraak doet ná het eind van de overgangperiode, moet een regeling van het VK waarbij artikel 19 van richtlijn 2006/54/EG wordt omgezet, beschouwen als uitvoering van het Unierecht indien haar beslissing betrekking heeft op feiten die zich vóór die datum hebben voorgedaan in het VK. Daarbij moet deze rechterlijke instantie, net als een rechterlijke instantie van het VK, de relevante rechtspraak van het Hof die vóór het eind van de overgangperiode is geweest, eerbiedigen en naar behoren rekening houden met de sindsdien gewezen rechtspraak, zonder evenwel het Hof om een prejudiciële beslissing te kunnen verzoeken.

Een rechterlijke instantie van een lidstaat waarbij een geding tussen particulieren aanhangig is gemaakt en die het recht van een andere lidstaat moet toepassen, is verplicht om, met toepassing van de in die andere lidstaat erkende uitleggingsmethoden en met inachtneming van de algemene rechtsbeginselen, de bepalingen van dat recht in overeenstemming met het Unierecht uit te leggen.

WIKI

- [Wiki Brexit](#)

Civiel

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-529/25 (Consulting Finanse J&M Kresa), verwijzing uit **Polen** over **handelsagenten**, en vraag of de verplichting van een principaal om een ‘**provisie-opgave**’ aan een handelsagent te verstrekken op grond van het Unierecht afdwingbaar is, gezien de verschillen in nationale wetgevingen en de minimumnormen van richtlijn 86/653.

OVERIG

Recent report on the Netherlands Commercial Court ([conflict of laws](#))

Consumenten



HvJ – CONCLUSIE – C-629/24 (Costa Crociere) – 4 september 2025 – A-G Norkus – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:673 – [conclusie](#)

Verordening (EG) nr. 392/2009 – Richtlijn 90/314/EEG – Verdrag van Athene – Cruise – Ongeval – Lichamelijk letsel van een passagier – Aansprakelijkheid vervoerders – Pakketreizen – Aansprakelijkheid van de organisator

Samenvatting onder: Vervoer en reizen



HvJ – CONCLUSIE – C-471/24 (PKO BP) – 11 september 2025 – A-G Medina – Polen – ECLI:EU:C:2025:705 – [conclusie](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen – Hypothecaire kredietovereenkomst met variabele rentevoet – Vaststelling rentevoet op basis van benchmark idzv verordening (EU) 2016/1011 – WIBOR-benchmark – Vereiste van transparantie

De onderhavige zaak gaat over een door een Poolse consument afgesloten hypothecaire kredietovereenkomst die voorziet in een variabele rentevoet op basis van de Warsaw Interbank Offered Rate (WIBOR-) benchmark, een cruciale benchmark in de zin van verordening (EU) 2016/1011.

De onderhavige zaak is van bijzonder belang voor de Poolse hypotheeksector, met name voor zover die sector gebruikmaakt van de WIBOR omdat bij hypotheekleningen die na 2013 zijn aangegaan, de WIBOR bij 98,5 % van alle leningen aan Poolse huishoudens als referentierente wordt gebruikt.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, lid 2, van richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat het beding in een tussen een consument en een kredietverstrekker gesloten hypothecaire kredietovereenkomst dat bepaalt dat de op de lening toepasselijke rentevoet een op de WIBOR 6M gebaseerde variabele rentevoet is, binnen de werkingssfeer van deze richtlijn valt wanneer de nationale regeling niet voorziet in de dwingende toepassing van die benchmark en de specifieke rentevoet ervan, ongeacht de keuze van de overeenkomstsluitende partijen.

Artikel 4, lid 2, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat op grond daarvan kan worden beoordeeld of een beding in een tussen een consument en een kredietverstrekker gesloten hypothecaire kredietovereenkomst dat voorziet in de toepassing op die overeenkomst van een op de WIBOR 6M gebaseerde variabele rentevoet, oneerlijk is, indien dat beding niet duidelijk en begrijpelijk is geformuleerd (vereiste van transparantie). Om aan dit vereiste te voldoen, moet de kredietverstrekker de consument voldoende precies en nauwkeurig informeren over de naam van de gebruikte benchmark en die van de beheerder ervan, alsmede over de mogelijke gevolgen voor de consument van het gebruik van die benchmark, zodat hij met name de totale kosten van zijn lening kan ramen. De wijze waarop de informatie direct of indirect door de kredietgever wordt verstrekt, moet zodanig zijn dat deze informatie de onderliggende methodologie en de belangrijkste elementen die tot schommelingen van de rentevoet leiden, volledig weergeeft en geen vertekend beeld geeft van het type benchmark.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 vereist dat de nationale rechter onderzoekt of een contractueel beding inzake een op de WIBOR-benchmark gebaseerde variabele rentevoet in strijd met de goede trouw het evenwicht tussen de voor de partijen uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen aanzienlijk verstoort ten nadele van de consument. Daarbij moet de nationale rechter in het kader van zijn algehele beoordeling van het oneerlijke karakter van een contractueel beding nagaan of de kredietgever, bij eerlijke en billijke onderhandelingen met de consument, redelijkerwijs ervan kon uitgaan dat deze laatste een dergelijk beding zou aanvaarden indien daarover afzonderlijk was onderhandeld. Daartoe moet worden nagegaan of de consument toestemming heeft gegeven voor het uit het gebruik

van het litigieuze contractuele beding voortvloeiende risico nadat hij volledige en nauwkeurige informatie had ontvangen. Deze beoordeling kan echter geen betrekking hebben op de WIBOR als zodanig en op de wijze waarop deze wordt vastgesteld.



HvJ – CONCLUSIE – C-564/24 (Eisenberger) – 18 september 2025 – A-G Bondi – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:713 – [conclusie](#)

Richtlijn 2011/83/EU – Overeenkomst op afstand – Herroepingsrecht consument – Recht van handelaar op compenserende vergoeding – Contact tussen de consument en de handelaar tot stand gebracht via een door de consument aangewezen derde

Heeft het begrip „overeenkomst op afstand” als bedoeld in artikel 2 van richtlijn 2011/83 ook betrekking op het geval waarin de consument vóór de sluiting van de overeenkomst bijstand heeft gekregen van een derde handelaar en of een latere overeenkomst betreffende extra diensten als overeenkomst op afstand kan worden aangemerkt. Kan de consument worden verplicht de handelaar in redelijke mate te vergoeden, omdat er anders sprake kan zijn van rechtsmisbruik.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, punt 7, van richtlijn 2011/83/EU moet aldus worden uitgelegd dat onder voorbehoud van verificatie door de verwijzende rechter wat de voorwaarden voor kwalificatie als overeenkomst op afstand betreft, en indien vaststaat dat de betrokken persoon als consument kan worden aangemerkt, er ook sprake is van een overeenkomst op afstand, met mogelijke uitoefening van het herroepingsrecht, wanneer de betrokken consument vóór of bij het sluiten van de overeenkomst werd bijgestaan door een derde handelaar die hij had aangewezen.

Er is sprake van een herroepbare overeenkomst op afstand in de zin van artikel 9, lid 1, van deze richtlijn, ook indien aan een van de volgende voorwaarden is voldaan: i) het contact tussen de consument en de dienstverrichter is tot stand gekomen op initiatief van de handelaar die de consument heeft bijgestaan; ii) de handelaar die de consument heeft bijgestaan, heeft invloed uitgeoefend op wezenlijke onderdelen van de inhoud van de overeenkomst voordat deze is gesloten.

Indien vaststaat dat de hoofdovereenkomst een overeenkomst op afstand is, vormt de complementaire overeenkomst ook een overeenkomst op afstand, onder voorbehoud van verificatie door de verwijzende rechter wat de voorwaarden voor de kwalificatie van die overeenkomst als overeenkomst op afstand betreft, en onverminderd de nationale regels betreffende de geldigheid en de gevolgen van een complementaire overeenkomst.

Artikel 14, lid 4, onder a), en lid 5, van richtlijn 2011/83 moet aldus worden uitgelegd dat de consument die na de uitvoering van de overeenkomst zijn herroepingsrecht heeft uitgeoefend, verplicht is om de handelaar een door de nationale rechter vastgestelde redelijke vergoeding te betalen voor de waarde van de reeds geleverde en niet-restitueerbare dienst, wanneer op basis van alle feitelijke omstandigheden wordt vastgesteld dat er sprake is van misbruik door deze consument.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-510/25 (Adazik), verwijzing uit Polen over de vraag of **ambtshalve verrekening** van bank- en consumentenvorderingen bij een **nietige overeenkomst** (vanwege **oneerlijke kredietbedingen**) is toegestaan onder richtlijn 93/13.
- C-476/25 (Seruel), verwijzing uit **Spanje** over de vraag of een nationale rechterlijke instantie op grond van **richtlijn 2021/2167 amtsshalve** mag toetsen of een schuld die een kredietservercer vordert van de kredietnemer (consument), **verjaard** is.

- C-549/25 (Drecz), verwijzing uit **Polen** over **oneerlijke bedingen, richtlijn 93/13** en de vraag of een **verklaring van verrekening met terugwerkende kracht** ertoe kan leiden dat de consument na **nietigverklaring van een kredietovereenkomst** geen **wettelijke verpagingsrente** meer kan vorderen.
- C-349/25 (Banka DSK e.a.), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of het **gebrek aan controlebevoegdheden van de rechter in eenzijdige betalingsbevelprocedures** verenigbaar is met het Unierecht, en of de nationale procedurele regels aanpassingen behoeven om de bescherming van consumenten te waarborgen.

Diensten, elektronische communicatiediensten



HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-764/23 t/m C-766/23 (Cairo Network, Europa way en Persidera) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:691 – conclusie – arrest

Richtlijnen 2002/20/EG, 2002/21/EG en 2002/77/EG – Artikel 47 Handvest EU – Gebruiksrechten voor radiofrequenties voor digitale terrestrische radio en televisie – Omzetting gebruiksrechten – Toewijzing van gebruiksrechten – Rechterlijke bescherming – Onafhankelijkheid van de nationale regelgevende instanties

Deze verzoeken vinden hun oorsprong in geschillen tussen ondernemingen die digitale terrestrische televisienetwerken exploiteren, enerzijds, en de Italiaanse toezichthouder anderzijds, over de procedures voor omzetting van gebruiksrechten voor frequenties in de DVB-T-technologie naar gebruiksrechten voor transmissiecapaciteit in nationale multiplexen in de DVB-T2-technologie en de procedures voor toewijzing van gebruiksrechten voor de extra transmissiecapaciteit die is vrijgekomen door de overgang van de DVB-T-technologie naar de DVB-T2-technologie.

Hof: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2002/21/EG, gelezen in samenhang met artikel 19 VEU en artikel 47 Handvest EU, verzet zich niet tegen een nationale regeling die de gevolgen van door marktdeelnemers ingestelde beroepen tegen handelingen tot toewijzing van gebruiksrechten voor radiofrequenties in het kader van de herconfiguratie van de 694-790 MHz-frequentieband, beperkt tot de toekenning van een financiële vergoeding, en die voorts de draagwijdte van de voorlopige maatregelen die in afwachting van het onderzoek van een dergelijk beroep kunnen worden bevolen, beperkt tot de betaling van een voorlopig bedrag, voor zover de voorwaarden voor die financiële vergoeding het mogelijk maken om de door die marktdeelnemers wegens de toepassing van die handelingen geleden schade volledig te vergoeden.

De artikelen 3, 8 en 9 van richtlijn 2002/21, staan er niet aan in de weg dat een nationale wetgever bepaalt dat de toewijzing van gebruiksrechten voor extra transmissiecapaciteit die in het kader van de overgang tussen twee uitzendtechnologieën vrijkomt, geschiedt door middel van een niet-kosteloze procedure waarvoor die wetgever zelf bepaalde kenmerken vastlegt in verband met de voorwaarden voor de toewijzing van die rechten en de exploitanten die aan die procedure kunnen deelnemen, voor zover die wetgever zich ertoe beperkt principes vast te stellen die niet tot gevolg hebben dat de nationale regelgevende instantie niet langer beschikt over een wezenlijke beoordelingsmarge bij de vaststelling van de technische regels voor de procedure voor toewijzing van die rechten en dat die nationale regelgevende instantie er zich aldus toe zou moeten beperken om een door die wetgever voorgeschreven procedure ten uitvoer te leggen.

De artikelen 8 en 9 van richtlijn 2002/21, de artikelen 5, 7 en 14 van richtlijn 2002/20/EG (machtigingsrichtlijn), artikel 4 van richtlijn 2002/77/EG, en het vertrouwensbeginsel verzetten zich niet tegen een nationale regeling inzake de toewijzing van gebruiksrechten voor radiofrequenties die bij een technologische overgang die gepaard gaat met de herconfiguratie van de 694-790 MHz-frequentieband, niet voorziet in een een-op-een omzetting van eerdere gebruiksrechten voor radiofrequenties, waardoor een marktdeelnemer die zijn transmissiecapaciteit wenst te behouden verplicht is om deel te nemen

aan een niet-kosteloze procedure of om een overeenkomst met een andere marktdeelnemer te sluiten, tenzij een dergelijke omzetting noodzakelijk is voor de bescherming van de mededinging op de betrokken markt of de betrokken marktdeelnemers vanwege de bestuurlijke autoriteiten nauwkeurige, onvoorwaardelijke en onderling overeenstemmende garanties hebben gekregen met betrekking tot het behoud van hun transmissiecapaciteit in geval van herconfiguratie van de gebruiksrechten voor radiofrequenties.

De artikelen 8 en 9 van richtlijn 2002/21, de artikelen 5, 7 en 14 van richtlijn 2002/20, en artikel 4 van richtlijn 2002/77 verzetten zich niet tegen een regeling die strekt tot herconfiguratie van gebruiksrechten voor radiofrequenties die geen structurele maatregelen omvat om onrechtmatigheden te compenseren die verband houden met eerdere toewijzingsprocedures voor dergelijke rechten of eerdere exploitatievoorwaarden voor radiofrequenties, op voorwaarde dat andere door de bevoegde autoriteiten genomen maatregelen volstaan om een einde te maken aan merkbare mededingingsverstoringen die mogelijk kunnen voortvloeien uit die onrechtmatigheden.



HvJ – ARREST – C-115/24 (Österreichische Zahnärztekammer) – 11 september 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:694 – conclusie – arrest

Richtlijn 2011/24/EU – Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 2005/36/EG – Artikel 56 VWEU – Grensoverschrijdende gezondheidszorg – Gezondheidszorg via telegeneeskunde – Lidstaat waar de behandeling plaatsvindt – Beroepskwalificaties – Vrij verrichten van diensten

Samenvatting onder: gezondheid



HvJ – CONCLUSIE – C-514/24 (Magyar Telekom) – 18 september 2025 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Hongarije – ECLI:EU:C:2025:715 – conclusie

Richtlijn (EU) 2018/1972 – Recht van beëindiging van contracten door eindgebruikers wegens eenzijdige wijzigingen die door de aanbieder van elektronischecomunicatiediensten zijn voorgesteld – Uitzonderingen – Wijzigingen die rechtstreeks door het Unierecht of het nationale recht worden opgelegd – Nultarief-bedingen

Bij arresten van voor de inwerkingtreding van verordening (EU) 2015/2120– heeft het Hof artikel 3, lid 3, van die verordening aldus uitgelegd dat het zich verzet tegen zogenoemde „nultarief“-bedingen in contracten voor internettoegang.

Naar aanleiding van de uitlegging van het Hof heeft de Hongaarse bevoegde autoriteit aanbieders van elektronischecomunicatiediensten gelast om abonnementscontracten met „nultarief“-bedingen te wijzigen. Deze wijziging gaf eindgebruikers op grond van artikel 105, lid 4, van richtlijn (EU) 2018/1972 het recht hun contracten te beëindigen zonder extra kosten.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 105, lid 4, van richtlijn (EU) 2018/1972 moet aldus worden uitgelegd dat de arresten die het Hof wijst in prejudiciële procedures betreffende de uitlegging van rechtsregels van het Unierecht, geen wijziging van deze rechtsregels vormen, maar alleen de betekenis en de strekking ervan verduidelijken en preciseren;

De richtsnoeren die door het Orgaan van Europese regulerende instanties voor elektronische communicatie (Berec) zijn vastgesteld, hebben geen bindende juridische inhoud.

Een individueel besluit van een nationale regelgevende instantie waarbij ten aanzien van een aanbieder van elektronischecomunicatiediensten een bepaald jurisprudentieel criterium wordt toegepast, vormt

geen wijziging van het nationale recht die op haar beurt noopt tot een wijziging van de contractvoorwaarden in de zin van artikel 105, lid 4, van het Europees wetboek voor elektronische communicatie.

De eindgebruiker heeft het recht het met een aanbieder van elektronischecomunicatiediensten gesloten contract te beëindigen wanneer een wijziging van de contractvoorwaarden noodzakelijk is om een wezenlijk beding te schrappen dat van meet af aan onverenigbaar was met het Unierecht. Het staat aan de nationale rechter bij wie op dit punt een geding aanhangig is gemaakt om na te gaan welke kosten in een dergelijke situatie concreet moeten worden gedragen door de aanbieder van deze diensten en de eindgebruikers, zonder dat de eindgebruikers enige financiële sanctie kan worden opgelegd wegens de uitoefening van hun recht om het contract te beëindigen.



HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-188/24 et C-190/24 (WebGroup Czech Republic en NKL Associates) – 18 september 2025 – Grote Kamer – A-G Szpunar – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:709 – persbericht – conclusie (Franse versie)

Richtlijn 2000/31/EG – Verbod toegang tot pornografische websites – Verbod meldingen verkeerscontroles – Verplichting voor uitgevers van onlinecommunicatiediensten – Land van oorsprongbeginsel – Gecoördineerde gebied

Het Franse recht verbiedt om minderjarigen toegang te geven tot pornografische websites en legt beheerders van dergelijke websites de verplichting op technische voorzieningen te treffen om die toegang te voorkomen. Ook stelt het Franse recht beperkingen aan rijassistentiediensten die op geolokalisatie zijn gebaseerd, door meldingen van bepaalde controles langs de weg te verbieden.

In zaak C-188/24 betogen Webgroup Czech Republic en NKL Associates, twee ondernemingen die in Tsjechië zijn gevestigd, dat het Franse recht in strijd is met het land-van-oorsprongbeginsel van de richtlijn inzake elektronische handel, volgens hetwelk diensten voor wat betreft vereisten die binnen het „gecoördineerde gebied” vallen, onder het recht van de staat van vestiging vallen.

In zaak C-190/24 is Coyote System, een in Frankrijk gevestigde onderneming die gespecialiseerd is in rijassistentiesystemen, van mening dat het verbod om bepaalde controles langs de weg te melden in strijd is met het land-van-oorsprongbeginsel en een toezichtsverplichting in het leven roept die door de richtlijn verboden is. De Conseil d'État vraagt het Hof van Justitie met name of de verplichting waaraan aanbieders van onlinediensten moeten voldoen binnen het „gecoördineerde gebied” van de richtlijn valt, en of dat ook het geval is voor het verbod dat aan rijassistentiediensten wordt opgelegd.

A-G geeft het Hof in overweging: [niet officiële vertaling] In zaak C-188/24: het gecoordineerde gebied (...) omvat de verplichting voor uitgevers van onlinecommunicatiediensten om technische maatregelen te treffen om te voorkomen dat minderjarigen toegang hebben tot pornografische inhoud, ondanks het feit dat deze verplichting geen betrekking heeft op aangelegenheden die worden geregeld door de harmonisatiebepalingen van de hoofdstukken II en III van die richtlijn.

De verplichting om technische maatregelen te treffen om te voorkomen dat minderjarigen toegang hebben tot pornografische inhoud, kan niet worden uitgesloten van het gecoordineerde gebied in de zin van artikel 2, onder h), van die richtlijn, enkel op grond dat deze verplichting een uitvloeisel vormt van de algemene en abstracte bepalingen van het strafrecht die bepaalde gedragingen als strafbaar stellende feiten aanmerken en die zonder onderscheid van toepassing zijn op elke natuurlijke of rechtspersoon.

Het feit dat de vaststelling van individuele maatregelen met betrekking tot een bepaalde dienst niet van dien aard is dat de bescherming van de fundamentele rechten gewaarborgd door de artikelen 1 en 24 Handvest EU en door artikel 8 EVRM niet toelaat dat wordt afgeweken van het mechanisme van artikel

3 van dezelfde richtlijn om een verplichting die voortvloeit uit algemene en abstracte bepalingen toe te passen op een categorie dienstverleners.

In zaak C-190/24: het gecoördineerde veld, zoals gedefinieerd in artikel 2, onder h), van richtlijn 2000/31, omvat een verbod voor exploitanten van een elektronische, op geolocatie gebaseerde rij- of navigatiedienst om via die dienst berichten of informatie van gebruikers die andere gebruikers in staat zouden kunnen stellen wegcontroles te ontwijken, opnieuw uit te zenden, niettegenstaande het feit dat dit verbod geen van de aangelegenheden bestrijkt die onder de harmonisatiebepalingen van de hoofdstukken II en III van die richtlijn vallen.

Artikel 3 van richtlijn 2000/31 verzet zich niet tegen een verbod op de heruitzending van berichten en informatie van gebruikers van een op geolocatie gebaseerde rij- of navigatiehulpdienst dat een lidstaat van bestemming van die diensten ook voornemens is op te leggen aan in andere lidstaten gevestigde exploitanten van die diensten, mits dat verbod voldoet aan de voorwaarden van artikel 3, lid 4, of, in voorkomend geval, artikel 3, lid 5, van die richtlijn.

-  Advocaat-generaal Szpunar: een maatregel die het logisch gevolg is van strafrechtelijke bepalingen of die noodzakelijk is om de doeltreffendheid van controles langs de weg te verzekeren, valt onder het land-van- oorsprongbeginsel van de richtlijn inzake elektronische handel (persbericht)
-  Conclusies advocaat-generaal HvJ over het land-van-oorsprongbeginsel in de richtlijn inzake elektronische handel (Ellen Timmer)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-535/25 t/m C-537/25 (Amazon Italia Logistica e.a.), verwijzing uit **Italië** over de vraag of ondernemingen die **geïntegreerde diensten** aanbieden, waaronder het **bezorgen van poststukken** (zoals in casu Amazon), onder de definitie en daarmee de regels van **richtlijn 97/67** vallen (markt voor **postdiensten**).



RECHTSPRAAK NL – Voorgenomen prejudiciële verwijzing HvJ – Gerechtshof Den Haag – 30 september 2025 – ECLI:NL:GHDHA:2025:2026

Artikel 101 VWEU – Vrij verkeer van diensten – Afspraken met vakbond

Vakbonden eisen naleving van de New Dockers' Clause. Die clause is afgesproken in het kader van een sociale dialoog tussen de internationale vakbond ITF en de IMEC, een internationale organisatie voor zee-werkgevers en houdt in dat zeevarenden en andere aan boord van een zeeschip aanwezige personen geen sjourwerkzaamheden (cargo handling services) mogen verrichten als hiervoor havenarbeiders (dock workers) beschikbaar zijn die lid zijn van een aan ITF (International Transport Workers' Federation) gelieerde vakbond (affiliate). Als die havenarbeiders er niet zijn, mag de bemanning dit werk wel doen, maar alleen op basis van vrijwilligheid en nadat hierover overeenstemming is bereikt (prior agreement) met de ITF affiliate.

Ervan uitgaande dat de clause als zodanig belemmerend werkt voor het vrij verkeer van diensten binnen de Europese Unie ontbreekt daarvoor een rechtvaardiging in een evenredige dwingende reden van algemeen belang. Aan het HvJ EU worden prejudiciële vragen van uitleg gesteld. Die zien met name op de wijze van weging van de Europese economische vrijheden (in dit geval het vrij verkeer van diensten) en sociale rechten (in dit geval een afspraak tussen sociale partners als onderdeel van een cao) in het Unierecht.

Voorgenomen prejudiciële vragen:

1. Is de clause verenigbaar met artikel 101 VWEU?
2. Moet de clause, die het vrij verkeer van diensten belemmert, als maatregel worden geaccepteerd omdat de clause onderdeel is van een meeromvattend geheel aan afspraken in het kader van sociaal-collectieve onderhandelingen?
3. Dient in het kader van de toepassing van de 'Albany-uitzondering' een toetsing aan het evenredigheidsbeginsel te worden aangelegd?

Digitale markt, sociale media en AI



GERECHT – ARREST – T-55/24 (Meta platforms/Commissie) – 10 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:842 – persbericht – arrest

Verordening (EU) 2022/2065 (DSA) – Gedelegeerde verordening (EU) 2023/1127 – Vaststelling e toezichtsvergoeding voor het jaar 2023 – Methode voor de berekening van het gemiddeld aantal maandelijks actieve afnemers – Werking in de tijd van de gevolgen van een nietigverklaring

De Commissie heeft het bedrag van de jaarlijkse toezichtsvergoeding voor Facebook en Instagram voor het jaar 2023 vastgesteld. Verzoekster verzoekt het Gerecht het bestreden besluit nietig te verklaren.

Zie ook: [T-58/24](#) (TikTok/Commissie)

Gerecht: Uitvoeringsbesluit C(2023) 8176 tot vaststelling van de toezichtsvergoeding (...) wordt nietig verklaard. De gevolgen van uitvoeringsbesluit C(2023) 8176 worden gehandhaafd totdat de maatregelen zijn genomen die nodig zijn ter uitvoering van het onderhavige arrest, en dit binnen een redelijke termijn die niet langer mag zijn dan twaalf maanden te rekenen vanaf de dag waarop het onderhavige arrest onherroepelijk wordt.

- 📌 Digital Services Act: the General Court annuls the Commission's decisions setting the supervisory fee applicable to Facebook, Instagram and TikTok ([persbericht](#))
- 📌 Besluit over vaststelling toezichtsvergoeding Meta nietig ([IT&Recht](#))



GERECHT – ARREST – T-348/23 (Zalando/Commissie) – 3 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:821 – persbericht – arrest

Verordening (EU) 2022/2065 (DSA) – Aanwijzing van een zeer groot onlineplatform – Exceptie van onwettigheid – Rechtszekerheid – Gelijke behandeling – Evenredigheid – Motiveringsplicht

Zalando exploiteert een webwinkel die met name toegankelijk is op de website „www.zalando.de” en op de corresponderende internetadressen met topleveldomeinnamen voor andere landen. De klanten van deze winkel kunnen producten kopen die rechtstreeks door verzoekster worden verkocht via een verkoopdienst „Zalando Retail” of door derde verkopers worden verkocht die deelnemen aan het „Partner Programm” (partnerprogramma). Zalando heeft zij aangegeven dat het gemiddeld aantal maandelijks actieve afnemers van het Zalando-platform, in zijn geheel beschouwd ruim 83 miljoen bedroeg en dat, uitgaand van de brutowaarde van de via het partnerprogramma verkochte producten, die overeenkwam met 37 % van de brutowaarde van alle op dat platform verkochte producten, het gemiddeld aantal maandelijks actieve afnemers voor dat platform ruim 30 miljoen bedroeg.

Zalando is bij besluit C(2023) 2727 final aangewezen als een zeer groot onlineplatform op grond van artikel 33, lid 4, DSA, rekening houdend met alle afnemers van het platform in zijn geheel beschouwd (Zalando Retail en het partnerprogramma). Zalando vordert de nietigverklaring van dat besluit

Het Gerecht overweegt onder meer dat het Zalando-platform een onlineplatform is in de zin van artikel 3, onder i), DSA, voor zover derde verkopers er in het kader van het partnerprogramma producten verkopen, en ook een tussenhandel- en hostingdienst in de zin van artikel 3, onder g), iii), DSA. Omdat Zalando niet precies het aantal actieve deelnemers aan het partnerprogramma kon aangeven, kon de Commissie ervan uitgaan dat alle afnemers van het Zalando platform daaraan waren blootgesteld en aldus uitgaan van ruim 83 miljoen als het gemiddeld aantal maandelijkse actieve afnemers van partnerprogramma deel van het Zalando-platform.

-  **Gerecht: Het beroep wordt verworpen.** The General Court dismisses Zalando's appeal against the designation of its eponymous platform as a very large online platform ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-474/25 \(Medienanstalt Berlin-Brandenburg\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een lidstaat **transparantie-eisen** mag stellen aan **streamingdiensten in andere lidstaten** ter bescherming van **mediapluralisme**, of dat dit botst met het **oorsprongsbeginsel** zoals vastgelegd in richtlijn 2000/31 (e-commerce).

CONSULTATIE

- Simplification – digital package and omnibus, Feedback mogelijk van 16 september 2025 - 14 oktober 2025 ([EC](#)) – Europese consultatie over vereenvoudiging van de Europese digitale regels ([Ellen Timmer](#))

OVERIG

- From Transfers to Takedowns: Can Article 16 DSA Police GDPR Violations? ([European law blog](#))
- Policing Facial Recognition — Between Risks, Misconceptions, and the Need for a More Honest Debate ([EU law analysis](#))
- From Transfers to Takedowns: Can Article 16 DSA Police GDPR Violations? ([European law blog](#))
- MEDEDELING VAN DE COMMISSIE — Richtsnoeren voor de uitvoering van de verordening tot oprichting van één digitale toegangspoort Werkprogramma 2025-2026, [PB C, C/2025/5013, 16.9.2025](#)
- Mr. dr. E.A.G. van Schagen, (Niet-)handhaving van de Richtlijn digitale inhoud en diensten, in: [Tijdschrift voor Consumentenrecht & handelspraktijken \(TvC\) 2025 / 5 \(september\)](#)
- 2025: A Data Space Odyssey ([European law blog](#))
Data sharing drives the EU's digital market and innovation. Common European Data Spaces aim to boost data ecosystems, value creation, and digital sovereignty—but remain underdeveloped in 2025, risking a prolonged “Data Space Odyssey” without swift legal action.

EHRM – factsheet en guides

- [New technologies](#)

Defensie

OVERIG

Moving towards a SAFE Defense Policy in Europe ([Verfassungsblog](#))

Russia's attack on Ukraine has presented Europe with new challenges regarding security. As a response, the EU adopted the so-called SAFE Regulation in 2025. It is based on Article 122 TFEU and is intended to accelerate efforts to achieve autonomous defense capability.

Detentie



EHRM – ARREST – [Hora t. het VK](#) – 23 september 2025 – [1048/20](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:0923JUD000104820](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM (vrije verkiezingen) – Beperking stemrecht gevangene voor algemene verkiezingen in 2019 in het VK – Geen schending

Het EHRM heeft eerder in een zaak tegen het Verenigd Koninkrijk (hierna: “VK”) geoordeeld dat een algemeen, automatisch en willekeurig geheel stemverbod voor gevangenen (= cruciaal recht) in strijd is met artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM. De autoriteiten van het VK hebben naar aanleiding van deze uitspraak administratieve maatregelen ingevoerd. Thans kunnen gevangenen stemmen (1) tijdens hun vrijlating met een tijdelijke vergunning en (2) na hun vrijlating met een avondklok in huisdetentie. Gevangenen worden bij hun veroordeling tot een gevangenisstraf op de hoogte gesteld van hun ontzegging van het stemrecht. Het Comité van Ministers heeft verklaard dat het tevreden is met deze maatregelen.

Op 12 december 2019 vonden er algemene verkiezingen plaats in het VK. Klager, een Brit, bevond zich op dat moment in detentie wegens een veroordeling voor verkrachting en aanranding. Omdat er géén sprake was van (één van) de bovengenoemde uitzonderingen, was hij niet stemgerechtigd. Klager beroept zich op artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM.

Gelet op de ernst van de misdrijven en het recidiverisico voor soortgelijke feiten is hij veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Het EHRM concludeert dat niet kan worden gezegd dat de ontzegging van het stemrecht aan klager onevenredig is aan de legitieme doelen die werden nagestreefd met de beperkingen van het kiesrecht die golden voor veroordeelde gevangenen, en dat artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM niet is geschonden.

- Hora v the United Kingdom: Strasbourg's New Ruling on UK's Prisoner Voting Ban ([UK human rights blog](#))**



EHRM – VERWIJZING GROTE KAMER – Tergek t. Turkije – 15 september 2025 – 39631/20 – arrest van 29.4.25 – persbericht verwijzing

Artikel 10 EVRM – Weigering door gevangenisautoriteiten om geprinte documenten aan klager te verstrekken – Belangenafweging

Samenvatting onder: vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en recht op informatie

NOOT – EHRM 20 mei 2025, Matchavariani t. Georgië

Beyond the Finding: Matchavariani v. Georgia and the Lingering Questions for Protest Adjudication in Georgia (Strasbourg observers)

OVERIG

- Alternatives to Detention under the Return Regulation Proposal: The Illusion of Freedom (European law blog)
- Motivering voorlopige hechtenis moet beter (college voor de rechten van de mens)

EHRM factsheets en guides

- Hunger strikes in detention
- Migrants in detention
- Prisoners' right to vote
- Prisoners' health-related rights
- Detention and mental health
- Detention conditions and treatment of prisoners
- Use of force in the policing of demonstrations
- Police arrest and assistance of a lawyer
- Secret detention sites
- Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights Right to liberty and security
- ECHR-KS – Article 5 The notion of deprivation of liberty
- ECHR-KS – Prisoners' rights Health care in prison
- ECHR-KS – Article 5 Judicial review of short-term detentions
- ECHR-KS – Article 14 Prisoners and discrimination
- Thematic factsheet: Conditions of detention
- Thematic factsheet: Effective investigations into death or ill-treatment caused by security forces

Discriminatie en gelijke behandeling



HvJ – ARREST – C-543/23 (Gnattai) – 4 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:653 – conclusie – arrest

Artikelen 20 en 21 Handvest EU – Raamovereenkomst arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Aanstelling in vaste dienst bij staatsonderwijsinstellingen – Vaststelling anciënniteit van de grondrechten Geen tenuitvoerbrenging van het Unierecht

Samenvatting onder: arbeid en sociale zekerheid



HvJ – ARREST – C-5/24 (Pauni) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:689 – conclusie – arrest

Richtlijn 2000/78/EG – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Discriminatie op grond van handicap – Ontslag werknemer met ziekteverlof

P.M. is ontslagen op grond dat zij langer afwezig was geweest dan de maximumtermijn voor het behoud van de arbeidsplaats in geval van ziekteverlof, die is vastgesteld in de voor haar bedrijfstak geldende cao, te weten in casu een periode van 180 dagen per jaar, waaraan op verzoek van de werknemer een periode van ten hoogste 120 dagen gedurende één jaar kan worden toegevoegd.

T.a.v. P.M is vastgesteld dat zij een handicap heeft. Zij heeft aangevoerd dat het ontslag discriminerend is omdat de maximumtermijn uit de CAO voor het behoud van de arbeidsplaats op haar is toegepast zonder rekening te houden met haar handicap.

De verwijzende rechter wil o.a. weten of de bepaling in kwestie die geen onderscheid maakt tussen werknemers met en zonder een handicap, indirecte discriminatie in de zin van richtlijn 2000/78/EG oplevert, aangezien volgens de rechtspraak van het Hof een werknemer met een handicap in vergelijking met een werknemer zonder handicap een bijkomend risico loopt om afwezig te geraken door een aan zijn handicap gerelateerde ziekte.

Nederland, Griekenland en Italië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 2, lid 2, en artikel 5 van richtlijn 2000/78/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling die aan een werknemer met ziekteverlof een recht op behoud van de arbeidsplaats verleent voor een bezoldigde en verlengbare periode van 180 dagen per kalenderjaar, waaraan in bepaalde gevallen en op verzoek van die werknemer een onbezoldigde en niet-verlengbare periode van 120 dagen kan worden toegevoegd, zonder een specifieke regeling voor werknemers met een handicap vast te stellen, op voorwaarde dat:

- *deze nationale regeling niet verder gaat dan nodig is ter verwezenlijking van de doelstelling van sociaal beleid die erin bestaat te verzekeren dat de werknemer in staat en beschikbaar is om zijn beroepsactiviteit uit te oefenen, en dat*
- *die nationale regeling er niet aan in de weg staat dat de vereisten van artikel 5 volledig in acht worden genomen.*

Artikel 5 van richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale bepaling die ten behoeve van een werknemer met ziekteverlof, maar zonder rekening te houden met zijn eventuele handicap, voorziet in een onbezoldigde periode van 120 dagen met behoud van de arbeidsplaats, naast een bezoldigde periode van 180 dagen met behoud van de arbeidsplaats, geen „redelijke aanpassing” in de zin van dat artikel vormt.

- E **ECHR updates:** *Het HvJ EU overweegt dat zo'n wettelijke regeling indirect onderscheid op grond van handicap kan opleveren in de zin van richtlijn 2000/78, omdat mensen met een handicap vaker langdurig ziek zullen zijn. Een benadelende regeling als deze kan alleen gerechtvaardigd zijn als er voldoende compenserende of preventieve maatregelen bestaan. Daarnaast is de werkgever verplicht tot het onderzoeken van mogelijkheden tot redelijke aanpassingen.*



HvJ – ARREST – C-38/24 (Bervidi) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:690 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2000/78/EG – Artikelen 21, 24 en 26 Handvest EU – VN verdrag rechten van personen met handicap – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Verbod van discriminatie op grond van een handicap – Indirecte discriminatie – Verschil in behandeling ten aanzien van een werknemer die zelf geen handicap heeft, maar wel voor zijn gehandicapte kind zorgt

G.L., is mantelzorger van haar zwaar gehandicapte kind en betoogt dat haar werkgever, zich jegens haar discriminerend heeft gedragen door te weigeren gevolg te geven aan haar verzoek om voor de uitoefening van haar taken permanent te worden tewerkgesteld op een vaste werkplek met een vast dienstrooster in de ochtend, teneinde haar in staat te stellen om in de hulpbehoefte van haar kind te voorzien en voor hem als hoofdverzorger op te treden, terwijl zij haar beroepsactiviteit op voet van gelijkheid met de andere werknemers blijft uitoefenen.

De vraag is o.a. of iemand die zelf niet gehandicapt is, zich in dit geval in rechte kan beroepen op het verbod van elke vorm van indirecte discriminatie op de werkplek op grond van handicap. Moet de werkgever dan voorzien in redelijke aanpassingen in de zin van deze richtlijn.

Hof: Richtlijn 2000/78/EG en met name artikel 1, artikel 2, lid 1, en artikel 2, lid 2, onder b), gelezen in het licht van de artikelen 21, 24 en 26 Handvest EU alsmede de artikelen 2, 5 en 7 van het VN Verdrag inzake rechten van personen met een handicap moeten aldus worden uitgelegd dat het verbod van indirecte discriminatie op grond van handicap van toepassing is op een werknemer die zelf geen handicap heeft, maar wel een dergelijke discriminatie ondervindt vanwege de zorgtaken die hij voor zijn gehandicapte kind verricht waardoor dit kind de essentiële zorg kan ontvangen die zijn toestand vereist.

Richtlijn 2000/78 en met name artikel 5, gelezen in het licht van de artikelen 24 en 26 EU alsmede artikel 2 en artikel 7, lid 1, VN-Verdrag inzake rechten van personen met een handicap, moeten aldus worden uitgelegd dat een werkgever, om te waarborgen dat het beginsel van gelijke behandeling van werknemers en het verbod van indirecte discriminatie als bedoeld in artikel 2, lid 2, onder b), van die richtlijn worden geëerbiedigd, moet voorzien in redelijke aanpassingen in de zin van artikel 5 ervan ten aanzien van een werknemer die, zonder zelf gehandicapt te zijn, zorgtaken voor zijn gehandicapte kind verricht, waardoor dit kind de essentiële zorg kan ontvangen die zijn toestand vereist, op voorwaarde dat die aanpassingen geen onredelijke belasting vormen voor die werkgever.

- E Discrimination at work: the rights of persons with disabilities to protection against indirect discrimination extend to parents of children with disabilities (persbericht)
- E **ECHR updates:** *Een dergelijke discriminatie, die wordt ingegeven door de zorg voor een gehandicapt kind in plaats van de handicap van de werknemer, valt binnen het toepassingsbereik van richtlijn 2000/78, het EVRM en het VN-Gehandicaptenverdrag. Daarnaast kan uit art. 5 van richtlijn 2000/78 een verplichting worden afgeleid voor de werkgever om redelijke aanpassingen te maken die de zorg voor het gehandicapte kind kunnen accommoderen.*



HvJ – CONCLUSIE – [C-350/24 \(Crédit agricole Corporate & Investment Bank\)](#) – 25 september 2025 – **Grote Kamer** – A-G Kokott – Frankrijk – [ECLI:EU:C:2025:729](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/54/EG – Terugtrekkingsakkoord VK-EU – Gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep – Omzetting richtlijn – Richtlijnconforme uitlegging – Toepassing Unierecht op situatie vóór de terugtrekking – Rechtszekerheid – Verbod van terugwerkende kracht – Doeltreffende rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: [Brexite](#)

EHRM – facstsheets en guides

- [Gender Identity](#) [nieuw](#)
- [Homosexuality: criminal aspects](#) [nieuw](#)
- [Racial profiling](#) [nieuw](#)
- [Roma and Travellers](#) [nieuw](#)
- [Thematic factsheet: Roma and Travellers](#) [nieuw](#)
- [KS-ECHR - Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [T-529/25 \(Prestige Rijwielen\)](#), verwijzing uit **België** over de **tariefindeling** van **onderdelen van een elektrische fiets**
- [C-538/25 \(Flugzeugherstellerin\)](#), verwijzing uit **Oostenrijk** over vliegtuigen en simulatoren voor pilotenopleiding, **uitvoerverbod** vanwege gebruik in Myanmar voor militaire doeleinden en vragen over **criteria voor beoordeling van militair gebruik (dual use)**

Eigendomsrecht



EHRM – ARREST – [Isaia e.a. t. Italië](#) – 25 september 2025 – [36551/22](#) – [36926/22](#) – [37907/22](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:0925JUD003655122](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM – Preventieve confiscatie is slechts toelaatbaar indien een reëel causaal verband bestaat tussen de gestelde criminele activiteiten en de ontnomen vermogensbestanddelen

Klagers waren onderworpen aan een Italiaanse maatregel van preventieve confiscatie, gebaseerd op nationale antimaffiaregelgeving. De Italiaanse rechter achtte aannemelijk dat zij in de periode 1980 – 2008 (deels) hadden geleefd van criminele opbrengsten. Op die grond werden de bezittingen van de familie ontnomen, hoewel een aanzienlijk deel daarvan pas na 2008 was verworven. De klagers voeren aan dat de nationale rechters de wettelijke voorwaarden voor toepassing van preventieve confiscatie niet hadden nageleefd. Zij stellen dat het merendeel van de in beslag genomen goederen buiten de relevante periode was aangeschaft en dat geen enkel bewijs was geleverd dat deze goederen daadwerkelijk waren gefinancierd met opbrengsten van misdrijven.

Het EHRM stelt voorop dat confiscatie zonder veroordeling (*non-conviction based confiscation*) in beginsel verenigbaar is met het EVRM, mits deze berust op een duidelijke wettelijke basis, proportioneel is en voldoende feitelijke grondslag heeft. Daarvoor is van belang dat er een aantoonbaar verband bestaat tussen de gestelde criminele activiteiten en de geconfisqueerde goederen, dat het gaat om bezittingen die in de relevante periode zijn verkregen en dat kan worden vastgesteld dat deze een illegale herkomst hebben. Omdat de nationale rechter dit verband niet heeft gemotiveerd en bovendien goederen zijn geconfisqueerd die ná de relevante periode waren verworven, acht het Hof de maatregel buitensporig en onevenredig. EHRM: schending van artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM.



RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Den Haag – Prejudiciële vragen aan Hoge Raad – 24 september 2025 – [ECLI:NL:RBDHA:2025:17246](#)

Artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM – artikelen 6 en 7 EVRM – Verhoging van verkeersboetes

In deze zaak stelt eiser zich op het standpunt dat de aan hem opgelegde verhogingen van verkeersboetes als bedoeld in de artikelen 23, lid 3 en 25, lid 1 Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wahv) onrechtmatig zijn, omdat deze wettelijke bepalingen in strijd zijn met hoger recht (de artikelen 6 en 7 EVRM als de verhogingen moeten worden gekwalificeerd als een boete op te laat betalen en artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM als de verhogingen moeten worden gekwalificeerd als incassokosten).

De rechtbank stelt de volgende prejudiciële vraag aan de Hoge Raad: zijn artikel 23 lid 3 en artikel 25 lid 1 Wahv in overeenstemming met artikel 6 EVRM, artikel 7 EVRM en/of artikel 1, Eerste Protocol bij het EVRM?

NOOT – EHRM 10 juni 2025, [K.V. Mediterranean Tours t. Turkije](#)

The quest for an effective remedy has downgraded the rights to property and home of the Greek Cypriot IDPs and upgraded the de facto authority of the illegal regime in the north of Cyprus ('TRNC'): K.V. Mediterranean Tours Limited v. Türkiye, the Court's latest judgment ([Strasbourg observers](#))

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)
- [Thematic factsheet: Protection de la propriété](#) nieuw

Energiemarkt



GERECHT – ARREST – T-625/22 (Oostenrijk/Commissie) – 3 september 2025 – Grote Kamer
– [ECLI:EU:T:2025:869](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2020/852 – Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 – Taxonomie – Kernenergie – Opname kernenergie en fossiel gas in duurzame economische activiteiten — Begrip ‘wezenlijke onderdelen’ van een wetgevingshandeling – Wetenschappelijk bewijs – Beoordelingsmarge van de Commissie

De EU-taxonomieverordening (2020) beoogt klimaatneutraliteit tegen 2050. Daartoe stelt zij criteria vast om te bepalen of een economische activiteit als ecologisch duurzaam wordt beschouwd.

Op basis hiervan heeft de Europese Commissie in 2022 een gedelegeerde verordening vastgesteld waarin zij met name technische beoordelingscriteria heeft vastgesteld om bepaalde activiteiten in de sectoren kernenergie en fossiel gas op te nemen in de categorieën van activiteiten die een substantiële bijdrage leveren aan de beperking van of aanpassing aan klimaatverandering.

Oostenrijk vordert nietigverklaring van deze gedelegeerde verordening bij het Gerecht en krijgt steun van Luxemburg, terwijl de Commissie wordt gesteund door Bulgarije, Tsjechië, Frankrijk, Hongarije, Polen, Roemenië, Slovenië, Slowakije en Finland.

Volgens het Gerecht heeft de Commissie haar bevoegdheden niet overschreden door kernenergie en fossiel gas op te nemen in de regeling voor duurzame investeringen. De Commissie heeft voldoende rekening gehouden met de risico's die verbonden zijn aan de normale exploitatie van kerncentrales, ernstige reactorongevallen en hoogradioactief afval. In het bijzonder was de Commissie niet verplicht om een hoger beschermingsniveau te eisen dan in het bestaande regelgevingskader het geval is.

Ten slotte stemt het Gerecht in met de benadering dat economische activiteiten in de sector fossiel gas onder bepaalde voorwaarden substantieel kunnen bijdragen aan klimaatmitigatie of -adaptatie. De gedelegeerde verordening van 2022 gaat immers uit van een gefaseerde benadering die gebaseerd is op een stapsgewijze vermindering van broeikasgasemissies, waarbij de energievoorzieningszekerheid kan worden gewaarborgd.

Gerecht: het beroep wordt verworpen.

-  Het beroep van Oostenrijk tegen de opname van kernenergie en fossiel gas in de regeling voor duurzame investeringen wordt verworpen ([persbericht](#))
-  EU-Gerecht verworpt het beroep van Oostenrijk tegen de opname van kernenergie en fossiel gas in de regeling voor duurzame investeringen ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-556/25 \(Haluška\)](#), verwijzing uit **Slowakije** over een nationale regeling waarbij **kleine elektriciteitsproducenten** die werkzaam zijn op basis van een **vereenvoudigde procedure** worden **uitgesloten van erfdienstbaarheden** die wel aan andere elektriciteitsproducenten worden toegekend en de verenigbaarheid met **richtlijn 2019/944 (elektriciteitsmarkt)**

CONSULTATIE

EU-kader voor energiezekerheid (herziening), Feedback mogelijk van 15 september 2025 - 13 oktober 2025 ([EC](#))



HvJ – CONCLUSIE – C-572/23 P (Puigdemont e.a.) – 4 september 2025 – A-G Szpunar – ECLI:EU:C:2025:658 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Institutioneel recht – Leden Europees Parlement – Voorrechten en immuniteiten – Verzoek tot opheffing van immuniteit ingediend in het kader van een strafrechtelijke procedure Na het houden van het referendum over zelfbeschikking op 1 oktober 2017 in Catalonië (Spanje), hebben het Spaanse Openbaar Ministerie, de Spaanse Staatsadvocaat en de VOX-politieke partij strafrechtelijke vervolging ingesteld tegen een aantal individuen, waaronder de heer Carles Puigdemont. In maart 2018 gaf het Spaanse Hooggerechtshof een bevel om de heer Puigdemont ea te beschuldigen van de vermeende misdaden van opstand en misbruik van publiek geld. In juli 2018 werd de strafrechtelijke vervolging geschorst omdat de beschuldigten uit Spanje waren gevlucht. De heer Puigdemont ea hebben vervolgens een aanvraag ingediend om zich kandidaat te stellen in de verkiezingen voor het Europees Parlement die op 26 mei 2019 in Spanje plaatsvonden. De heer Puigdemont werd op 2 juli 2019 gekozen. In oktober 2019 werden er arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen de heer Puigdemont ea door het Spaanse Hooggerechtshof, zodat ze konden worden berecht in de strafprocedures in kwestie. In januari 2020 vroeg het Spaanse Hooggerechtshof aan het Parlement om de parlementaire immuniteit van de heer Puigdemont ea op te heffen. Bij besluiten van 9 maart 2021 heeft het Parlement de immuniteit van de heer Puigdemont ea opgeheven. Zij vroegen vervolgens de algemene rechtbank van de Europese Unie om die besluiten te vernietigen. Bij vonnis van 5 juli 2023 heeft de algemene rechtbank de verzoeken verworpen. Het Gerecht heeft

Het Gerecht heeft beslist tot opheffing van hun (parlementaire) immuniteit. Klagers hebben beroep ingesteld tegen deze beslissing. AG adviseert ten aanzien van twee van de drie klagers waaronder Puigdemont dat er niet hoeft te worden beslist omdat de klagers geen belang meer hebben bij de zaak omdat hun mandaat als lid van het parlement is verstreken. Ten aanzien van de derde klager (Comin) adviseert de AG het beroep af te wijzen. Het gerecht heeft juist geconcludeerd dat de rechten op een onpartijdige en eerlijke behandeling niet zijn geschonden en evenmin heeft het Gerecht fouten gemaakt in de interpretatie en toepassing van de regels met betrekking tot de beslissing om de parlementaire immuniteit op te heffen. .

- e** Advocate General Szpunar proposes that three grounds of appeal brought by Mr Antoni Comín against the judgment of the General Court dismissing his action against the waiver of his immunity by the European Parliament be rejected ([persbericht](#))

Familieleven en familierecht



EHRM – ARREST – M.P. t. Griekenland – 9 september 2025 – [2068/24](#) – ECLI:CE:ECHR:2025:0909JUD000206824 – [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse versie)

Artikel 8 EVRM – Gezinsleven – Privéleven – Kinderontvoering – Rechters moeten ambtshalve overwegen of het passend is kinderen te horen in kinderonvoeringszaken

Samenvatting onder: [kinderontvoering](#)



EHRM – ADVISORY OPINION – Oekraïne – 21 augustus 2025 – [persbericht 16.9.25](#) – P16-2025-001

Artikel 8 EVRM – Recht van een non om te wonen in een klooster

F. was sinds 2004 lid van de Oekraïense Griekse katholieke kerk. Sinds 2011 woonde ze in een klooster dat eigendom was van die kerk en stond ze officieel ingeschreven op dat adres. F. heeft het klooster in 2017 verlaten vanwege conflicten met de leiders van de religieuze organisatie. Sindsdien heeft ze herhaaldelijk geprobeerd terug te keren. Voor de nationale rechter heeft het klooster gevorderd dat erkend wordt dat F. het recht om in het klooster te wonen heeft verloren, terwijl F. heeft volgehouden dat de religieuze organisatie haar belemmert in het gebruik van die ruimte – met het argument dat ze geen andere woonruimte heeft en dat haar bezittingen daar zijn. De Oekraïense Hoge Raad heeft verzocht om een adviesbeslissing van het EHRM.

1. *Vormen religieuze gebouwen (in casu kloosters/(kloostercellen) – een ‘thuis’ in de zin van artikel 8 (recht op eerbiediging van de woning)?*

2. *Strekt de jurisdictie van de nationale rechter zich uit tot geschillen betreffende het recht van een voormalige non om de gebouwen van een klooster te gebruiken, wanneer dit recht voortvloeide uit een mondelinge overeenkomst met het klooster op basis van het doel ervan en de toelating van de non tot het klooster, maar is beëindigd doordat de non de betwiste locatie verliet vanwege een conflict met de leiders van de religieuze organisatie?*

Het verzoek zal worden behandeld door de Grote Kamer.

EHRM factsheets en case-law guide

- [Children's rights](#)
- [Gestational surrogacy](#)
- [International child abductions](#)
- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#)
- [Reproductive rights](#)
- [Thematic factsheet: Reproductive rights](#) nieuw
- [Thematic factsheet: Children's rights](#) nieuw
- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)
- [ECHR-KS – Rights of the child Contact rights](#)
- [ECHR-KS – Article 8 Filiation](#)
- [ECHR-KS – Article 8 Right of the child to be heard in domestic proceedings on family matters](#)
- [ECHR-KS – Article 8 Surrogacy](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie



HvJ – ARREST – C-687/23 (Banco Santander) – 11 september 2025 – Spanje – ECLI:EU:C:2025:687 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/59/EU – Afwikkeling van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen – Bail-in – Afschrijving van kapitaalinstrumenten – Bescherming rechten van aandeelhouders en schuldeisers – Gebrekkige en onjuiste informatie in prospectus – Aansprakelijkheidsvordering – Vorderingen die zijn ingediend voordat afwikkelingsmaatregelen zijn vastgesteld

Als gevolg van de afwikkeling van Banco Popular heeft een groot aantal natuurlijke en rechtspersonen hun beleggingen verloren. Dat heeft geleid tot een stortvloed aan rechtszaken voor de nationale rechter en de Unierechter.

Het gaat in deze zaak om de terugvordering van betaalde bedragen of schadevergoeding omdat Banco Popular bij de verkoop van bepaalde financiële instrumenten aan natuurlijke en rechtspersonen een aantal vereisten op het gebied van transparantie en consumentenrecht niet in acht heeft genomen; de vorderingen zijn niet gestoeld op het verlies van de waarde van deze instrumenten als gevolg van de afwikkeling, maar op de beweerde onrechtmatigheid van de oorspronkelijke inschrijving op deze instrumenten.

In eerdere arresten heeft het Hof bepaald dat dergelijke gerechtelijke procedures, voor zover ingesteld *na* de datum van de vaststelling van het afwikkelingsbesluit, zijn uitgesloten door richtlijn 2014/59/EU. Wat nieuw is aan de onderhavige zaak is dat het hoofdgeding is ingesteld *vóór* de datum van de vaststelling van de afwikkeling. Maakt dat verschil?

Hof: Artikel 34, lid 1, onder a) en b), artikel 53, leden 1 en 3, en artikel 60, lid 2, eerste alinea, onder b) en c), van richtlijn 2014/59/EU verzetten zich er niet tegen dat de rechten die voortvloeien uit een vordering tot nietigverklaring van een overeenkomst tot inschrijving op achtergestelde obligaties die vervolgens in aandelen zijn omgezet, alsook uit een aansprakelijkheidsvordering, beide gebaseerd op de niet-naleving van de informatievereisten die voortvloeien uit richtlijn 2004/39/EG, worden geacht te behoren tot de categorie verplichtingen of schuldvorderingen die op het tijdstip van de afwikkeling van de betrokken kredietinstelling „vorderbaar” zijn in de zin van artikel 53, lid 3, en artikel 60, lid 2, eerste alinea, onder b), van richtlijn 2014/59, wanneer die vorderingen zijn ingesteld vóór de volledige afschrijving van de aandelen in het maatschappelijk kapitaal van die kredietinstelling in het kader van een afwikkelingsprocedure.

- 📌 Banco Popular: the rights arising from actions for a declaration of nullity and for damages brought before the resolution of that bank are enforceable against Banco Santander (persbericht)



HvJ – CONCLUSIE – C-81/24 (Jenec) – 4 september 2025 – A-G De La Tour – Slovenië – ECLI:EU:C:2025:666 – conclusie

Richtlijn 2014/92/EU – Richtlijn (EU) 2015/849 – Financiële diensten – Witwassen van geld en terrorismefinanciering – Consument die voorkomt op een lijst van het Office of Foreign Assets Control (OFAC) – Weigering door de bank om een betaling uit te voeren en afwijzing van een aanvraag voor het openen van een betaalrekening met basisfuncties

Hoe verhoudt het recht op een bankrekening zich tot de antiwitwasregels? Staat artikel 16, lid 4, van richtlijn 2014/92 de lidstaten toe banken ertoe te verplichten een aanvraag van een consument voor toegang tot een betaalrekening met basisfuncties af te wijzen op grond dat deze consument op een OFAC-lijst is geplaatst en de opening van een dergelijke rekening zou resulteren in schending van de

bepalingen betreffende het voorkomen van het witwassen van geld en terrorismefinanciering als bedoeld in richtlijn 2015/849?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 16, lid 4, van richtlijn 2014/92/EU, gelezen in samenhang met richtlijn (EU) 2015/849 moet aldus worden uitgelegd dat een bankinstelling het openen van een betaalrekening met basisfuncties niet mag weigeren op de enkele grond dat de naam van de consument die om opening van een dergelijke rekening verzoekt, voorkomt op een lijst van het Office of Foreign Assets Control (OFAC), dat valt onder het United States Department of the Treasury.

Het staat echter aan de nationale rechter om na te gaan of er volgens het nationale recht al dan niet uitdrukkelijk rekening wordt gehouden met de plaatsing op een OFAC-lijst om de opening van een betaalrekening met basisfuncties te weigeren.



HvJ – CONCLUSIE – C-376/24 (FSMA) – 11 september 2025 – A-G Campos Sanchez-Bordona – België – ECLI:EU:C:2025:701 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 596/2014 – Artikel 11 Handvest EU – Mededeling van voorwetenschap en marktmisbruik – Openbaarmaking voorwetenschap in het kader van de normale uitoefening van een beroep of functie – Openbaarmaking voorwetenschap in het kader van journalistieke activiteiten – Persvrijheid en vrijheid van meningsuiting – Verspreiding door politiek leider van voorwetenschap over privatisering van overheidsbedrijf

Aan een politiek leider is een sanctie opgelegd wegens het openbaar maken van informatie in interviews met de media, die zou kwalificeren als voorwetenschap in de zin van richtlijn 2003/6/EG en verordening (EU) nr. 596/2014. De informatie had betrekking op de ophanden zijnde privatisering van een groot Belgisch overheidsbedrijf.

De vragen gaan over de geldigheid van deze sanctie. Centraal in de prejudiciële verwijzing staan enerzijds het grondrecht van vrijheid van meningsuiting en van informatie – in dit geval van een politiek leider – en anderzijds het belang van het waarborgen van de integriteit van de financiële markten, met name via het verbod op het openbaar maken van voorwetenschap.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 10 en 21 van verordening (EU) nr. 596/2014, gelezen in samenhang met artikel 11 Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat artikel 21 van verordening nr. 596/2014 van toepassing is op de verspreiding van voorwetenschap door een politiek leider, voormalig minister en lid van een oppositiepartij, die in die hoedanigheid optreedt in de media om een publiek debat over een kwestie van algemeen belang aan te zwengelen met als doel om kritiek te leveren op de ophanden zijnde privatisering van de belangrijkste nationale postexploitant, waarin de Staat tot dan toe een meerderheidsbelang had;

De verspreiding van die informatie via de media kan worden geacht te zijn verricht in het kader van de normale uitoefening van de functie van politiek leider, in de zin van artikel 10 van verordening nr. 596/2014. Het is aan de verwijzende rechter om na te gaan of die verspreiding noodzakelijk en evenredig is om de doelstellingen ervan te verwezenlijken en of, in ieder geval, de door artikel 11 van het Handvest gegarandeerde vrijheid van meningsuiting en van informatie moet prevaleren.

OVERIG

- Financial inclusion and access to payment accounts with basic features: the current state of play in the EU ([ECLB](#))
- Prejudiciële vragen over datahandelaar die zonder toestemming van betrokkenen gegevens van derden ontvangt | Schufa ([Ellen Timmer](#))

Een Duitse rechter, het Landgericht Lübeck, heeft prejudiciële vragen gesteld aan het Europese hof over de praktijk van een datahandelaar, het Duitse kredietwaardigheidsbeoordelingsbedrijf Schufa, om buiten betrokkene om gegevens van derden te betrekken en deze te gebruiken voor de kredietwaardigheidsbeoordeling (Bo-ni-täts-score).

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid



HvJ – ARREST – C-384/24 (Russisch-Kirgizisch Ontwikkelingsfonds) – 11 september 2025 – België – ECLI:EU:C:2025:696 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 269/2014 – Artikel 47 Handvest EU – Beperkende maatregelen gelet op de situatie in Oekraïne – Uitzonderingen – Vrijgave van bepaalde tegoeden voor specifieke uitgaven – Betaling van rolrecht en forfaitaire bijdrage voor aanhangig maken van een beroep tot nietigverklaring van een besluit ter uitvoering van die verordening

Het RKDF is een entiteit waarvan de bij Euroclear Bank NV gedeponeerde tegoeden zijn bevroren op grond van artikel 2 van verordening nr. 269/2014. Twee van de vijf leden van de Raad van het RKDF zijn lid van de Russische regering en één is lid van de VEB.RF, een instelling voor financiële ontwikkeling die als entiteit is opgenomen in de lijst in bijlage I bij die verordening.

De tegoeden van het RKDF bij Euroclear Bank zijn bevroren. Het beroep tegen dat besluit is verworpen. RKDF heeft beroep ingesteld bij de verwijzende rechter. Het RKDF heeft aangevoerd dat het rolrecht en de forfaitaire bijdrage niet tijdig konden worden betaald wegens de bevroering van zijn tegoeden bij Euroclear Bank. Ten tweede heeft het RKDF zich op het standpunt gesteld dat de toepassing van de aan een dergelijke niet-tijdige betaling verbonden sanctie, te weten het feit dat zijn beroep als niet verricht zou worden beschouwd of van de rol zou worden geschrapt, kennelijk onredelijk was en zijn recht op toegang tot de rechter op onevenredige wijze beperkte.

Hof: Artikel 4, lid 1, onder a), van verordening (EU) nr. 269/2014, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat het ook ziet op de vrijgave of beschikbaarstelling van bepaalde bevroren tegoeden of economische middelen om een rolrecht en een forfaitaire bijdrage te betalen die krachtens het nationale recht moeten worden gekweten bij het aanhangig maken van een beroep in rechte tegen een nationale handeling ter uitvoering van die verordening.

E **ECHR updates:** *Het HvJ EU oordeelt dat het kunnen betalen van deze bijdrage noodzakelijk is om de procedurele rechten onder art. 47 Hv uit te oefenen. Daardoor vallen de hiervoor benodigde middelen onder de uitzondering van vrijgave voor 'dagelijkse behoeften' in de sanctieverordening.*



HvJ – CONCLUSIE – C-480/24 (Čiekuri-Shishki) – 4 september 2025 – A-G Norkus – Letland – ECLI:EU:C:2025:672 – conclusie

Verordening (EU) nr. 269/2014 – Beperkende maatregelen – Situatie in Oekraïne – Begrip rechtspersoon die is 'verbonden' met een in bijlage I bij verordening nr. 269/2014 vermelde natuurlijke persoon – Begrip tegoeden en economische middelen, die eigendom zijn, in het bezit zijn of onder zeggenschap staan' van een dergelijke natuurlijke persoon – Ambtshalve onderzoek nationale rechter van identiteit van partijen

Een Letse rechter heeft een onderneming veroordeeld tot terugbetaling van een lening, omdat de werkelijke begunstigde een natuurlijke persoon is die onderworpen is aan de beperkende maatregelen die de Unie in het kader van de invasie van Oekraïne door Rusland heeft vastgesteld. In cassatie dient

de verwijzende rechter te beslissen of het vonnis van de Letse rechter in eerste aanleg ten uitvoer kan worden gelegd dan wel voor vernietiging in aanmerking komt.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2 en artikel 11, lid 1, van verordening (EU) nr. 269/2014 moeten aldus worden uitgelegd dat de aangezochte rechter, wanneer daartoe aanwijzingen bestaan, verplicht is ambtshalve na te gaan of een van de procespartijen een persoon als bedoeld in artikel 2 of artikel 11, lid 1, onder a) of b, van deze verordening is, en daartoe alle onderzoeksbevoegdheden dient aan te wenden waarover hij beschikt. In het bijzonder is hij verplicht om bij de gespecialiseerde bevoegde autoriteiten de noodzakelijke inlichtingen in te winnen om dit onderzoek te kunnen verrichten. Deze onderzoeksplicht strekt zich ook uit tot natuurlijke of rechtspersonen, entiteiten of lichamen die met de procespartijen verbonden zijn.

Artikel 11, lid 1, van verordening nr. 269/2014, moet aldus worden uitgelegd dat:

- het zich niet verzet tegen het onderzoek van een zaak ten gronde, maar wel de toewijzing, geheel of gedeeltelijk, verbiedt van een vordering die voortvloeit uit een overeenkomst waarvan de nakoming geheel of gedeeltelijk, direct of indirect, wordt beïnvloed door beperkende maatregelen. Het vonnis van een nationale rechter waarvan het dictum bepaalt dat dit vonnis niet uitvoerbaar is zolang de eisende partij onder het toepassingsgebied van artikel 11, lid 1, onder a) of b), van deze verordening valt, strookt in beginsel met dit verbod.*
- het verbiedt dat een onder het toepassingsgebied van deze bepaling vallende vordering wordt toegewezen, ongeacht of deze vordering door de eisende partij dan wel de gedaagde partij is ingesteld.*



HvJ – CONCLUSIE – C-465/24 (SBK Art) – 25 september 2025 – A-G De La Tour – Nederland – na prejudiciële verwijzing Hoge Raad – ECLI:EU:C:2025:732 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 269/2014 – Beperkende maatregelen – Situatie in Oekraïne – Begrip ‘bevrozing van tegoeden’ – Vergader- en stemrechten verbonden aan certificaten van aandelen die toebehoren aan een persoon die aan beperkende maatregelen is onderworpen

Wanneer de Raad van de EU besluit om beperkende maatregelen op te leggen die de bevrozing van tegoeden inhouden, kan een persoon van wie de tegoeden zijn bevroren en die houder van certificaten van aandelen is, zijn stemrecht en zijn recht om deel te nemen aan vergaderingen van houders van dergelijke certificaten dan nog uitoefenen?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, onder f), van verordening (EU) nr. 269/2014, gelezen in samenhang met artikel 2, lid 1, van deze verordening, moet aldus worden uitgelegd dat de bevrozing van tegoeden, voor zover die betrekking heeft op certificaten van aandelen, ook de bevrozing inhoudt van de stemrechten en de rechten om, in welke vorm dan ook, deel te nemen aan vergaderingen van de houders van deze certificaten. De enige uitzonderingen op deze bevrozingsmaatregel zijn vastgesteld in de artikelen 2 bis en 4 tot en met 7 van deze verordening, en voor de toepassing van sommige van deze uitzonderingen is de goedkeuring van de bevoegde autoriteit van de lidstaat nodig.



GERECHT – ARREST – T-573/23 (Positive Group/Raad) – 10 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:867 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 269/2014 – Besluit 2014/145/GBVB – Beperkende maatregelen – Situatie in Oekraïne – Begrip ‘entiteiten die in de Russische IT-sector actief zijn met een FSB-vergunning’ – Exceptie van onwettigheid – Beoordelingsfout – Motiveringsplicht – Rechten van de verdediging

Verzoekster is een in Rusland gevestigde holdingmaatschappij die actief is in de IT-sector, en met name op het gebied van cyberbeveiliging.

Op 23 juni 2023 heeft de Raad, geleid op het feit dat de informatieoorlog voor de Russische Federatie een essentieel middel was om haar aanvalsoorlog tegen Oekraïne te voeren, besluit 2023/1218 en verordening (EU) 2023/1215 tot wijziging van verordening nr. 269/2014 vastgesteld, teneinde met name de criteria te wijzigen op grond waarvan natuurlijke of rechtspersonen, entiteiten of lichamen onder de beperkende maatregelen konden vallen waartoe de Unie had besloten met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen.

Verzoekster is op de lijst geplaatst. Verzoekster verzoekt het Gerecht de bestreden handelingen nietig te verklaren voor zover deze haar betreffen.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

- 📰 War in Ukraine: the General Court upholds the restrictive measures against Positive Group PAO, an entity operating in the Russian IT sector with a license issued by Russia’s domestic intelligence services ([persbericht](#))

OVERIG

Commissie stelt voor om bepaalde handelsgerelateerde bepalingen uit de Associatieovereenkomst EU-Israël op te schorten ([ECER](#))

EHRM factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Gezondheid, geneesmiddelen, levensmiddelen en etikettering



HvJ – ARREST – C-451/24 (Kwizda Pharma) – 4 september 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:663 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2001/83/EG – Artikel 4, lid 3, VEU – Farmaceutische producten – Product dat valt onder de definitie van ‚geneesmiddel’ en onder de definitie van ‚product dat onder de toepassing van andere communautaire wetgeving valt’ – Procedurele autonomie van lidstaten – Beginsel van loyale samenwerking

Hof: Artikel 2, lid 2, van richtlijn 2001/83/EG moet aldus worden uitgelegd dat de uitdrukking „product dat onder de toepassing van andere communautaire wetgeving valt” in dat lid 2 niet verwijst naar „geneesmiddelen voor menselijk gebruik, bestemd om in de lidstaten in de handel te worden gebracht, die industrieel of door middel van een industrieel procedé worden vervaardigd” in de zin van artikel 2, lid 1, maar naar andere gereguleerde producten, zoals omschreven in de Unierechtelijke handelingen die op deze producten van toepassing zijn.

Artikel 2, lid 2, van richtlijn 2001/83, zoals gewijzigd bij richtlijn 2004/27, moet aldus worden uitgelegd dat:

- de daarin neergelegde voorrangsregel van toepassing is wanneer een product met zekerheid voldoet aan de voorwaarden om te worden aangemerkt als geneesmiddel in de zin van artikel 1, punt 2, van richtlijn 2001/83, zoals gewijzigd, maar er twijfel bestaat of dit product ook onder andere door het Unierecht geregelde categorieën producten kan vallen;*
- deze voorrangsregel daarentegen niet van toepassing is wanneer een product duidelijk beantwoordt aan de definitie van die andere categorieën gereguleerde producten;*
- deze voorrangsregel evenmin van toepassing is wanneer vaststaat dat een product enkel een geneesmiddel is en niet kan worden beschouwd als een product dat behoort tot andere categorieën producten die door het Unierecht worden geregeld;*
- in dit laatste geval deze richtlijn op dat product van toepassing is op de enkele grond dat het beantwoordt aan een van de definities van geneesmiddel in artikel 1, punt 2, en voldoet aan de voorwaarden van artikel 2, lid 1, van deze richtlijn.*

Richtlijn 2001/83 staat eraan in de weg dat de autoriteit die bevoegd is voor de uitvoering van de regeling inzake voeding voor medisch gebruik het in de handel brengen van een product als dergelijke voeding verbiedt op grond dat dit product niet aan de voorwaarden van deze regeling voldoet wanneer, ten eerste, in de betrokken lidstaat een dergelijke autoriteit verschilt van de autoriteit die bevoegd is voor de uitvoering van de regeling inzake geneesmiddelen en, ten tweede, dit product een geneesmiddel naar aandiening is in de zin van artikel 1, punt 2, onder a), van richtlijn 2001/83, zoals gewijzigd, volgens de beoordeling van de rechterlijke instantie die kennisneemt van beroepen tegen de besluiten van de autoriteit die bevoegd is voor de uitvoering van de regeling inzake deze voeding;

Om het nuttig effect van deze richtlijn en de eerbiediging van het in artikel 4, lid 3, VEU neergelegde beginsel van loyale samenwerking te waarborgen, moet deze rechterlijke instantie of laatstgenoemde autoriteit de voor de uitvoering van de regeling inzake geneesmiddelen bevoegde autoriteit er echter onverwijld van in kennis stellen dat geneesmiddelen naar aandiening in de zin van artikel 1, punt 2, onder a), van deze richtlijn in de handel zijn gebracht, opdat deze de maatregelen kan nemen die nodig zijn om de volksgezondheid te beschermen.



HvJ – ARREST – C-115/24 (Österreichische Zahnärztekammer) – 11 september 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:694 – conclusie – arrest

Richtlijn 2011/24/EU – Richtlijn 2000/31/EG – Richtlijn 2005/36/EG – Artikel 56 VWEU – Grensoverschrijdende gezondheidszorg – Gezondheidszorg via telegeneeskunde – Lidstaat waar de behandeling plaatsvindt – Beroepskwalificaties – Vrij verrichten van diensten

ÖZ behartigt de belangen van Oostenrijkse tandartsen en artsen. UJ is een in Oostenrijk gevestigde tandarts. Urban Technology en DZK maken deel uit van een wereldwijd opererend tandheelkundig bedrijf. Urban Technology is gevestigd in Duitsland en promoot een tandheelkundige procedure voor het uitlijnen van tanden met behulp van transparante gebitsbeschermers. Via de website kunnen potentiële klanten een afspraak maken met de 'partnertandarts', zoals UJ, die op de locatie van hun keuze, met name in Oostenrijk, praktiseert.

De partnertandarts stuurt het beeldmateriaal en een aanbeveling over de procedure voor het uitlijnen van de tanden naar DZK. DZK stuurt de cliënt een behandelplan met volledige prijsinformatie. DZK sluit een zorgovereenkomst met de patiënt. DZK koopt de aligners bij Urban Technology. Verdere monitoring vindt plaats via een applicatie van DZK, waarmee patiënten regelmatig foto's van hun gebit opsturen. Daarnaast onderhoudt DZK een contractuele relatie met de partnertandarts, in dit geval UJ, en vergoedt hem de diensten die hij aan de betrokken patiënten verleent in het kader van de behandeling "DrSmile".

ÖZ heeft bij de rechtbank in Klagenfurt verzocht om een verbod voor UJ om, rechtstreeks of indirect deel te nemen aan tandheelkundige activiteiten die in Oostenrijk worden uitgevoerd door buitenlandse ondernemingen die noch krachtens de ZÄG in Oostenrijk tandheelkunde mogen beoefenen, noch krachtens Oostenrijks recht een zorginstelling mogen exploiteren.

UJ betoogt op haar beurt dat DZK, waarmee zij samenwerkt, een particuliere zorginstelling is die is erkend naar Duits recht, waarvan de activiteiten in Oostenrijk rechtmatig zijn op het gebied van telegeneeskunde, zoals ook de samenwerking met diezelfde onderneming, die bestaat uit het uitvoeren van bepaalde taken in het kader van een orthodontische behandeling, rechtmatig is.

Nederland, Oostenrijk en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 3, onder d) en e), van richtlijn 2011/24/EU moet aldus worden uitgelegd dat het begrip grensoverschrijdende gezondheidszorg die wordt verstrekt in het geval van telegeneeskunde in de zin van die bepaling, enkel betrekking heeft op gezondheidszorg die op afstand aan een patiënt wordt verstrekt door een zorgaanbieder die in een andere lidstaat dan de lidstaat van aansluiting van deze patiënt is gevestigd en dus zonder dat deze patiënt en deze aanbieder zich gelijktijdig fysiek op dezelfde plaats bevinden en uitsluitend door middel van informatie- en communicatietechnologie.

Artikel 3, onder d), van richtlijn 2011/24 is van toepassing op alle onder die richtlijn vallende gebieden, en niet enkel op de terugbetaling van grensoverschrijdende gezondheidszorgkosten zoals bedoeld in artikel 7 van die richtlijn.

Artikel 3, onder d), van richtlijn 2011/24 en artikel 3, lid 1, van richtlijn 2000/31/EG moeten aldus worden uitgelegd dat telegeneeskundige diensten moeten worden verleend overeenkomstig de wetgeving van de lidstaat waarin de aanbieder is gevestigd.

Artikel 5 van richtlijn 2005/36/EG moet aldus worden uitgelegd dat die richtlijn niet van toepassing is op een aanbieder van grensoverschrijdende gezondheidszorg in het geval van telegeneeskunde, en evenmin op een in een lidstaat gevestigde aanbieder die, zonder zich te verplaatsen, door een in een andere lidstaat gevestigde aanbieder gezondheidsdiensten met fysieke aanwezigheid laat verlenen aan een patiënt die in laatstgenoemde lidstaat woont.

EU-Hof geeft uitleg aan het begrip 'telegeneeskunde' (ECER)



HvJ – CONCLUSIE – C-473/24 (Speyer & Grund) – 4 september 2025 – A-G Norkus – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:676 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 528/2012 – Verordening (EG) nr. 1272/2008 – Verordening (EG) nr. 1907/2006 – Chemische stoffen – Product dat zowel voor gebruik als levensmiddel als voor gebruik als biocide bestemd is (dual-use-producten) – Toepasselijkheid van dergelijk product – Verplichtingen op het gebied van etikettering en informatieverstrekking

Dit verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend in het kader van een geschil tussen twee concurrerende vennootschappen over de verkoop door verweerster van producten die bestaan uit water en azijnzuur (7,5 %) of uit water, azijnzuur (10 %) en citroenzuur (1,5 %). Hoewel een product met een lage concentratie azijnzuur eetbaar is en in het algemeen bedoeld is voor culinair gebruik, sluit deze eigenschap niet uit dat het ook voor huishoudelijke doeleinden kan worden gebruikt. Andersom geldt dit echter niet: een product met een hogere concentratie azijn is geschikter voor huishoudelijk gebruik, aangezien de azijnoplossing doeltreffender is, maar is niet geschikt voor consumptie.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, lid 1, onder a), eerste zin, van verordening (EU) nr. 528/2012 (biociden), moet aldus worden uitgelegd dat het beoogde gebruik van een product dat noodzakelijk is om het product aan te merken als biocide, niet het enige beoogde gebruik van het product hoeft te zijn. Desalniettemin valt een biocide dat bestemd is voor het reinigen of desinfecteren van levensmiddelen niet binnen het toepassingsgebied van deze verordening als product van productsoort 4 (voeding en diervoeders) in hoofdgroep 1 (desinfecteermiddelen) in de zin van artikel 2, lid 1, tweede zin, juncto bijlage V, bij deze verordening.

De vraag of een product dat is bestemd voor het reinigen of desinfecteren van levensmiddelen binnen het toepassingsgebied valt van verordening nr. 528/2012, hangt af van de kwalificatie van dit product en van de indeling ervan bij de in bijlage V bij deze verordening bedoelde productsoorten. Producten die krachtens artikel 2, lid 1, van deze verordening niet binnen het toepassingsgebied ervan vallen, kunnen niet worden onderzocht in het licht van de uitsluiting van het toepassingsgebied in de zin van artikel 2, lid 2, van deze verordening.

De uitsluiting van levensmiddelen van het toepassingsgebied van verordening (EG) nr. 1272/2008 (indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels) ziet niet op producten die zowel voor gebruik als levensmiddel als voor gebruik als biocide in de zin van verordening nr. 528/2012, bestemd zijn.

De uitsluiting van levensmiddelen van de regels van titel IV van verordening nr. 1907/2006 (Reach), moet aldus worden uitgelegd dat zij niet ziet op producten die zowel voor gebruik als levensmiddel als voor gebruik als biocide in de zin van verordening nr. 528/2012, zoals gewijzigd bij verordening nr. 334/2014 en bij gedelegeerde verordening 2019/1819, bestemd zijn.



HvJ – CONCLUSIE – C-10/24 (Cattani) – 11 september 2025 – A-G Spielmann – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:697 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2017/745 – Medische hulpmiddelen – Tandheelkundige behandeling – Controle van de kwalificatie door de fabrikant – CE-markering – Zorgvuldigheidsplicht

Wat is de omvang van de respectieve verplichtingen van distributeurs en fabrikanten van medische hulpmiddelen en, meer in het bijzonder, hoe ver reikt de controleplicht van distributeurs voordat een medisch hulpmiddel op de markt wordt aangeboden?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 14, lid 1 en lid 2, eerste alinea, onder a), van verordening (EU) 2017/745 moet aldus worden uitgelegd dat de distributeur uit hoofde van zijn zorgvuldigheidsplicht, gelet op de informatie waarover hij beschikt, moet nagaan of de CE-markering en de

EU-conformiteitsverklaring voor het product dat hij op de markt aanbiedt, duidelijk betrekking hebben op een hulpmiddel dat onder deze verordening valt.

Artikel 14, lid 2, eerste alinea, onder a), juncto artikel 14, lid 1, van verordening 2017/745 moet aldus worden uitgelegd dat de verplichtingen van de distributeur niet inhouden dat hij nagaat of het hulpmiddel moet worden ingedeeld in risicoklasse IIa in de zin van deze verordening. Indien uit de aan de distributeur verstrekte informatie echter blijkt dat het hulpmiddel door de fabrikant is ingedeeld in een risicoklasse die noodzakelijkerwijs de tussenkomst van een aangemelde instantie impliceert, kan de zorgvuldigheidsplicht van de distributeur inhouden dat hij nagaat of het identificatienummer van die instantie is vermeld.



HvJ – CONCLUSIE – C-474/24 (NADA Austria) – 25 september 2025 – Grote Kamer – A-G Spielmann – Oostenrijk – [ECLI:EU:C:2025:733](#) – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Doping in sport – Publicatie naam persoon van gebruiker van niet toegestane doping – Medische gegevens – Persoonsgegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten – Duur van uitsluiting van sportwedstrijden – Belangenafweging – Evenredigheid – Effectieve rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)



GERECHT – ARREST – T-483/22 (Sanofi/Commissie) – 24 september 2025 – [ECLI:EU:T:2025:912](#) – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 726/2004 – Richtlijn 2001/83/EG – Verordening (EG) nr. 141/2000 – Verordening (EG) nr. 847/2000 – Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Niet-erkenning van avalglucosidase alfa als nieuwe werkzame stof – Bewijsstandaard – Motiveringsplicht – Beginsel van behoorlijk bestuur – Recht om te worden gehoord – Besluit tot schrapping van het geneesmiddel uit het register van weesgeneesmiddelen van de Unie – Aanzienlijk baat hebben – Bewijsstandaard – Motiveringsplicht

Verzoekster, Sanofi BV vordert gedeeltelijke nietigverklaring van uitvoeringsbesluit C(2022) 4531 final van de Commissie van 24 juni 2022 tot verlening van een vergunning voor het in de handel brengen van het biologische geneesmiddel voor menselijk gebruik Nexviadyme – avalglucosidase alfa, voor zover, ten eerste, daarin impliciet is vastgesteld dat avalglucosidase alfa geen nieuwe werkzame stof is en, ten tweede, artikel 5 van dat besluit bepaalt dat dit geneesmiddel niet wordt ingedeeld als weesgeneesmiddel.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.



GERECHT – ARREST – T-256/23 (Mylan/Commissie) – 24 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:906 – arrest

Richtlijn 2001/83/EG – Verordening (EG) nr. 726/2004 – Artikel 266 VWEU – Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Wijziging van de vergunning voor het in de handel brengen van het geneesmiddel voor menselijk gebruik Tecfidera – Dimethylfumaraat

Verzoekster vordert nietigverklaring van uitvoeringsbesluit C(2023) 3067 final van de Commissie van 2 mei 2023 tot wijziging van de bij uitvoeringsbesluit C(2014) 601 final van de Commissie van 30 januari 2014 verleende vergunning voor het in de handel brengen van het geneesmiddel voor menselijk gebruik Tecfidera – dimethylfumaraat.

Gerecht: Uitvoeringsbesluit C(2023) 3067 final van de Commissie van 2 mei 2023 tot wijziging van de bij uitvoeringsbesluit C(2014) 601 final verleende vergunning voor het in de handel brengen van het geneesmiddel voor menselijk gebruik Tecfidera – dimethylfumaraat, wordt nietig verklaard. Het beroep wordt verworpen voor het overige.



GERECHT – ARREST – T-354/24 (Mowi Poland/Commissie) – 24 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:913 – arrest

Verordening (EG) nr. 853/2004 – Beroep tot nietigverklaring – Procesbevoegdheid – Procesbelang – Ontvankelijkheid – Begrip ‘ingevroren product’ – Geen raadpleging van de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA)

Verzoekster is een vennootschap naar Pools recht die is gespecialiseerd in met name de verwerking van gerookte zalm. Voor het fileren van de gerookte zalm maakt verzoekster gebruik van de techniek van stiffening, waarbij de zalm in filets wordt gesneden nadat de temperatuur ervan is verlaagd tot een niveau tussen -7 °C en -14 °C. Op 14 december 2023 heeft de Europese Commissie een gedelegeerde verordening 2024/1141 aangenomen waarbij een nieuwe bepaling is opgenomen. Verzoekster, Mowi Poland S.A. vordert nietigverklaring van punt 3, onder e), van de bijlage bij gedelegeerde verordening (EU) 2024/1141.

Gerecht: Punt 3, onder e), van de bijlage bij gedelegeerde verordening (EU) 2024/1141 wordt nietig verklaard.

EHRM factsheets

- ECHR-KS Key Theme - Article 2 Medical negligence Cannabis-based medication nieuw

Grondrechten, Handvest en EVRM

OVERIG

Alice Donald, A Badge of Dishonour ([Verfassungsblog](#))

Calls for the UK to leave the European Convention on Human Rights (ECHR) have become commonplace in British political debate.

Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen

 **EHRM – ARREST – E.A. et Association européenne contre les violences faites aux femmes au travail t. Frankrijk – 4 september 2025 – 30556/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:0904JUD003055622 – persbericht – arrest (Franse versie)**

Artikelen 3 en 8 EVRM – Falen in effectieve bescherming tegen niet-consensuele seksuele handelingen én in de procedurele afwikkeling van de zaak – Schending

Klaagster werkte als assistent-apotheker in een ziekenhuis onder gezag van een afdelingshoofd (hierna: "Afdelingshoofd"). Gedurende hun werkrelatie oefende het Afdelingshoofd systematisch psychologische druk uit, controleerde klaagster en intimideerde haar, wat haar kwetsbaar maakte. Er was sprake van lastigvallen en sadomasochistisch gedrag. Klaagster stelt dat zij tijdens deze relatie, welke in het begin met wederzijdse toestemming was aangegaan, seksuele handelingen heeft moeten ondergaan tegen haar wil, waarbij haar professionele afhankelijkheid, angst voor represailles en een aanzienlijke achteruitgang van haar fysieke en mentale gezondheid een rol speelden. Nadat klaagster de feiten had gemeld, is het Afdelingshoofd geschorst en later uit het register van ziekenhuisartsen geschrapt.

De Franse rechtbank kwalificeerde de feiten niet als 'zware seksuele mishandeling'. Zij oordeelde dat het niet was bewezen dat de handelingen met geweld, dwang, bedreiging of als gevolg van verrassing waren uitgevoerd. In hoger beroep werd erkend dat het Afdelingshoofd misbruik maakte van zijn autoriteit en intimiderend gedrag vertoonde, maar het hof oordeelde dat klaagster hiermee had ingestemd. Het afdelingshoofd werd vrijgesproken.

Klaagster stelt dat (1) de Franse rechterlijke instanties haar instemming onvoldoende contextueel hebben beoordeeld en dat haar professionele kwetsbaarheid, de coercieve gedragingen van het Afdelingshoofd en de ernstige psychologische en lichamelijke gevolgen zijn genegeerd. Daarnaast stelt zij dat (2) de procedurele verplichting is veronachtzaamd: het onderzoek is te fragmentarisch geweest, digitale bewijzen zijn niet tijdig veiliggesteld en er heeft geen diepgaand onderzoek naar haar vermogen tot instemming plaatsgehad en evenmin is de impact van de coercie voldoende onderzocht.

Het EHRM benadrukt dat artikelen 3 en 8 EVRM positieve verplichtingen inhouden voor staten om niet-consensuele seksuele handelingen effectief te voorkomen en te bestraffen. Lidstaten moeten zowel een wettelijk kader vaststellen dat alle niet-consensuele seksuele handelingen strafbaar stelt en daarnaast moet er een procedure beschikbaar zijn waarin een effectief, doeltreffend, objectief en snel onderzoek ingesteld kan worden om feiten vast te stellen en verantwoordelijken te identificeren. Daarnaast moeten de rechten, waardigheid en privacy van slachtoffers worden beschermd, secundaire victimisatie moet voorkomen worden en stereotypen of minimalisering van gendergerelateerd geweld moet worden vermeden.

Conclusie: Het EHRM oordeelt dat zowel de materiële als de procedurele positieve verplichtingen door Frankrijk zijn geschonden.

-  Le "contrat maître-chienne" ou les aberrations de la justice (libertés chéries)
-  EHRC updates

Het Hof oordeelt dat de nationale autoriteiten te gemakkelijk hebben aangenomen dat uit het contract een wederzijdse instemming bleek. Zo is niet gekeken naar de machtsverschillen, het wraakzuchtige gedrag van het afdelingshoofd op de werkvloer en naar de verslechterde psychische en fysieke gezondheid van E.A. De staat is daardoor zijn verplichtingen onder art. 3 en 8 EVRM niet voldoende nagekomen.



EHRM – ARREST – Scuderoni t. Italië – 23 september 2025 – 6045/24 – ECLI:CE:ECHR:2025:0923JUD000604524 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Artikel 8 EVRM – Huiselijk geweld – Onvoldoende bescherming door trage respons rechtbank – Geen effectief onderzoek

De relatie van klagster eindigde in augustus 2017, maar zij bleef samen met haar ex en hun zoon in het huis wonen. In februari 2018 verzocht zij het exclusieve gebruik van de woning, waarbij zij melding maakte van mishandeling door haar ex. De rechtbank plande de zittingsdatum negen maanden later. Zij verzocht in juni 2018 een eerdere zittingsdatum en in juli een beschermingsbevel. Zij legde kopieën over van aangiften, medische rapporten en bewijsmateriaal uit het strafrechtelijk onderzoek tegen haar ex. De rechtbank wees het verzoek om een beschermingsbevel vijftien dagen later af. In augustus 2018 wees de rechtbank haar het exclusieve gebruik van de woning toe en bepaalde een omgangsregeling tussen haar ex en hun kind. Klagster heeft aangifte gedaan van geweld (wat heeft geleid tot letsel), intimidatie, het niet respecteren van de omgangsregeling en onrechtmatige toegang tot haar berichtenaccounts. Na vier jaar resulteerde de strafprocedure in vrijspraak van de ex. De rechtbank kwalificeerde zijn gedrag als 'ongepast' (dispetti). De officier van justitie heeft geen hoger beroep aangetekend tegen het vonnis.

EHRM: Ondanks de ernst van de aantijgingen van klagster plande de rechtbank de zittingsdatum negen maanden later en maakte kennelijk pas in juli 2018 een inschatting van het gevaar waarin klagster en haar zoon verkeerden. Haar verzoek om een beschermingsbevel werd afgewezen zonder dat een risico-inschatting was gedaan.

Het EHRM noemt het GREVIO rapport (over implementatie van de Istanbul Conventie) waaruit blijkt dat Italiaanse rechters voor een veroordeling wegens huiselijk geweld "eisen" dat er sprake moet zijn van een 'gewoonte'. Indien er sprake is van huiselijk geweld voor een kortere periode dan wel huiselijk geweld gerelateerd aan het beëindigen van een relatie of wanneer het slachtoffer zich actief heeft verzet (wat gekwalificeerd wordt als een 'conflict tussen een koppel') wordt systematisch geen veroordeling voor huiselijk geweld uitgesproken. In deze zaak hebben autoriteiten geen serieuze poging gedaan om een volledig zicht op klagsters situatie te krijgen. De autoriteiten hebben niet aan hun verplichting voldaan om klagster te beschermen tegen huiselijk geweld. De autoriteiten hebben evenmin voldaan aan hun procedurele verplichting om een effectief onderzoek te doen na aantijgingen van huiselijk geweld (artikel 3 en 8 EVRM).

EHRM factsheets

- [ECHR-KS Key Theme – Article 2 Domestic violence](#)
- [Violence against women](#) nieuw
- [Thematic factsheet: Domestic violence](#) nieuw

Humanitair recht en gewapend conflict

NOOT – EHRM 9 juli 2025, Nederland en Oekraïne t. Rusland

Not Afraid of International Humanitarian Law Anymore: the European Court of Human Rights after Ukraine and the Netherlands v. Russia ([Strasbourg observers](#))

IE - Intellectuele eigendom



HvJ – ARREST – C-201/23 (Commissie/Polen) – 4 september 2025 – ECLI:EU:C:2025:669 – geen conclusie – arrest (Franse versie)

Artikel 258 VWEU – Richtlijn (EU) 2019/790 – Niet nakoming – Auteursrechten en naburige rechten

Polen heeft niet voldaan aan zijn verplichtingen om de nodige maatregelen te nemen om te voldoen aan richtlijn (EU) 2019/790 (Richtlijn inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt) door niet de wettelijke, bestuursrechtelijke en administratieve bepalingen vast te stellen die nodig zijn om te voldoen aan deze richtlijn en deze bepalingen niet mede te delen aan de Commissie.

- 📌 HvJ EU: Boete van 8,3 miljoen voor Polen niet tijdig implementeren Richtlijn Digitale eengemaakte markt ([Boek9](#))



HvJ – ARREST – C-211/24 (LEGO) – 4 september 2025 – Hongarije – ECLI:EU:C:2025:648 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 6/2002 – Gemeenschapsmodel – Inbreuk op onderdelen van een bouwspel die kwantitatief weinig talrijk zijn in verhouding tot het totale aantal onderdelen van dit spel – Begrip ‘geïnformeerde gebruiker’ – Sancties ter zake van inbreuken

Lego is de houder van een gemeenschapsmodel dat betrekking heeft op een verbindingsonderdeel voor een bouwspel en van een gemeenschapsmodel dat betrekking heeft op een bouwsteen met bolle noppen aan de bovenkant, twee holtes aan de onderkant en twee holle noppen aan een zijkant. Deze twee elementen maken deel uit van bouwspiegelgoed dat bestaat uit modulaire systemen met kunststofbouwelementen.

Pozitív Energiaforrás was voornemens om onder de naam Qman in Hongarije bouwspiegelgoed in te voeren dat bestaat uit modulaire kunststofelementen.

Lego heeft de inbeslagname van het betrokken speelgoed gelast en vervolgens een inbreukprocedure ingeleid tegen Pozitív Energiaforrás wegens verdenking van inbreuk op intellectuele-eigendomsrechten van Lego.

De verwijzende rechter vraagt zich af welke vaardigheden de in artikel 10 van verordening nr. 6/2002 bedoelde ‘geïnformeerde gebruiker’ moet worden geacht te bezitten wanneer de algemene indruk die dergelijke modellen bij hem wekken moet worden beoordeeld

Hof: Artikel 10 van verordening (EG) nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat de draagwijdte van de bescherming van een model uit hoofde van artikel 8, lid 3, van deze verordening moet worden beoordeeld aan de hand van de algemene visuele indruk die dit model wekt bij een geïnformeerde gebruiker die, zonder een ontwerper of een technisch deskundige te zijn, verschillende in de betrokken sector bestaande modellen kent, een zekere mate van kennis bezit met betrekking tot de elementen die deze modellen over het algemeen bevatten, en door zijn belangstelling voor de betrokken voortbrengselen blijkt geeft van een vrij hoog aandachtsniveau wanneer hij deze gebruikt als onderdelen van het modulaire systeem waarvan zij deel uitmaken, en niet bij een gebruiker die, aangezien hij over technische kennis beschikt die vergelijkbaar is met die welke van een vakman kan worden verwacht, het betrokken model tot in de kleinste details onderzoekt en wiens algemene indruk hoofdzakelijk op technische overwegingen berust.

Artikel 89, lid 1, van verordening nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat een inbreuk betrekking heeft op slechts enkele elementen van een modulair systeem, die kwantitatief weinig talrijk zijn in verhouding tot het totale aantal onderdelen van dit systeem, niet valt onder het begrip „bijzondere redenen” in de zin van deze bepaling op grond waarvan een rechtbank voor het gemeenschapsmodel een of meer van de in die bepaling bedoelde maatregelen niet hoeft te gelasten.

- 📌 HvJ EU: Inbreuk op enkele elementen LEGO-bouwsysteem is geen bijzondere reden voor geen maatregelen ([Boek9](#))



HvJ – ARREST – C-341/24 (Duca di Salaparuta) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:693 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 1493/1999 – Verordening (EG) nr. 1234/2007 – Verordening (EG) nr. 479/2008 – Verordening (EU) nr. 1308/2013 – Wijnmarkt – Beschermde oorsprongsbenaming – Conflict tussen beschermde wijnnaam en bekend ouder merk dat een woord bevat dat identiek is aan die benaming – Beweerdelijk misleidende benaming

Samenvatting onder: [beschermde oorsprongsbenaming](#)



HvJ – CONCLUSIE – C-127/24 (VHC 2 Seniorenresidenz) – 4 september 2025 – A-G Szpunar – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:654 – [conclusie](#)

Richtlijn 2001/29/EG – Auteursrecht en naburige rechten – Begrip ‘mededeling aan het publiek’ – Nieuw publiek – Doorgifte van een signaal met behulp van een eigen kabelnetwerk van een bejaardenhuis

Het is vaste rechtspraak dat een gebruiker een mededeling aan het publiek verricht in de zin van het auteursrecht van de Unie, als hij weloverwogen toegang verleent tot beschermde werken die het voorwerp van radio- of televisie-uitzendingen zijn geweest aan leden van het publiek die zonder de tussenkomst van deze gebruiker geen toegang tot die uitzendingen hadden kunnen hebben. Het gaat dan met name om exploitanten van hotels, cafés en restaurants, kuuroorden, revalidatiecentra en appartementen voor kortstondige verhuur.

Al deze inrichtingen hebben gemeen dat zij een occasioneel publiek ontvangen dat er, min of meer vrijwillig, voor een relatief korte periode verblijft, zodat kan worden aangenomen dat dit publiek zich voor het betrokken verblijf niet kan voorzien van materiaal waarmee het toegang kan krijgen tot met name televisie-uitzendingen. Dit publiek is voor toegang tot die uitzendingen dus afhankelijk van de dienstverlening van de exploitant van de inrichting.

In de onderhavige zaak wordt het Hof verzocht te antwoorden op de vraag of deze redenering ook geldt voor een inrichting waar de betrokken ontvangers permanent wonen (een bejaardenhuis).

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat de exploitant van een bejaardenhuis geen mededeling aan het publiek verricht wanneer hij met zijn kabelnet omroepprogramma's die hij via een satellietontvangststelsel heeft ontvangen, gelijktijdig, onveranderd en volledig doorgeeft aan de aanwezige radio- en televisieaansluitingen in de kamers van de bewoners.

- 📌 Conclusie AG: Exploitant bejaardenhuis verricht geen mededeling aan publiek voor satelliet-naar-kabelnetdoorgifte aan bewoners ([Boek9](#))



GERECHT – ARREST – T-83/24 (Eti Gıda Sanayi ve Ticaret) – 3 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:813 – arrest

Verordening (EG) nr. 6/2002 – Uniemodel – Nietigheidsprocedure – Uniemodel dat een decoratie voor verpakkingszakken weergeeft – Oudere nationale woord- en beeldmerken – Nietigheidsgrond – Gebruik in het latere model van een onderscheidend teken waarvan de houder het gebruik kan verbieden – Rechten van de verdediging – Omvang van het onderzoek door de kamer van beroep

Verzoekster, Eti Gıda Sanayi ve Ticaret AŞ, vordert vernietiging van de beslissing van het EUIPO van 15 december 2023 (zaak R 1017/2023-3). Zie ook zaak T-91/24 en T-92/24.

Het gaat in deze zaken om de nietigverklaring van gemeenschapsmodellen voor klasse 32 (klasse 32.00 in de zin van de Overeenkomst van Locarno en die vallen onder de aanduiding: “Zakken [verpakking] (Versieringen voor -)” wegens strijd met het oudere Roemeense woordmerk KRAX dat is ingeschreven voor waren van klasse 30 en meer in het bijzonder voor „graanpreparaten”. Gerecht: Het EUIPO heeft bij haar oordeel dat de betrokken waren complementair en dus soortgelijk waren terecht opgemerkt dat uit de aanduiding van de waar waarop het litigieuze model betrekking heeft en uit de afbeelding ervan blijkt dat dit model bestemd is om te worden toegepast op verpakkingen van snackstaafjes. Deze waren behoren tot de algemene categorie van gewone levensmiddelen, zoals snacks of verwante waren, die identiek zijn aan „graanpreparaten” van klasse 30, waarop het oudere merk betrekking heeft. Het beroep wordt verworpen.



GERECHT – ARREST – T-288/24 (Berliner Verkehrsbetriebe (BVG)) – 10 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:847 – arrest

Verordening (EU) 2017/1001 – Uniemerkt – Aanvraag voor een Uniemerkt dat bestaat in een klank van een melodie – Absolute weigeringsgrond – Onderscheidend vermogen

Verzoekster heeft bij het EUIPO een Uniemerkaanvraag ingediend voor het klankteken bestaande uit een klank van een melodie. Het merk is aangevraagd ter aanduiding van diensten die behoren tot klasse 39 in de zin van de Overeenkomst van Nice: „Transport; personenvervoer; verpakking van waren; opslag van waren; organisatie van reizen”.

Na afwijzing van de aanvraag heeft verzoekster bij het EUIPO beroep ingesteld tegen de beslissing. De kamer van beroep verworpt het beroep omdat het aangevraagde merk onderscheidend vermogen miste aangezien het zo kort en banaal was dat het geenszins pregnant was en door de consument niet kon worden herkend als een aanduiding van de commerciële herkomst van de erdoor aangeduide diensten. Verzoekster verzoekt het Gerecht de bestreden beslissing te vernietigen.

Gerecht: De beslissing van het EUIPO wordt vernietigd omdat daarin het onderscheidend vermogen verkeerd is beoordeeld.

e A sound decision: short jingle can be registered as a trade mark, says EU General Court (IPKat)



GERECHT – BESCHIKKING – T-315/24 (Landeshauptstadt München/EUIPO) – 12 september 2025 – [beschikking](#) (Engelse versie)

Merkrecht – Oktoberfest

De stad München (Duitsland) organiseert elk jaar een bierfeest onder de naam Oktoberfest. Sinds 2016 probeert de stad de naam “Oktoberfest” als merk van de Unie te laten inschrijven. Het EU-Merkbureau willigde dat verzoek in eerste instantie in (2016). Het trok die bescherming naderhand weer in (2022) naar aanleiding van bezwaren van een Zweeds bedrijf, dat vond dat “Oktoberfest” als term niet onderscheidend genoeg is voor producten zoals bierpullen, grote bекers, kopjes en proefglazen, glazen; bierglazen, schoenen, hoofddeksels, overhemden, gebreide kleding; truien, tanktops, T-shirts, onderhemden; jurken, rokken; korte broeken, broeken, truien, mutsen, hoeden, sjaals, hoofddoeken, sweatshirts, jassen, blazers, regenkleding, breiwerk en sokken, bretels, riemen, ... De stad München heeft de zaak voorgelegd aan het EU-Gerecht.

Gerecht: gelet op de intrekking van de vordering tot nietigverklaring, het onderhavige beroep zonder voorwerp is geraakt overeenkomstig artikel 130 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht. Er behoeft derhalve geen uitspraak meer over te worden gedaan.

HvJ en Gerecht - overig

<u>T-159/24</u>	General Court decision doesn't fall far from the Board of Appeal's tree on validity of apple plant variety rights (IPKat)
<u>T-340/23</u>	Gerecht EU: er is normaal gebruik gemaakt van het beeldmerk door Hummel (IE forum)
<u>T-196/24</u>	Gerecht EU: de motivering van het EUIPO was onvoldoende (IE forum)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Gerechtshof Den Haag – 2 september 2025 – [ECLI:NL:GHDHA:2025:1789](#)

Verordening (EG) nr. 207/2009 (thans Verordening (EU) 2017/1001) – Richtlijn 2004/48/EG Noodzakelijkerwijs-criterium – Kwade trouw voor winstafdracht – Merkenrechtelijke opgavebevelen

Bacardi vordert onder meer Van Caem c.s. en DelicaSea, die behoren tot of verbonden zijn met een concern dat zich bezig houdt met parallelhandel in drank, te verbieden inbreuk te maken op merken van Bacardi, met nevenvorderingen.

De volgende prejudiciële vragen worden gesteld:

- 1.a. Is voor de beantwoording van vraag 1 van belang of dit voornemen na het te koop aanbieden, de verkoop en/of de levering ook daadwerkelijk is uitgevoerd?
- 1.b. Is voor de beantwoording van vraag 1 van belang of deze (potentiële) koper een in de EU gevestigde groot- of detailhandelaar is en/of al eerder dit soort goederen heeft ingevoerd en/of heeft verkocht in de EU?
- 1.c. Is voor de beantwoording van voorgaande vragen van belang of degene die deze merkgoederen te koop aanbiedt en/of verkoopt en/of levert ten tijde van dat aanbieden en/of verkopen en/of leveren weet of redelijkerwijze had moeten begrijpen dat zijn (potentiële) koper het vaste concrete voornemen heeft die goederen in te voeren en in de handel te brengen in de EU?

Kwade trouw

2. Moet artikel 13 van de Handhavingsrichtlijn, gelezen in samenhang met artikel 45 van het TRIPs-verdrag, aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling als in artikel 2.21 lid 4 BVIE, volgens welke de houder van een merkrecht waarop inbreuk is gemaakt, slechts afdracht van door de inbreukmaker door de inbreuk genoten winst kan vorderen als sprake is van kwade trouw?

2.a. Indien vraag 2 ontkennend wordt beantwoord, moet artikel 13 van de Handhavingsrichtlijn, gelezen in samenhang met artikel 45 van het TRIPs-verdrag aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen de uitlegging van een nationale regeling volgens welke de houder van een merkrecht waarop inbreuk is gemaakt geen afdracht van door de inbreukmaker door de inbreuk genoten winst kan vorderen als de inbreukmaker wiens handelen achteraf inbreukmakend wordt geoordeeld, het verwijt van inbreuk heeft bestreden met een verweer dat in redelijkheid niet als bij voorbaat kansloos kan worden aangemerkt?

Opgavebevelen

3. Moet artikel 8 van de Handhavingsrichtlijn, gelezen in samenhang met artikel 3 van de Handhavingsrichtlijn, aldus worden uitgelegd dat het zich in geval van ongeoorloofde parallelhandel in originele merkproducten in beginsel verzet tegen de uitleg van een nationale bepaling volgens welke de maatregel van het verschaffen van informatie niet alleen ziet op verschaffing van informatie over door een rechter vastgestelde of aannemelijk geachte inbreuken, maar ook op handelingen waarvan niet door een rechter is vastgesteld of aannemelijk is geacht dat daardoor inbreuk is gemaakt.

 Prejudiciële vragen over “noodzakelijkerwijs”-criterium in Bacardi ([Boek9](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-534/25 \(Cloudflare\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over het **illegaal** beschikbaar stellen via een hyperlink van een **muziekalbum**, de vraag of dit **beschikbaarstelling** vormt in de zin van artikel 3, lid 2, van de **richtlijn 2001/29** en **vraag** of de door het Hof ontwikkelde criteria voor host- en deelplatforms ook gelden voor CDN-exploitanten.

OVERIG

The upcoming Mio/konektra judgment: What the CJEU should decide regarding the copyright infringement test ([IPKat](#))

IPR



HvJ – CONCLUSIE – [C-196/24 \(Aucrinde\)](#) – 11 september 2025 – A-G Capeta – Frankrijk – [ECLI:EU:C:2025:692](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2020/1783 (Bewijsverkrijging) – Opgraving lichaam om ouderschap vast te stellen – Genetisch onderzoek – Gronden voor weigering van een verzoek om bewijsverkrijging – Conflict tussen grondrechten – Menselijke waardigheid overledene – Eerbiediging van het privéleven en gezinsleven – Persoonlijke identiteit – Recht om de eigen genetische afkomst te kennen

Verzoeker heeft bij de Italiaanse rechter een procedure ingeleid om na te gaan of aa, die is overleden en in Frankrijk is begraven, zijn biologische vader is. Hij vraagt die rechter om (i) een verklaring dat hij

het buitenechtelijke kind is van *aa*, (ii) toestemming om de naam van zijn vader te dragen, en (iii) de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand te gelasten het te wijzen vonnis, zodra dit definitief is, in de registers op te nemen. Verweerders zijn de wettige kinderen van *aa* en hebben geweigerd om mee te werken aan de onderzoeken.

Kunnen nationale wettelijke bepalingen die krachtens het nationale recht worden beschouwd als van openbare orde, worden ingeroepen als grond om een verzoek om bewijsverkrijging te weigeren?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12 van verordening (EU) 2020/1783 staat niet toe dat een aangezochte nationale rechter weigert een verzoek om bewijsverkrijging uit te voeren op grond dat het gevraagde in het verzoek zich niet verdraagt met fundamentele rechtsbeginselen van de aangezochte staat.

Het Handvest EU staat er niet aan in de weg dat een rechter van een lidstaat krachtens verordening 2020/1783 verzoekt om bewijsverkrijging door middel van postmortale afname van genetisch materiaal, ook al heeft de overledene tijdens zijn leven hiervoor geen toestemming gegeven.

-  Advocate General Tamara Čapeta: the Charter does not prohibit proving paternity through post-mortem genetic sampling ([persbericht](#))
-  Is Something Better Than Nothing? Evaluating the extension of the two-step test to civil judicial cooperation in Aucrindé ([Verfassungsblog](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-512/25 (Staatsanwaltschaft am Rechnungshof Venedig), verwijzing uit **Duitsland** over **conservatoir beslag op onroerend goed** en de vraag of een rechter de werkingssfeer van verordening 1215/2012 (**Brussel I**) moet toetsen bij de **tenuitvoerlegging van een beslissing**, of dat het certificaat van de rechter van oorsprong daarvoor voldoende is.
- C-515/25 (Mekanova), verwijzing uit **Bulgarije** over een **luchtvaartclaim**, **Brussel I bis-verordening** en de vraag of de Unierechtelijke bevoegdheidsregels **dwingende en uniform toepasbare normen** vormen.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- French Supreme Court upholds asymmetric jurisdiction clauses in Lastre follow-up ([conflict of laws](#))

NOOT – HvJ conclusie A-G, 3 juli 2025, C-485/24 (Locatrans)

Locatrans. Norkus AG on the law applicable to transport workers (Rome Convention) in the case of a period of flexible places of employment, followed by a fixed one. ([GAVCLAW](#))

Kansspelen



HvJ – CONCLUSIE – [C-440/23 \(European Lotto and Betting\)](#) – 4 september 2025 – A-G Emiliou – Malta – [ECLI:EU:C:2025:668](#) – [conclusie](#)

Artikel 56 VWEU – Online kansspelen – Kansspeexploitanten met vergunning in lidstaat A, die online kansspelen aanbieden in lidstaat B

De zaak betreft een vordering tegen twee in Malta gevestigde vennootschappen, die bij de Maltese rechter is ingesteld door de cessionaris van een consument uit Duitsland. De eiser vordert terugbetaling van de geldbedragen die deze consument heeft ingezet (en verloren) bij deelname aan kansspelen die door deze vennootschappen werden aangeboden. Hij stelt daartoe dat de onderliggende kansspelovereenkomst onrechtmatig en dus nietig was omdat het aanbieden van deze kansspelen in Duitsland in strijd was met de Duitse kansspelregels. Volgens de verwerende vennootschappen moeten de Duitse kansspelregels buiten toepassing worden gelaten omdat zij in strijd zijn met de in artikel 56 VWEU neergelegde vrijheid van dienstverrichting. Ten tweede zou een dergelijke vordering hoe dan ook misbruik van Unierecht vormen.

A-G geeft het Hof in overweging: de zevende prejudiciële vraag te beantwoorden als volgt: Wanneer een consument vanuit de lidstaat waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft, heeft deelgenomen aan online kansspelen die in deze staat – zonder een door de autoriteiten van deze staat verleende vergunning – werden aangeboden door een in een andere lidstaat gevestigde kansspeexploitant, staat het beginsel van het verbod van misbruik van Unierecht er niet aan in de weg dat die consument tegen deze exploitant een civielrechtelijke vordering tot terugbetaling van de door hem ingezette geldbedragen instelt op grond dat de onderliggende kansspelovereenkomst volgens het toepasselijke overeenkomstenrecht nietig is.

Kinderontvoering



EHRM – ARREST – [M.P. t. Griekenland](#) – 9 september 2025 – [2068/24](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:0909JUD000206824](#) – [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse versie)

Artikel 8 EVRM – Gezinsleven – Privéleven – Kinderontvoering – Rechters moeten ambtshalve overwegen of het passend is kinderen te horen in kinderonvoeringszaken

Klagers zijn een moeder (met Griekse nationaliteit) en haar twee kinderen, geboren in 2016 en 2018 in de Verenigde Staten. De moeder is in 2020 met de kinderen naar Griekenland gereisd (met toestemming van de vader, haar toenmalige echtgenoot). De terugvlucht was in februari 2021 gepland, maar de moeder liet weten tot mei 2021 in Griekenland te willen blijven. Ze is vervolgens niet teruggekeerd naar de Verenigde Staten. De vader startte een terugleidingsprocedure en de kinderen keerden in december 2024 terug naar de Verenigde Staten.

EHRM: Tot op heden heeft het EHRM niet geoordeeld of er een positieve verplichting is voor rechters om te beslissen of het passend is kinderen te horen in kinderonvoeringsprocedures. In het licht van relevante internationale instrumenten, in het bijzonder aanbeveling CM/Rec(2025)4, is er consensus dat er een verplichting is om een kind een daadwerkelijke en effectieve mogelijkheid te bieden om zijn mening te geven, op directe wijze of anderszins, en om hem te steunen dat te doen door kindvriendelijke mechanismen en procedures. De Griekse rechters hebben de situatie beoordeeld zonder de mening van de kinderen te horen. Dat had wel moeten, aangezien rechtbank en het hof tot tegenovergestelde beslissingen zijn gekomen. Bovendien ging het voor de kinderen om een radicale verandering in hun leven door de terugkeer naar de Verenigde Staten. De Griekse rechtbanken hebben door de kinderen niet te horen geen goed onderbouwde beoordeling kunnen maken of er sprake was van een "ernstig

risico" (dat het kind door zijn terugkeer wordt blootgesteld aan een lichamelijk of geestelijk gevaar, dan wel op enigerlei andere wijze in een ondragelijke toestand wordt gebracht) voor de kinderen in de zin van artikel 13, onder b, van het HKOV. Het besluitvormingsproces voldeed daarom niet aan de procedurele vereisten die inherent zijn aan artikel 8 EVRM. De gedwongen terugkeer van de twee kinderen naar de Verenigde Staten kan daarom niet worden beschouwd als noodzakelijk in een democratische samenleving. Schending van artikel 8 EVRM.

- Ⓜ La voix de l'enfant, victime d'un enlèvement international (*libertés chéries*)
- Ⓜ ECHR updates: *Het EHRM overweegt dat de kinderen duidelijke banden hebben met Griekenland en dat terugkeer naar de VS een substantiële verandering in hun leven zou betekenen. Ook gelet op het belang van de feitelijke beoordeling, had de nationale rechter ambtshalve moeten besluiten ook de kinderen te horen. Nu dat niet is gebeurd, is art. 8 EVRM geschonden.*

Landbouw en visserij



HvJ – ARREST – C-341/24 (Duca di Salaparuta) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:693 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1493/1999 – Verordening (EG) nr. 1234/2007 – Verordening (EG) nr. 479/2008 – Verordening (EU) nr. 1308/2013 – Wijnmarkt – Beschermde oorsprongsbenaming – Conflict tussen beschermde wijnaam en bekend ouder merk dat een woord bevat dat identiek is aan die benaming – Beweerdelijk misleidende benaming

Samenvatting onder: beschermde oorsprongsbenaming



HvJ – CONCLUSIE – C-434/24 (APIA – Centrul Județean Bistrița-Năsăud) – 25 september 2025 – A-G Capeta – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:730 – conclusie

Verordening (EU) nr. 1306/2013 – Gemeenschappelijk landbouwbeleid – Rechtstreekse steunverlening – Eén enkele areaalbetaling – Intrekking van steun – Niet-naleving van de subsidiabiliteitscriteria – Nietigverklaring met terugwerkende kracht van de pachtovereenkomst voor het landbouwareaal – Evenredigheidsbeginsel

De vraag is o.a. of een landbouwer door de nietigverklaring met terugwerkende kracht van een pachtovereenkomst voor het betrokken landbouwareaal in een situatie wordt gebracht waarin hij niet voldoet aan de subsidiabiliteitscriteria, waardoor het op grond van bovengenoemde bepaling gerechtvaardigd is dat de steun wordt ingetrokken.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 63, lid 1, van verordening (EU) nr. 1306/2013, gelezen in het licht van artikel 32, lid 4, en artikel 36, lid 5, van verordening (EU) nr. 1307/2013 is van toepassing op een situatie waarin op het tijdstip van de steunaanvraag aan alle subsidiabiliteitscriteria was voldaan, maar de rechtstitel voor het gebruik van de grond nadien met terugwerkende kracht nietig is verklaard, zelfs als de landbouwer die deze steun had ontvangen geen schuld heeft aan deze nietigverklaring.

Het evenredigheidsbeginsel is van toepassing op de intrekking van steun op grond van artikel 63, lid 1, van verordening nr. 1306/2013. De nationale rechter kan derhalve, rekening houdend met alle omstandigheden van de betrokken zaak, beoordelen of de toepassing van deze bepaling in strijd zou zijn met de doelstelling van het gemeenschappelijk landbouwbeleid om de landbouwers een redelijke levensstandaard te verzekeren, en of de toepassing ervan in die omstandigheden geschikt en noodzakelijk is om de financiële belangen van de Europese Unie te beschermen.

CONSULTATIE

Dierenwelzijn – modernisering van de EU-wetgeving voor bepaalde landbouwhuisdieren, Raadplegingsperiode 19 september 2025 - 12 december 2025 ([EC](#))

Levenslang

EHRM factsheets en guides

- [Thematic factsheet: Life imprisonment](#) ^{nieuw}

LHBTI-rechten



HvJ – CONCLUSIE – C-43/24 (Shipov) – 4 september 2025 – A-G De La Tour – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:657 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Artikel 21, lid 1, VWEU – Richtlijn 2004/38/EG – Artikelen 7 en 45 Handvest EU – Unieburgerschap – Verzoek tot wijziging van gegevens betreffende de burgerlijke staat van een transgender – Geen nationale procedure

Deze prejudiciële verwijzing heeft betrekking op de erkenning en inschrijving in de burgerlijke stand, door de autoriteiten van een lidstaat van de transgenderidentiteit van een persoon die staatsburger is van die lidstaat.

In de zaak die heeft geleid tot het arrest Mirin, bestond er in de lidstaat waarvan de persoon staatsburger was een nationale regeling tot wijziging van de genderidentiteit. In casu is dit niet het geval, aangezien de lidstaat waarvan de persoon de nationaliteit bezit, sterk gekant is tegen erkenning van het hebben van een andere genderidentiteit.

In het verzoek om een prejudiciële beslissing wordt het Hof dus verzocht om zich uit te spreken over de verenigbaarheid met het Unierecht van een wettelijke regeling van een lidstaat, die een wijziging van de genderidentiteit van een van zijn staatsburgers en de gevolgen daarvan niet erkent, in een situatie waarbij er geen sprake is van een in een andere lidstaat op rechtmatige wijze vastgestelde wijziging van de genderidentiteit.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 20 en artikel 21, lid 1, VWEU en artikel 7 en artikel 45, lid 1, Handvest EU, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 3, van richtlijn 2004/38/EG verzetten zich tegen een nationale regeling, zoals uitgelegd door de nationale rechterlijke instanties, die niet toestaat dat de wijziging van de genderidentiteit van haar staatsburgers, ook zonder dat er een geslachtsveranderende operatie heeft plaatsgevonden, en de wijziging van hun naam en persoonlijk identificatienummer wettelijk worden erkend en ingeschreven in hun geboorteakte, terwijl de wijziging van de gegevens in hun identiteitsdocumenten van deze inschrijving afhangt.

- Advocate General Richard de la Tour: the Member State of origin of a transgender person is obliged to issue identity documents consistent with the persons lived gender identity ([Persbericht](#))
- Lived gender identity in EU Law ([Leiden law blog](#))
- Legal Gender Recognition and Free Movement in the EU ([Verfassungsblog](#))

OVERIG

- EU-Grondrechtenagentschap (FRA) brengt rapport uit over het zijn van een intersekse persoon in de EU ([ECER](#))
- Rising violence and harassment against intersex people in the EU ([FRA](#))

EHRM factsheets en guides

- [Homosexuality: criminal aspects](#)
- [Sexual orientation issues](#)
- [Thematic factsheet: LGBTI persons' rights](#) nieuw

Luchtvaart



HvJ – CONCLUSIE – C-408/24 ([Austrian Airlines](#)) – 4 september 2025 – A-G Kokott – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:664 – [conclusie](#)

Verordening (EG) nr. 549/2004 – Verordening (EG) nr. 550/2004 – Gemeenschappelijk Europees luchtruim – Verlener van luchtvaartnavigatiediensten – Uitval van server voor berichtenuitwisseling op de luchthaven – Vertragingen – Vermogensschade van een luchtvaartmaatschappij – Vordering tot schadevergoeding – Staatsaansprakelijkheid

Austro Control is een vennootschap waarvan Oostenrijk de enige aandeelhouder is. Austro Control is belast met de overheidstaak op het gebied van luchtvaartnavigatie.

Voor vluchten van en naar Wenen maakt Austrian Airlines gebruik van de luchtverkeersdiensten van Austro Control, waarvoor zij een vergoeding moet betalen. Op 28 augustus 2016 waren er technische problemen bij de door Austro Control beheerde server. Dit heeft geleid tot vertragingen bij de begeleiding en afhandeling van vluchten. Verzoekster heeft daarom een aansprakelijkheidsvordering tot vergoeding van vermogensschade ten bedrage van 373 170,46 EUR tegen de federale overheid ingesteld. De federale overheid voert aan dat zij niet aansprakelijk kan worden gesteld omdat de nationale en Europese bepalingen op het gebied van luchtvaartnavigatie uitsluitend het algemeen belang van veilig luchtverkeer dienen en niet tot bescherming van de financiële belangen van luchtvaartmaatschappijen strekken.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 8 van verordening (EG) nr. 550/2004, gelezen in samenhang met artikel 2, punt 4, van verordening (EG) nr. 549/2004, vormt geen passende grondslag voor een vordering op grond van staatsaansprakelijkheid van een luchtruimgebruiker die vergoeding vordert voor vermogensschade die hij heeft geleden doordat een verlener van luchtvaartnavigatiediensten zijn verplichtingen niet is nagekomen. Een dergelijke vordering kan mogelijk worden gebaseerd op nationale bepalingen waarbij die bepalingen van Unierecht zijn omgezet. Het staat aan de nationale rechterlijke instanties om deze nationale bepalingen uit te leggen in overeenstemming met het Unierechtelijke beginsel van doeltreffendheid.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-515/25 \(\[Mekanova\]\(#\)\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over een **luchtvaartclaim**, **Brussel I bis-verordening** en de vraag of de Unierechtelijke bevoegdheidsregels **dwingende en uniform toepasbare normen** vormen.

WIKI

➤ [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging



HvJ – ARREST – C-21/24 (Nissan Iberia) – 4 september 2025 – Spanje – ECLI:EU:C:2025:659 – conclusie – arrest

Artikel 101 VWEU – Richtlijn 2014/104/EU – Doeltreffendheidsbeginsel – Schadevorderingen wegens inbreuken op mededingingsrecht – Verjaringstermijn – Bepaling van de dies a quo – Kennis van de informatie die onontbeerlijk is om de schadevordering in te stellen – Publicatie op website van nationale mededingingsautoriteit van besluit tot vaststelling van inbreuk op mededingingsregels

Het betreft een geding tussen CP en Nissan Iberia in verband met de vergoeding van de beweerdelijk geleden schade wegens een inbreuk op het mededingingsrecht die is gepleegd door meerdere ondernemingen, waaronder Nissan, en die is vastgesteld bij besluit van de Spaanse nationale mededingingsautoriteit.

Het Hof overweegt onder meer dat de rechter bij wie een schadevordering is ingesteld pas gebonden is aan de vaststelling inzake het bestaan van de betrokken inbreuk wanneer het besluit van de nationale mededingingsautoriteit definitief is geworden. De benadeelde persoon kan dan ook niet redelijkerwijs op grond van dat besluit worden geacht kennis te hebben gekregen van de informatie die onontbeerlijk is om zijn schadevordering te kunnen instellen. De verjaringstermijn mag daarom niet ingaan voordat dit besluit definitief is geworden.

Hof: Artikel 101 VWEU, gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, en artikel 10, lid 2, van richtlijn 2014/104/EU verzetten zich tegen een nationale regeling, zoals uitgelegd door de bevoegde nationale rechterlijke instanties, volgens welke voor de vaststelling van het tijdstip waarop de verjaringstermijn begint te lopen voor schadevorderingen wegens inbreuken op de mededingingsregels die worden ingesteld na een besluit van de nationale mededingingsautoriteit tot vaststelling van een inbreuk op die regels, kan worden aangenomen dat een persoon die meent schade te hebben geleden kennis heeft gekregen van de informatie die onontbeerlijk is om een schadevordering te kunnen instellen voordat dit besluit definitief is geworden.

e Nissan Iberia (C-21/24): The Court of Justice Defers Limitation Periods for National Competition Authorities' Decisions ([EU law analysis](#))



HvJ – CONCLUSIE – C-311/24 (Bundeswettbewerbsbehörde) – 11 september 2025 – A-G Rantos – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:698 – conclusie

Richtlijn (EU) 2019/633 – Mededinging – Oneerlijke handelspraktijken ondernemingen in de landbouw- en voedselvoorzieningsketen – Cumulatie van geldboeten – Nationale regeling die voorziet in een geldboete van maximaal 500 000 EUR per inbreuk

M. is een vennootschap die detailhandelszaken voor levensmiddelen in Oostenrijk exploiteert. M. is na COVID19 in financiële moeilijkheden geraakt en heeft besloten een transformatieproces in gang te zetten dat zij gedeeltelijk door haar leveranciers wilde laten financieren. Derhalve heeft M. aan zestien van haar leveranciers gelijktijdig een e-mail gestuurd waarin zij haar project heeft toegelicht, vergezeld van een pro-formafactuur met vermelding van het bedrag dat zij verlangde als bijdrage aan dit transformatieplan. De Oostenrijkse mededingingsautoriteit heeft een geldboete opgelegd aan M.

De vraag is o.a. of de nationale regeling, op grond waarvan een geheel van verboden oneerlijke handelspraktijken als één enkele inbreuk kan worden gekwalificeerd wanneer zij een samenloop van inbreuken vormen en voor dat geheel aan praktijken één enkele geldboete kan worden opgelegd, verenigbaar is met het Unierecht, en voorts of een bovengrens voor de geldboete die is vastgesteld om een inbreuk bestaande uit een of meerdere oneerlijke handelspraktijken te bestraffen, verenigbaar is met het Unierecht.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 1, onder e), van richtlijn (EU) 2019/633 moet aldus worden uitgelegd dat de lidstaten in het geval van een krachtens artikel 3, lid 1, eerste alinea, van richtlijn 2019/633 verboden handelspraktijk van een afnemer die met dezelfde bewuste intentie en op parallelle wijze jegens meerdere leveranciers wordt toegepast, vrij blijven om de nationale handhavingsautoriteiten ofwel de bevoegdheid te verlenen om één enkele inbreuk vast te stellen en bijgevolg één enkele sanctie op te leggen, ofwel de bevoegdheid te verlenen om meerdere inbreuken vast te stellen en dus meerdere sancties op te leggen, mits de betrokken nationale regeling overeenkomstig artikel 6, lid 1, eerste alinea, onder e), juncto artikel 6, lid 1, tweede alinea, van deze richtlijn waarborgt dat een doeltreffende, evenredige en afschrikkende sanctie wordt opgelegd, rekening houdend met de aard, de duur, de herhaling en de ernst van de inbreuk.”

Milieu, natuur, duurzame energie



HvJ – CONCLUSIE – C-58/24 (Drumakilla) – 11 september 2025 – A-G Medina – Ierland – ECLI:EU:C:2025:702 – conclusie

Richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) – Richtlijn 2011/92/EU (MEB-richtlijn) – Verdrag van Aarhus – Bescherming van bepaalde diersoorten – Toegestane afwijking vooruitlopend op een vergunningsaanvraag voor een project – Doeltreffendheidsbeginsel – Betwisting geldigheid afwijkingsbesluit en vergunningsbesluit

Een groep personen heeft een zaak aangespannen tegen het afwijkingsbesluit dat de Ierse autoriteiten krachtens artikel 16, lid 1, van de habitatrichtlijn hebben genomen ter facilitering van de bouw van wooneenheden in een voormalig klooster. In dit klooster bevindt zich momenteel een grote kolonie microvleermuizen (*Microchiroptera*), een strikt beschermde soort die is opgenomen in bijlage IV bij de habitatrichtlijn.

Verzoekers hebben de geldigheid van het litigieuze afwijkingsbesluit niet betwist binnen de termijn die volgens de verwijzende rechter in het Ierse recht is gesteld.

In het bijzonder moet het Hof in het licht van het in het Verdrag van Aarhus neergelegde beginsel van ruime toegang tot de rechter vaststellen of een nationale procedureregeling die voor de betwisting van de geldigheid van een afwijkingsbesluit een andere termijn stelt dan voor de betwisting van de geldigheid van een binnen de werkingssfeer van de MEB-richtlijn vallend vergunningsbesluit, verenigbaar is met het Unierecht. Daartoe zal het Hof moeten nadenken over de procedurele gevolgen van zijn arrest in zaak C-463/20 waarin het in wezen heeft verklaard dat een krachtens de habitatrichtlijn genomen afwijkingsbesluit onder bepaalde voorwaarden onder de door de MEB-richtlijn ingevoerde vergunningsprocedure valt. In de tweede plaats biedt deze zaak het Hof de gelegenheid om meer aanwijzingen te verstrekken over de materiële voorwaarden waaraan een bevoegde instantie van een lidstaat moet voldoen wanneer zij een opdrachtgever van een onder de MEB-richtlijn vallend project toestaat af te wijken van de verbodsbepalingen van de habitatrichtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 11, lid 2, van richtlijn 2011/92/EU moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een afwijkingsbesluit dat is vastgesteld krachtens artikel 16, lid 1, van richtlijn 92/43/EEG, valt onder de vergunningsprocedure van richtlijn 2011/92, de termijn waarbinnen het betrokken publiek de rechtmatigheid van die afwijking kan aanvechten niet kan aflopen vóór de datum van het vergunningsbesluit.

Artikel 16, lid 1, van richtlijn 92/43 moet aldus worden uitgelegd dat een bevoegde instantie daadwerkelijk andere oplossingen moet onderzoeken om een afwijking krachtens deze bepaling te kunnen toestaan, en de concrete gronden moet noemen die aan de toegepaste afwijking ten grondslag liggen. Bovendien kan een bevoegde instantie zich niet beroepen op de afwijkingsgrond van artikel 16, lid 1, onder a), van richtlijn 92/43 om een vergunning te verlenen voor een ontwikkelingsproject, met name wanneer zij niet motiveert hoe dit project de bescherming van de wilde flora en fauna en de instandhouding van de natuurlijke habitats bevordert.



HvJ – CONCLUSIE – C-131/24 (VIRUS) – 18 september 2025 – A-G Kokott – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:714 – [conclusie](#)

Richtlijn 2009/147/EG (Vogelrichtlijn) – Verbod op opzettelijke verstoring van vogels – Project voor de aanleg van een nationale weg – Maatregelen tot verbetering van habitats – Bewijs van doeltreffendheid – Deskundigenadvies

Artikel 5, onder d), van de vogelrichtlijn bevat een verbod op het opzettelijk storen van vogels, voor zover een dergelijke storing, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn, van wezenlijke invloed is. Uit de rechtspraak volgt dat dit verbod zich ook uitstrekt tot storingen waarvan de loutere mogelijkheid wordt aanvaard. Valt een storing echter ook onder dit verbod wanneer de nadelige gevolgen daarvan voor de habitat van vogels worden gecompenseerd door de verbetering van de habitat van de betrokken soorten op andere plaatsen? En hoe moet de doeltreffendheid van deze verbeteringsmaatregel vóór de uitvoering daarvan worden beoordeeld?

A-G geeft het Hof in overweging: Een verstoring van vogels die leidt tot een afname van de populatie van de verstoorte vogelsoorten, is alleen verenigbaar met artikel 5, onder d), van richtlijn 2009/147/EG wanneer deze populatie ondanks de verstoring op een bevredigend niveau blijft of wanneer kan worden aangenomen dat de verstoring het herstel van een bevredigend populatieniveau niet zal verhinderen. Bij de beoordeling van deze vraag mogen de lidstaten de effecten van maatregelen tot verbetering van habitats van de betrokken soort op een andere plaats betrekken in deze beslissing.

De complexe beoordelingen die in de gerechtelijke procedure noodzakelijk zijn voor de toepassing van het verstoringsverbod van artikel 5, onder d), van richtlijn 2009/147, mogen worden gebaseerd op onderbouwde deskundigenadviezen, die op hun beurt moeten berusten op de meest betrouwbare wetenschappelijke gegevens en de meest recente resultaten van internationaal onderzoek.



GERECHT – ARREST – T-579/22 (ClienEarth/Commissie) – 10 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:862 – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 1367/2006 – Gedelegeerde verordening (EU) 2021/2139 – Verordening (EU) 2020/852 – Verdrag van Aarhus – Bio-energie – Bosbiomassa – Taxonomie – Vereisten voor technische screeningcriteria – Sluitend wetenschappelijk bewijs – Levenscyclus – Voorzorgsbeginsel – Beginsel om geen ernstige afbreuk te doen aan de milieudoelstellingen – Circulaire economie

ClientEarth vordert nietigverklaring van besluit Ares (2022) 4942150 houdende afwijzing van het verzoek tot interne herziening van haar gedelegeerde verordening (EU) 2021/2139 door technische screeningcriteria vast te stellen om de voorwaarden te bepalen waaronder een specifieke economische activiteit kan worden aangemerkt als substantieel bijdragend aan de mitigatie van klimaatverandering of de adaptatie aan klimaatverandering, en om uit te maken of die economische activiteit niet ernstig afbreuk doet aan een van de andere milieudoelstellingen, in verband met bepaalde aspecten inzake

economische activiteiten op het gebied van bio-energie, de productie van organisch-chemische basisproducten en de vervaardiging van kunststoffen in primaire vormen.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-509/25 (voestalpine Stahl), verwijzing uit **Oostenrijk** over **verordening 1013/2006** (overbrenging van afvalstoffen) en de vraag of Tsjechië eenzijdig '**LD-slakken**' (bijproducten staalproductie) kan herindelen naar de strengere kennisgevingsprocedure van gevaarlijke afvalstoffen.
- C-548/25 (Dryade), verwijzing uit **België** over de vraag of de **Habitatrichtlijn** zich verzet tegen nationale regelgeving op grond waarvan **projecten zonder vergunning** (zoals grondwaterwinning), niet onderworpen worden aan een '**passende beoordeling**', ondanks mogelijke significante impact op beschermde natuurgebieden

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

A Step Forward in Italian Climate Litigation ([Verfassungsblog](#))

Climate litigation achieved an important milestone in Italy. In a landmark order on 18 July 2025, the Supreme Court of Cassation confirmed that Italian courts may assert jurisdiction over climate-related damages for the first time.

REGELGEVING

- Wetsvoorstel implementatie herziene Europese richtlijn milieucriminaliteit ([bijzonder strafrecht](#))
- Richtlijn (EU) 2025/1892 van het Europees Parlement en de Raad van 10 september 2025 tot wijziging van Richtlijn 2008/98/EG betreffende afvalstoffen, [PB L, 2025/1892, 26.9.2025](#).
- BNC Fiche: ECHA-verordening, [Kamerstuk 22112, nr. 4162](#)
- BNC Fiche: Verordening voor de EU Space Act, [Kamerstuk 22112, nr. 4117](#)

OVERIG

- A Safeguarded Green-Deal-Acquis? Environmental Non-Regression as a General Principle of EU Law ([European law blog](#))
- Proefschrift: Kan het strafrecht helpen om klimaatverandering te bestrijden? ([bijzonder strafrecht](#))
- Inadmissibility Decisions after KlimaSeniorinnen: Hope Remains for Müllner v. Austria as the Next Successful Climate Case before the ECtHR ([EJILTalk](#))
- The ICJ's Advisory Opinion on Climate Change: Does It Throw a Wrench into the Negotiator's Toolbox of Diplomatic Problem-Solving Techniques? ([EJILTalk](#))
- The ECJ's Opportunity to Address the EU's Climate Mitigation Obligations ([Verfassungsblog](#))
The pending EU-Mercosur Trade Agreement raises fundamental questions regarding the Union's climate mitigation obligations under both EU and international law. Members of the European Parliament are considering a request for an opinion from the European Court of

Justice (ECJ) on the agreement's compatibility with EU law. Such a review is warranted, as the agreement appears incompatible with the EU's mitigation duties.

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Thematic factsheet: Environment](#) nieuw
- [Guide to the case-law of the European Court of human right : environment](#)

Ne bis in idem



HvJ – ARREST – C-802/23 (MSIG) – 11 september 2025 – Spanje – ECLI:EU:C:2025:688 – persbericht – geen conclusie – arrest

Artikel 50 Handvest EU – Schengenuitvoeringsovereenkomst – Ne-bis-in-idembeginsel – Begrip 'dezelfde feiten' – Veroordeling in een lidstaat voor deelname aan een terroristische organisatie met het oogmerk voorbereiding van een terroristische daad – Vervolging in een andere lidstaat wegens dezelfde terroristische daden – Kwalificatie

MSIG is door de Franse autoriteiten overgeleverd aan de Spaanse autoriteiten op grond van een EAB dat was uitgevaardigd door de Spaanse rechter. Bij de verwijzende rechter, is een strafprocedure ingeleid tegen MSIG, wegens het (als leider van de ETA) plegen van een terroristische aanslag in Oviedo (Spanje) op 21 juli 1997.

MSIG is ook veroordeeld door de Franse rechter. De verwijzende rechter merkt op dat in het onderhavige geval dezelfde feiten door de Franse en de Spaanse rechters op verschillende wijze juridisch zijn gekwalificeerd. De Franse rechterlijke instanties hebben verwezen naar de activiteit van MSIG als leider van een terroristische organisatie met het oog op de voorbereiding van terroristische daden door middel van een of meer daden, ook al zijn de terroristische daden zelf feitelijk gepleegd door andere personen. In Spanje daarentegen wordt MSIG meer beschouwd als de rechtstreekse dader van het betrokken strafbare feit, hoewel rekening wordt gehouden met het feit dat de terroristische daad zelf feitelijk door derden is uitgevoerd. Volgens de verwijzende rechter hebben de procedures bij de Franse en de Spaanse rechterlijke instanties betrekking op dezelfde daden van MSIG.

De verwijzende rechter benadrukt dat MSIG, indien de feiten niet dezelfde zijn, na een gevangenisstraf van 20 jaar in Frankrijk te hebben uitgezeten hoogstwaarschijnlijk een gevangenisstraf van 30 jaar in Spanje zal moeten ondergaan. Dit leidt tot een bijzonder disproportionele bestraffing, waardoor MSIG met name wordt gediscrimineerd ten opzichte van personen die in één enkele lidstaat zijn veroordeeld.

Hof: Artikel 54 Schengenuitvoeringsovereenkomst, gelezen in het licht van artikel 50 Handvest EU, moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „dezelfde feiten” de feiten omvat die aan een persoon ten laste worden gelegd in een strafprocedure die in een lidstaat is ingeleid wegens terroristische daden, wanneer deze persoon reeds in een andere lidstaat op grond van diezelfde daden is veroordeeld wegens deelname aan een terroristische organisatie met het oog op de voorbereiding van een terroristische daad.

- Principle ne bis in idem: a person cannot be prosecuted in one Member State for an act of terrorism for which he or she has already been convicted in another Member State, even though the offence has a different classification in each of those Member States ([persbericht](#))
- Terrorists Cannot be Tried Twice

-  The CJEU Strengthens Terrorists' Ne Bis in Idem Rights ([Verfassungsblog](#))
-  ECHR updates: Het HvJ EU zet de criteria uiteen om te kunnen bepalen of hier sprake kan zijn van 'bis in idem'. Gelet op wat de verwijzende rechter heeft aangevoerd, acht het Hof aannemelijk dat in het voorliggende geval sprake zal zijn van berechting wegens 'dezelfde feiten' in de zin van art. 54 Schengenuitvoeringsovereenkomst, gelezen in het licht van art. 50 Hv.

EHRM factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Overlevering en uitlevering



HvJ – ARREST – C-305/22 (C.J.) – 4 september 2025 – Grote Kamer – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:665 – persbericht – conclusie – arrest

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Kaderbesluit 2008/909/JBZ – EAB – Onherroepelijk berecht voor dezelfde feiten' – Wederzijdse erkenning van strafvonnissen – Toestemming door beslissingsstaat

De Roemeense rechter moet zich uitspreken over de geldigheid van een nationaal bevel tot tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf die is opgelegd aan C.J., die in Italië verblijft, en over de geldigheid van een tegen hem uitgevaardigd Europees aanhoudingsbevel. De Italiaanse rechterlijke autoriteiten hebben geweigerd dit EAB ten uitvoer te leggen op basis van de grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging als bedoeld in artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584. Deze autoriteiten hebben tegelijkertijd besloten het vonnis te erkennen en de strafrechtelijke veroordeling van C.J. ten uitvoer te leggen, ondanks het door de Roemeense rechterlijke autoriteiten aangetekende verzet tegen de tenuitvoerlegging in Italië van die veroordeling.

De Nederlandse regering heeft betoogd dat de in artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584 bedoelde grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging buiten het kader van kaderbesluit 2008/909 kan worden toegepast. Andere lidstaten die opmerkingen hebben gemaakt hebben een tegengesteld standpunt ingenomen.

Nederland, Frankrijk, Tsjechië en Roemenië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof (Grote Kamer): Artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584/JBZ, en de artikelen 4, 22 en 25 van kaderbesluit 2008/909/JBZ moeten aldus worden uitgelegd dat:

- *ten eerste, de weigering door de uitvoerende rechterlijke autoriteit, op basis van de in artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584 genoemde grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging, om een persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd met het oog op de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf over te leveren, veronderstelt dat die rechterlijke autoriteit de voorwaarden en de procedure in acht neemt die zijn vastgesteld in kaderbesluit 2008/909 met betrekking tot de erkenning van de strafrechtelijke veroordeling tot die straf en de overname van de tenuitvoerlegging van die straf, en*
- *ten tweede, de beslissingsstaat het recht behoudt om diezelfde straf ten uitvoer te leggen, en dus het Europees aanhoudingsbevel te handhaven in de omstandigheden waarin de uitvoerende rechterlijke autoriteit op basis van die grond heeft geweigerd om dit Europees aanhoudingsbevel ten uitvoer te*

leggen zonder de voorwaarden en de procedure in acht te nemen die zijn vastgesteld in kaderbesluit 2008/909 met betrekking tot de erkenning van die veroordeling en die overname.

Artikel 3, punt 2, van kaderbesluit 2002/584 moet aldus worden uitgelegd dat een beslissing waarbij de uitvoerende rechterlijke autoriteit op grond van artikel 4, punt 6, van dat kaderbesluit de overlevering van de persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd met het oog op de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf heeft geweigerd, de strafrechtelijke veroordeling tot die straf heeft erkend en de tenuitvoerlegging van die straf in de tenuitvoerleggingsstaat heeft gelast, geen „onherroepelijke berechting voor dezelfde feiten” vormt in de zin van deze bepaling.

- Een rechterlijke autoriteit kan de uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel niet weigeren om zelf uitvoering te geven aan de straf zonder de toestemming van de lidstaat die dat bevel heeft uitgevaardigd ([persbericht](#))
- EU-Hof oordeelt dat een lidstaat niet zelf uitvoering mag geven aan een Europees aanhoudingsbevel zonder toestemming van de lidstaat die dat bevel heeft uitgevaardigd ([ECER](#))



HvJ – ARREST – [C-215/24 \(Fira\)](#) – 11 september 2025 – Portugal – [ECLI:EU:C:2025:695](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Kaderbesluit 2008/909/JBZ – Europees aanhoudingsbevel – Verblijfplaats gevonnenste persoon – Wederzijdse erkenning van strafvonnissen

Een persoon is in Portugal voor een misdrijf veroordeeld, maar verblijft thans in Spanje. De Spaanse autoriteiten hebben het executie EAB van de Portugese autoriteiten geweigerd. Op grond van kaderbesluit 2008/909/JBZ hebben de Spaanse autoriteiten wel de vrijheidsstraf die door de Portugese rechter is opgelegd erkend.

De Spaanse rechter heeft in het kader van de tenuitvoerlegging van de opgelegde straf bepaald dat de tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf van zes maanden twee jaar zal worden opgeschort.

De Portugese rechter, die de verwijzende rechter is, vraagt of op grond van kaderbesluit 2008/909 een dergelijke wijziging is toegestaan.

Het verschil tussen de door partijen ingenomen standpunten komt in essentie neer op de vraag of een beslissing tot opschorting van een straf deel kan uitmaken van de tenuitvoerlegging van een vonnis, wat het standpunt van de Spaanse regering is, dan wel of deze de aard van dat vonnis wijzigt, wat het standpunt van de Portugese regering en de Commissie is.

Hof: Artikel 8, lid 1, en artikel 17, lid 1, van kaderbesluit 2008/909/JBZ verzetten zich ertegen dat, wanneer de bevoegde rechterlijke autoriteit van de tenuitvoerleggingsstaat op grond van artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584/JBZ heeft geweigerd een EAB ten uitvoer te leggen dat door de bevoegde rechterlijke autoriteit van de beslissingsstaat is uitgevaardigd met het oog op de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf, en de bevoegde rechterlijke autoriteit van de tenuitvoerleggingsstaat zich ertoe heeft verbonden die straf ten uitvoer te leggen, een andere bevoegde rechterlijke autoriteit van de tenuitvoerleggingsstaat vervolgens overeenkomstig haar nationaal recht de tenuitvoerlegging van die straf opschort.



HvJ – CONCLUSIE – C-95/24 (Khuzdar) – 18 september 2025 – A-G De La Tour – Italië – ECLI:EU:C:2025:712 – [conclusie](#)

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Kaderbesluit 2008/909/JBZ – EAB – Gronden tot facultatieve weigering van tenuitvoerlegging – Betrokkene niet in persoon verschenen op proces – Verstekvonnis – Vlucht opgeëiste persoon – Vrijwillige en ondubbelzinnige afstand van de betrokkene om bij zijn proces aanwezig te zijn

Dit verzoek is ingediend in het kader van een procedure betreffende de tenuitvoerlegging in Italië van een in Slowakije gewezen vonnis waarbij een persoon die vóór zijn proces is gevlucht, is veroordeeld tot een vrijheidsstraf.

De vragen gaan o.a. over het begrip “op de hoogte was van het voorgenomen proces” in artikel 9, lid 1, onder i), ii), van kaderbesluit 2008/909, alsmede wat de beoordelingsmarge is waarover de bevoegde autoriteiten beschikken bij de weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584/JBZ, alsmede artikel 9, lid 1, onder i), en artikel 25 van kaderbesluit 2008/909/JBZ moeten aldus worden uitgelegd dat indien de betrokkene tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, niet in persoon op zijn proces is verschenen, de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat in het kader van de toepassing van de in de eerste van die bepalingen genoemde grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging van dat bevel, de mogelijkheid, maar niet de verplichting heeft om te weigeren het vonnis te erkennen en de sanctie ten uitvoer te leggen wanneer geen van de uitzonderingen van de tweede van die bepalingen van toepassing is.

Het staat aan de nationale rechter om, met inachtneming van zijn gehele nationale recht en onder toepassing van de daarin erkende uitleggingsmethoden, zijn nationale regeling zo veel mogelijk uit te leggen in het licht van de bewoordingen en het doel van kaderbesluiten 2002/584 en 2008/909, zoals gewijzigd.

EHRM factsheets

- [Extradition and life imprisonment](#)

Politiebehandeling en politieonderzoek



EHRM – ARREST – Ilavera e.a. t. Bulgarije – 9 september 2025 – [24729/17](#) – ECLI:CE:ECHR:2025:0909JUD002472917 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM in samenhang met artikel 14 EVRM – Onvoldoende onderzoek naar online geuite bedreigingen – Schending

Klagers, Bulgaars onderdaan, zijn allen werkzaam voor NGO's die zich inzetten voor de bescherming van de rechten van minderheden en migranten.

De klacht gaat over het vermeende verzuim van de nationale autoriteiten om een effectief onderzoek in te stellen naar bedreiging die jegens klagers zijn geuit op Facebook en verband houden met hun werkzaamheden. Het EHRM oordeelt dat de nationale autoriteiten inderdaad onvoldoende effectief zijn geweest in hun onderzoek en onvoldoende hebben gedaan om de bedreigingen serieus te onderzoeken. Dit levert een schending van artikel 8 in combinatie met artikel 14 EVRM op.

- E** **ECHR updates:** *Gelet op de ernst van de bedreigingen en het belang van de bescherming van mensenrechtenactivisten, had volgens het Hof veel actiever en breder onderzoek gedaan moeten worden. Ook nu de slachtoffers nauwelijks in het onderzoek zijn betrokken, zijn art. 8 en 14 EVRM geschonden.*



EHRM – ARREST – Scuderoni t. Italië – 23 september 2025 – 6045/24 – ECLI:CE:ECHR:2025:0923JUD000604524 – persbericht – arrest

Artikel 3 EVRM – Artikel 8 EVRM – Huiselijk geweld – Onvoldoende bescherming door trage respons rechtbank – Geen effectief onderzoek

Samenvatting onder: huiselijk geweld

Prejudiciële procedure HvJ

NOOT – HvJ 15 oktober 2025, C-144/23 (KUBERA)

S. Moeyersoms: De verenigbaarheid van nationale filtermechanismen in laatste aanleg met artikel 267 derde alinea VWEU, in: SEW 2025, september

Wiki

- Wiki prejudiciële procedure bij het HvJ

Privacy en persoonsgegevens



EHRM – ARREST – Charki t. Frankrijk – 11 september 2025 – 28473/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:0911JUD002847322 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Strafrechtelijk onderzoek naar financiering Sarkozy's presidentiële verkiezingscampagne door het Libische regime – Publicatie in krant van tapgesprekken – Geen schending

Klaagster is de dochter van Claude Guéant, die stafchef en (later) minister van binnenlandse zaken was onder president Sarkozy. In mei 2013 zijn de telefoonlijnen van Guéant getapt vanwege een strafrechtelijk onderzoek naar de veronderstelde financiering van Sarkozy's presidentiële verkiezingscampagne door het Libische regime. Klaagster stelt dat haar recht op privacy (art. 8 EVRM) is geschonden omdat tapgesprekken tussen klaagster en haar vader in de krant Le Monde zijn gepubliceerd. De nationale rechter heeft deze publicatie niet verboden.

Het EHRM oordeelt dat artikel 8 EVRM niet is geschonden. Er is wel inbreuk gemaakt op de privacy van klaagster, maar de nationale rechter heeft een goede belangenafweging gemaakt tussen klaagsters belang en de persvrijheid, met name nu die op juiste wijze rekening heeft gehouden met de bijdrage van de publicatie aan het openbaar debat, de mate van bekendheid van klaagster en het onderwerp, de inhoud en vorm van de publicatie en de gevolgen van de publicatie voor klaagster.

- Une conversation entre Claude Guéant et sa fille relève du débat d'intérêt general (Libertés chéries)
- ECHR updates: *Het EHRM overweegt dat het daarom en vanwege het algemeen belang aanvaardbaar was om erover te publiceren. Dat de dochter hierdoor in haar privéleven is geraakt, terwijl zij zelf geen publiek persoon was, weegt daarbij minder zwaar. Art. 8 EVRM is dan ook niet geschonden (vier stemmen tegen drie).*



HvJ – ARREST – C-413/23 P (EDPS/GAR) – 4 september 2025 – ECLI:EU:C:2025:645 – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2018/1725 (verwerking persoonsgegevens door instellingen organen en instanties van de Unie) – Compensatie aan aandeelhouders en crediteuren van bank – Besluit EDPS inzake schending verplichtingen mbt verwerking van persoonsgegevens door GAR – Informatieplicht – Overdracht gepseudonimiseerde gegevens aan een derde – Begrip ‘persoonsgegevens’ – Begrip ‘pseudonimisering’

De GAR heeft een tijdelijk besluit genomen over de afwikkeling van de Banco Popular. Gedupeerde aandeelhouders en crediteuren hebben een internetformulier ingevuld voor een compensatieregeling. De persoonsgegevens zijn door GAR gepseudonimiseerd en vervolgens doorgestuurd naar Deloitte, die een advies zou geven over de compensatie. Vijf gedupeerden hebben een klacht ingediend omdat zij niet geïnformeerd zijn door de GAR over het doorsturen van hun gegevens naar Deloitte. In eerste instantie oordeelde de EDPS dat de GAR inbreuk had gemaakt op artikel 15 van verordening 2018/1725 doordat klagers in de privacyverklaring niet waren geïnformeerd over de mogelijkheid dat hun persoonsgegevens aan Deloitte zouden worden bekendgemaakt. Bijgevolg heeft hij de GAR voor deze inbreuk berispt op grond van artikel 58, lid 2, onder b), van die verordening. Na herziening heeft de GAR besloten geen gebruik te maken van zijn in artikel 58, lid 2 neergelegde bevoegdheid vanwege alle technische en organisatorische maatregelen die de GAR heeft genomen ter beperking van de risico's. De EDPS is van mening dat de gegevens die de GAR met Deloitte heeft gedeeld, *gepseudonimiseerde* gegevens waren.

De GAR heeft bij het Gerecht beroep ingesteld om, ten eerste, het litigieuze besluit nietig te verklaren en, ten tweede, het oorspronkelijke besluit onrechtmatig te verklaren. Volgens de GAR zijn de aan Deloitte doorgegeven gegevens niet aan te merken als persoonsgegevens.

Het Gerecht heeft het litigieuze besluit nietig verklaard. Volgens het Gerecht moet de verzender wel onderzoek doen naar de status van gegevens vanuit het perspectief van de ontvanger. Het gaat erom dat de verzender nagaat of identificatie met de gegevens die verzonden gaan worden vanuit het perspectief van de ontvanger 1) door de wet verboden is, 2) in de praktijk ondoenlijk is (heel veel inspanning vergt).

De EDPS, ondersteund door het Europees Comité voor gegevensbescherming, verzoekt het Hof het bestreden arrest te vernietigen.

Volgens het Hof heeft het Gerecht blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat de EDPS, om tot de slotsom te kunnen komen dat de informatie uit de aan Deloitte toegezonden opmerkingen de personen die deze opmerkingen hadden ingediend, „betrof” in de zin van artikel 3, punt 1, van verordening 2018/1725, de inhoud, het doel of de gevolgen van die opmerkingen had moeten onderzoeken. Het stond namelijk al vast dat zij de persoonlijke mening of het persoonlijke standpunt van de auteurs ervan weergaven.

Anders dan de EDPS stelt, mogen gepseudonimiseerde gegevens niet in alle gevallen en voor eenieder worden beschouwd als persoonsgegevens voor de toepassing van verordening 2018/1725, aangezien pseudonimisering, afhankelijk van de omstandigheden van het geval, daadwerkelijk kan verhinderen

dat andere personen dan de verwerkingsverantwoordelijke de betrokkene op zodanige wijze identificeren dat deze betrokkene voor hen niet of niet meer identificeerbaar is.

Verordening 2018/1725 bevat met name verplichtingen, zoals de in artikel 15 van die verordening neergelegde verplichting om informatie te verstrekken aan de betrokkene, die alleen kunnen worden nagekomen als de betrokkene wordt geïdentificeerd. Dergelijke verplichtingen kunnen echter niet worden opgelegd aan een entiteit die helemaal niet tot die identificatie in staat is.

Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 26 april 2023, GAR/EDPS (T-557/20, EU:T:2023:219), wordt vernietigd.

B Hof specificeert begrip gepseudonimiseerde gegevens (IT&recht)

B Anna Berlee, SRB v EDPS: Gerecht begaat fundamentele misstap [over het arrest van het Gerecht in zaak T-557/20], in: Ars Aequi, maart 2024

Op 26 april 2023 publiceerde het Gerecht zijn arrest, waarin het mijns inziens een fundamentele misstap begaat door ten onrechte na te gaan of de doorgezonden gegevens ook persoonsgegevens voor de ontvanger zijn. Volgens mij is dat irrelevant en heeft dat allerlei onwenselijke gevolgen.

Het lijkt mij namelijk dat de vraag of de gegevens voor de ontvangende partij (hier: Deloitte) persoonsgegevens zijn in het geheel irrelevant is voor de beantwoording van de vraag of de verstrekende partij (hier: de GAR) als verwerkingsverantwoordelijke zijn eigen transparantieplichtingen voldoende is nagekomen.



HvJ – ARREST – C-655/23 (Quirin Privatbank) – 4 september 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:655 – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Rechten van de betrokkene – Recht op verwijdering gegevens – Recht op beperking van de verwerking – Recht op een doeltreffende voorziening in rechte – Onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens – Schadevergoeding – Begrip ‘immateriële schade’ – Mate van schuld van verwerkingsverantwoordelijke

IP was kandidaat in een aanwervingsprocedure voor Quirin Privatbank die via het webportaal Xing plaatsvond. Via dat webportaal is een bericht bedoeld voor IP naar een derde gestuurd. Deze derde heeft het bericht doorgestuurd naar IP. IP heeft bij de rechter een vordering ingesteld die ertoe strekte Quirin te verbieden om in de toekomst, hetzij zelf of via anderen, zijn persoonsgegevens in verband met de aanwervingsprocedure te verwerken „indien die verwerking plaatsvindt op dezelfde manier als het bericht dat op 23 oktober 2018 werd verzonden [...] via het Xing-portaal.” Hij vorderde voorts een vergoeding voor immateriële schade .

De vraag is o.a. of een persoon het recht heeft om van de verwerkingsverantwoordelijke te verlangen dat hij in de toekomst afziet van gedragingen die in strijd zijn met de bepalingen van verordening (EU) 2016/679. Deze persoon vordert tevens dat de verwerkingsverantwoordelijke wordt veroordeeld tot vergoeding van de immateriële schade als gevolg van de reeds begane inbreuk op de AVG.

Hof: De bepalingen van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat zij ten gunste van de betrokkene wiens persoonsgegevens onrechtmatig zijn verwerkt, in het geval deze niet om verwijdering van de gegevens (gegevenswissing) verzoekt, niet voorzien in een rechtsmiddel waarmee de betrokkene preventief kan verkrijgen dat de verwerkingsverantwoordelijke wordt gelast in de toekomst van verdere onrechtmatige verwerking af te zien. Deze bepalingen beletten de lidstaten evenwel niet om in hun respectieve rechtsorden in een dergelijk rechtsmiddel te voorzien.

Artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het in deze bepaling gehanteerde begrip „immateriële schade” negatieve gevoelens omvat die de betrokkene heeft ondervonden als gevolg van een ongeoorloofde doorgifte van zijn persoonsgegevens aan een derde,

zoals vrees of ergernis, en die zijn veroorzaakt door verlies van controle over die gegevens, mogelijk misbruik van die gegevens of reputatieschade, voor zover de betrokkene aantoont dat hij dergelijke gevoelens, met de negatieve gevolgen ervan, ervaart vanwege de betrokken inbreuk op deze verordening.

Artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 verzet zich ertegen dat de mate van schuld van de verwerkingsverantwoordelijke in aanmerking wordt genomen bij de beoordeling van de krachtens dit artikel verschuldigde vergoeding voor immateriële schade.

Artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 verzet zich ertegen dat het feit dat de betrokkene krachtens het toepasselijke nationale recht een aan de verwerkingsverantwoordelijke tegenwerpbaar bevel om af te zien van herhaling van een inbreuk op deze verordening heeft verkregen, in aanmerking wordt genomen, in die zin dat de omvang van de krachtens die bepaling verschuldigde financiële vergoeding van immateriële schade daardoor wordt beperkt of – a fortiori – dat dit bevel in de plaats komt van die vergoeding.



HvJ – CONCLUSIE – C-199/24 (Legal newsdesk Sweden) – 4 september 2025 – A-G Szpunar – Zweden – ECLI:EU:C:2025:670 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Verwerking van gegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen – Tegen betaling online beschikbaar stellen aan het publiek van informatie over strafrechtelijke veroordelingen – Afweging van het recht op bescherming van persoonsgegevens tegen het recht op vrijheid van meningsuiting en van informatie

De vraag gaat over de werkingssfeer van artikel 85 AVG in de situatie dat een beheerder van een databank weigert te voldoen aan iemands verzoek tot het wissen van zijn persoonsgegevens met betrekking tot zijn strafrechtelijke veroordeling.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 85, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 verzet zich tegen een nationale wet op grond waarvan een persoon wiens persoonsgegevens in die zin worden verwerkt dat informatie over strafrechtelijke veroordelingen van hem tegen betaling op internet aan het publiek beschikbaar wordt gesteld, hiertegen uitsluitend in rechte op kan treden met een strafrechtelijke procedure wegens smaad of een schadevergoedingsvordering wegens smaad.

Artikel 85, lid 2, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat een activiteit waarbij openbare documenten die betrekking hebben op strafrechtelijke veroordelingen tegen betaling op internet aan het publiek beschikbaar worden gesteld zonder dat deze op enigerlei wijze worden verwerkt of bewerkt, geen verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden vormt.



HvJ – CONCLUSIE – C-312/24 (Darashev) – 4 september 2025 – A-G Szpunar – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:671 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2016/680 – Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Richtlijn 2000/78/EG – Verwerking van persoonsgegevens in strafzaken – Politieagent betrokken als verdachte – Bewaring gegevens in personeelsdossier – Rechtmatigheid verwerking – Noodzakelijk om te voldoen aan wettelijke verplichting – Doelstelling van algemeen belang – Recht op wissen gegevens (recht op vergetelheid) – Gelijke behandeling in arbeid en beroep

De verwijzende rechter twijfelt aan de rechtmatigheid van een gegevensverwerking waarbij een overheidsinstantie in het personeelsdossier van een ambtenaar informatie bewaart die verband houdt met een strafrechtelijk onderzoek in het kader waarvan onderzoeksmaatregelen zijn uitgevoerd tegen deze ambtenaar als verdachte. In casu zijn de betroffen gegevens verzameld door diezelfde overheidsinstantie in haar hoedanigheid van onderzoeksautoriteit en zijn zij in het personeelsdossier

bewaard, terwijl het strafrechtelijke onderzoek was beëindigd zonder dat de betrokken ambtenaar in verdenking of in staat van beschuldiging was gesteld.

De kernvraag in deze zaak bevindt zich op het snijvlak tussen verordening (EU) 2016/679 en richtlijn (EU) 2016/680 en moet duidelijkheid verschaffen over de grondslag en de voorwaarden voor de uitoefening van het recht op het wissen van de gegevens die in dergelijke omstandigheden worden bewaard.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 en artikel 9, lid 1, van richtlijn (EU) 2016/680 moeten aldus worden uitgelegd dat deze verordening van toepassing is op de bewaring, door een overheidsinstantie, van gegevens in het personeelsdossier van een van haar ambtenaren betreffende de hoedanigheid van verdachte in het kader van een strafrechtelijk onderzoek naar die ambtenaar, wanneer die gegevens zijn verzameld door een organisatorische eenheid van deze overheidsinstantie bij de uitoefening van haar taken als bevoegde autoriteit in de zin van deze richtlijn, mits de bewaring andere dan de in artikel 1, lid 1, ervan genoemde doeleinden dient.

Artikel 17, lid 3, van verordening 2016/679, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 1, onder c), en artikel 6, lid 3, daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat de bewaring in het personeelsdossier van een politieagent van persoonsgegevens betreffende een strafrechtelijk onderzoek in het kader waarvan onderzoeksmaatregelen zijn genomen tegen deze agent als verdachte en de zaak is geseponeerd, niet als rechtmatig kan worden beschouwd met het oog op de nakoming van een wettelijke verplichting die krachtens het nationale recht op de overheidsinstantie – de werkgever van die agent – als verwerkingsverantwoordelijke rust, uitsluitend vanwege de aard van de taken die deze agent moet uitoefenen.

Artikel 1 van richtlijn 2000/78/EG moet aldus worden uitgelegd dat deze richtlijn niet van toepassing is op de weigering om een ambtenaar te bevorderen enkel en alleen omdat hij verdachte is geweest in het kader van een geseponeerde strafzaak.



HvJ – CONCLUSIE – C-414/24 (Datenschutzbehörde) – 4 september 2025 – A-G De La Tour – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:656 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Beroepsmogelijkheden – Parallele uitoefening – Verhouding tussen een administratieve klacht en een voorziening in rechte – Procedurele autonomie van de lidstaten – Beginsel van doeltreffendheid

De vraag is o.a. of een toezichthoudende autoriteit die overeenkomstig artikel 77, lid 1, AVG een klacht heeft ontvangen deze kan afwijzen op grond dat er eerder overeenkomstig artikel 79, lid 1, van die verordening een voorziening in rechte met hetzelfde voorwerp is ingesteld (eerste vraag) en de in het kader van die voorziening in rechte gewezen beslissing nog niet definitief is (tweede vraag).

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 77, lid 1, en artikel 79, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 staan eraan in de weg dat een toezichthoudende autoriteit, die overeenkomstig dat artikel 77, lid 1, een klacht heeft ontvangen, die klacht kan afwijzen op grond dat er eerder overeenkomstig dat artikel 79, lid 1, een voorziening in rechte is ingesteld die hetzelfde voorwerp heeft, en de in die voorziening gewezen beslissing nog niet definitief is.



HvJ – CONCLUSIE – C-526/24 (Brillen Rottler) – 18 september 2025 – A-G Szpunar – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:723 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Inzageverzoek betrokkene – Kennelijk buitensporige aard van het verzoek – Rechtsmisbruik – Recht op schadevergoeding – Schadeveroorzakend feit

Verweerder heeft zich aangemeld voor de nieuwsbrief van een brillenwinkel, Brillen Rottler. Dertien dagen na aanmelding heeft verweerder bij Brillen Rottler een verzoek tot inzage krachtens artikel 15 AVG ingediend.

Brillen Rottler heeft dit verzoek binnen de gestelde termijn afgewezen op grond dat het misbruik vormde in de zin van artikel 12, lid 5, tweede volzin, AVG, en heeft verweerder dringend verzocht definitief af te zien van zijn verzoek. Verweerder heeft zijn verzoek tot inzage gehandhaafd en heeft krachtens artikel 82 AVG eveneens een schadevergoeding gevorderd van 1 000 EUR.

Brillen Rottler heeft bij de verwijzende rechter een verzoek ingediend tot vaststelling dat verweerder niet het recht had om een schadevergoeding te vorderen. Zij heeft aangevoerd dat uit verschillende onlineberichten en artikelen op advocatenblogs bleek dat verweerder stelselmatig en met misbruik van recht verzoeken tot inzage indiende met als enige doel schadevergoeding te verkrijgen door inbreuken op de AVG aan te voeren die hij bewust bewerkstelligde volgens hetzelfde patroon: aanmelding voor een nieuwsbrief, een verzoek tot inzage en vervolgens een vordering tot schadevergoeding.

Het Hof wordt o.a. verzocht de grenzen te verduidelijken van de uitoefening van het recht van inzage en het recht op schadevergoeding, die de betrokkene op vermeend onrechtmatige wijze inroept tegen een privaatrechtelijke onderneming in haar hoedanigheid van verwerkingsverantwoordelijke.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, lid 5, tweede volzin, van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat

- *een eerste verzoek tot inzage, dat krachtens artikel 15 van verordening 2016/679 bij een verwerkingsverantwoordelijke wordt ingediend, als ‚buitensporig’ kan worden aangemerkt wanneer deze verwerkingsverantwoordelijke aan de hand van alle relevante omstandigheden van het specifieke geval aantoont dat er sprake is van opzettelijk misbruik door de betrokkene, dat kan worden vastgesteld wanneer deze betrokkene met de verwerking van zijn persoonsgegevens heeft ingestemd om dit verzoek tot inzage te kunnen indienen en vervolgens een vordering tot schadevergoeding te kunnen instellen;*
- *het feit dat uit openbaar toegankelijke informatie blijkt dat de betrokkene in een groot aantal gevallen van inbreuk op de gegevensbescherming vorderingen tot schadevergoeding jegens verwerkingsverantwoordelijken heeft ingesteld, op zich niet volstaat om een dergelijk verzoek als ‚buitensporig’ aan te merken.*

Artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de schade kan worden vergoed die de betrokkene ten gevolge van een inbreuk op deze verordening lijdt of heeft geleden, zelfs indien deze schade niet is veroorzaakt door een verwerking van de persoonsgegevens van de betrokkene.



HvJ – CONCLUSIE – C-474/24 (NADA Austria) – 25 september 2025 – Grote Kamer – A-G Spielmann – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:733 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Doping in sport – Website met namen van dopinggebruikers – Begrip gegevens over gezondheid – Persoonsgegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten – Duur van publicatie – Belangenafweging – Evenredigheid – Effectieve rechterlijke bescherming

NADA Austria maakt op haar website een lijst bekend met schorsingen en uitsluitingen van sporters door sportbonden wegens dopinggebruik. Een aantal betrokkenen vordert dat hun namen worden verwijderd van de site.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 16, lid 2, eerste volzin, VWEU en artikel 2, lid 2, onder a), AVG moeten aldus worden uitgelegd dat de verwerking van persoonsgegevens die krachtens de nationale antidopingregels bestaat in de publicatie van de namen van de betrokken sporters, de beoefende sportdiscipline, de gepleegde overtreding van de antidopingregels, de opgelegde sanctie en de aanvang en het einde van die sanctie, niet kan worden geacht te zijn verricht in het kader van 'activiteiten die buiten de werkingssfeer van het Unierecht vallen' in de zin van artikel 2, lid 2, onder a), van verordening 2016/679.

Artikel 9, lid 1, van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat het bekendmaken van de naam van de betrokken sporter, de duur van zijn schorsing en de redenen voor die schorsing geen verwerking van gegevens over gezondheid in de zin van die bepaling vormt, tenzij die redenen de naam vermelden van de verboden stof(fen) die in het lichaam van de betrokken sporter is/zijn aangetroffen, aangezien de vermelding van die stof(fen) direct of indirect informatie over de gezondheidstoestand, waaronder de toekomstige gezondheidstoestand, van de betrokken sporter kan onthullen, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

Artikel 5, lid 1, onder a) en c), en artikel 6, lid 3, tweede alinea, AVG verzetten zich tegen een verplichting voor nationale antidopingorganisaties om persoonsgegevens te publiceren – zoals de naam van de sporters die zijn gestraft wegens overtreding van de antidopingregelgeving, de duur van de opgelegde schorsing en de redenen daarvoor (in het bijzonder de naam van de verboden stof) – wanneer, gelet op de specifieke omstandigheden van het geval, niet of niet meer aan het evenredigheidsvereiste wordt voldaan, met name wat betreft de reikwijdte en de duur van de publicatie, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

Artikelen 5 en 6 van verordening 2016/679, gelezen in het licht van alle op de verwerkingsverantwoordelijke rustende verplichtingen en verantwoordelijkheden, vereisen dat de verwerkingsverantwoordelijke, vóór de verwerking van de gegevens, per geval een afweging maakt van de betrokken belangen indien dat noodzakelijk is om de persoonsgegevens in overeenstemming met verordening 2016/679 te verwerken.

Artikel 10 van verordening 2016/679 kan van toepassing zijn op de verwerking van persoonsgegevens betreffende veroordelingen of strafbare feiten waarin de nationale antidopingregelgeving voorziet, aangezien, ongeacht de kwalificatie van die strafbare feiten naar nationaal recht, de veroordelingen die daaruit voortvloeien een repressief doel dienen en zodanig zwaar zijn dat zij een effect hebben dat gelijkwaardig is aan een strafrechtelijke sanctie, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

Artikel 10 van verordening 2016/679, gelezen in het licht van artikel 79, lid 1, daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat de activiteiten of besluiten van een autoriteit waaraan op grond van die bepaling het toezicht op de verwerking van persoonsgegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten of daarmee verband houdende veiligheidsmaatregelen is toevertrouwd, aan rechterlijke toetsing moeten kunnen worden onderworpen.

Artikel 77 van verordening 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat

– een klacht op grond van artikel 17 van deze verordening (gestelde schending van het recht op verwijdering van gegevens) niet-ontvankelijk is wanneer deze betrekking heeft op een verwerking van de persoonsgegevens van de betrokkene, bestaande in de bekendmaking van die gegevens, die – hoewel aanstaande – noch op het tijdstip van de indiening van de klacht van die persoon bij de toezichthoudende autoriteit, noch op het tijdstip van de vaststelling van het besluit van die autoriteit had plaatsgevonden, onverminderd de eventuele ontvankelijkheid van een klacht met betrekking tot een verwerking van persoonsgegevens die niet louter hypothetisch is en waarvoor de toezichthoudende autoriteit preventieve of conservatoire maatregelen kan nemen;

– het zich, gelezen in het licht van artikel 78, lid 1, van verordening 2016/679, niet verzet tegen de ontvankelijkheid van een klacht die de toezichthoudende autoriteit eerder niet-ontvankelijk heeft verklaard, wanneer de gegevensverwerking plaatsvindt terwijl het beroep betreffende dezelfde feiten bij de rechter aanhangig is. Het staat aan de interne rechtsorde om, met inachtneming van de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid, de voorwaarden vast te stellen voor een dergelijke ontvankelijkheid, zowel bij de toezichthoudende autoriteit als bij de rechter, zodat de doeltreffende bescherming van de door verordening 2016/679 gewaarborgde rechten, de coherente en homogene toepassing van de bepalingen ervan en het recht op een doeltreffende voorziening in rechte worden gewaarborgd.”

- ▣ Advocate General Spielmann: the publication on the internet of the name of any professional athlete who has infringed the anti-doping rules is contrary to EU law ([persbericht](#))



GERECHT – ARREST – [T-553/23 \(Latombe/Commissie\)](#) – 3 september 2025 – [ECLI:EU:T:2025:831](#)– [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse versie)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Doorgifte persoonsgegevens naar Verenigde Staten – Uitvoeringsbesluit Commissie waarin toereikendheid van beschermingsniveau in VS wordt vastgesteld – Recht op een doeltreffende voorziening in rechte – Besluiten die uitsluitend zijn gebaseerd op de geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens – Beveiliging

Latombe verzoekt in wezen om nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (EU) 2023/1795 tot vaststelling, overeenkomstig verordening (EU) 2016/679 van het passende beschermingsniveau voor persoonsgegevens dat wordt gewaarborgd door het EU-VS-kader voor gegevensbescherming.

Gerecht: het beroep wordt verworpen.

- ▣ Data Protection: the General Court dismisses an action for annulment of the new framework for the transfer of personal data between the European Union and the United States ([persbericht](#))
- ▣ EU-Gerecht verworpt beroep tot nietigverklaring tegen nieuw kader voor doorgifte van persoonsgegevens tussen EU en VS ([ECER](#))
- ▣ Latombe uitspraak HvJ over uitwisseling van persoonsgegevens met de VS ([Ellen Timmer](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-528/25 \(Firmenauuskunft PUR\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over bescherming tegen **ongevraagde marketingoproepen** (telefoongesprekken) en de geldigheid van de daarop gebaseerde overeenkomsten, in het licht van **richtlijn 2002/58 (ePrivacy)**.

NOOT – HvJ conclusie 27 maart 2025, [C-654/23 \(Inteligo Media\)](#)

Mr. M. Poulus, Conclusie A-G in HvJ EU Inteligo Media: meer ruimte voor e-mailmarketing, maar tegen welke prijs?, in: [Privacy & Informatie \(P&I\)/5](#)

OVERIG

- Key GDPR Fines in Mid-2025: Luka (Replika), TikTok, and ING Bank Śląski ([ECLB](#))
- From Transfers to Takedowns: Can Article 16 DSA Police GDPR Violations? ([European law blog](#))
- TechDispatch #2/2025 - Human Oversight of Automated Decision-Making ([EDPS](#))
- Sharing of personal data with the United States must be accompanied by comprehensive and effective safeguards ([EDPS](#))
- Erasing personal data in an AI era ([Leiden law blog](#))
- Mr. dr. E. Moyakine, Art. 9 en 10 AVG Van diagnose tot strafdossier: verwerking van medische en strafrechtelijke gegevens onder de huidige privacywetgeving op basis van de AVG, in: [Rechtsgeleerd Magazijn Themis \(RMThemis\) 2025 / 4](#)
- From Transfers to Takedowns: Can Article 16 DSA Police GDPR Violations? ([European law blog](#))
- Guidelines 3/2025 on the interplay between the DSA and the GDPR (consultatie) ([EDPB](#))
- BNC fiche: Routekaart rechtmatige en effectieve toegang tot data ten behoeve van de opsporing [Kamerstuk 22112, nr. 4116](#)
- Prejudiciële vragen over datahandelaar die zonder toestemming van betrokkenen gegevens van derden ontvangt | Schufa ([Ellen Timmer](#))
Een Duitse rechter, het Landgericht Lübeck, heeft prejudiciële vragen gesteld aan het Europese hof over de praktijk van een datahandelaar, het Duitse kredietwaardigheidsbeoordelingsbedrijf Schufa, om buiten betrokkene om gegevens van derden te betrekken en deze te gebruiken voor de kredietwaardigheidsbeoordeling (Bo-ni-täts-score).

Wiki

- [Wiki AVG](#)

EHRM factsheets en guides

- [Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection](#)
- [Personal data protection](#)
- [Right to the protection of one's image](#)
- [ECHR-KS – Terrorism Surveillance measures](#)
- [ECHR-KS – Article 8 The right to private life protecting or limiting the role of public watchdogs](#)
- [Thematic factsheet: Protection des données personnelles](#) nieuw

Procesrecht HvJ



HvJ – ARREST – C-776/22 P (Studio Legale Ughi e Nunziante) – 4 september 2025 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:644 – conclusie – arrest

Artikel 47 Handvest EU – Artikel 19 Statuut HvJ – Beroep tot nietigverklaring – Vertegenwoordiging van advocatenkantoor door advocaat die partner is bij dat kantoor – Vermoeden van onafhankelijkheid – Weerlegging van het vermoeden – Voorwaarden

De onderhavige hogere voorziening werpt twee vragen op over de vertegenwoordiging van advocatenkantoren in het kader van rechtstreekse beroepen die bij de Unierechter zijn ingesteld. De aanleiding is een vordering van een advocatenkantoor bij het EUIPO tot vervallenverklaring van het Uniewoordmerk UGHI E NUNZIANTE.

De eerste vraag is in hoeverre een advocatenkantoor voor de Unierechter kan worden vertegenwoordigd door een advocaat die vennoot bij dat kantoor is maar niet de wettelijke vertegenwoordiger ervan is. Het Gerecht heeft namelijk verklaard dat een advocaat-vennoot die het kantoor waarbij hij werkzaam is, vertegenwoordigt, niet voldoet aan de vereisten van onafhankelijkheid van artikel 19, derde alinea, van het Statuut HvJ. Het Gerecht heeft aldus aan het vertegenwoordigingsmandaat een bijzonder strikte uitlegging gegeven die verschilt van de regels die in de meeste rechtssystemen van de lidstaten van toepassing zijn.

De tweede vraag betreft de rechtsgevolgen die het Gerecht heeft verbonden aan de schending van het vereiste van onafhankelijkheid van haar vertegenwoordigers. De vraag is namelijk of het Gerecht, door het beroep kennelijk niet-ontvankelijk te verklaren zonder rekwirante toe te staan haar verzoekschrift te regulariseren, in strijd heeft gehandeld met het door artikel 47, eerste en tweede alinea, Handvest EU gewaarborgde recht op toegang tot de rechter en met het in artikel 52, lid 1, daarvan neergelegde evenredigheidsbeginsel.

Hof (Grote Kamer): De beschikking van het Gerecht van de Europese Unie van 10 oktober 2022, Studio Legale Ughi e Nunziante/EUIPO – Nunziante en Ughi (UGHI E NUNZIANTE) in zaak T-389/22, wordt vernietigd.

- EU-Hof oordeelt over de vertegenwoordiging van advocatenkantoren in het kader van rechtstreekse beroepen bij de Unierechter ([ECER](#))

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM factsheets en guides

- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Hearings via video link](#)
- [Thematic factsheet: Formalisme excessif des tribunaux](#) nieuw

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht



EHRM – ARREST – Yakymchuk t. Oekraïne – 11 september 2025 – 26519/16 – ECLI:CE:ECHR:2025:0911JUD002651916 – persbericht – arrest

Artikelen 6 en 8 EVRM – Heimelijke opnamen in kantoor rechter voor onderzoek naar mogelijk omkoping – Belangenafweging – Zaakstoedeling – Schending recht op privacy

Bij klagster, een voormalig rechter, zijn in november 2008 en februari 2009 in haar kantoor heimelijke opnamen gemaakt door de veiligheidsdiensten. De opnamen zijn gebruikt als bewijs in een strafzaak tegen haar wegens omkoping. Ondanks herhaalde verzoeken kreeg klagster geen toegang tot de goedkeuring van de surveillance, omdat deze als vertrouwelijk was geclassificeerd. Ook was onduidelijk hoe de rechter die de zaak in hoger beroep behandelde was toegewezen, aangezien dit niet via de gebruikelijke zaakstoedeling gebeurde, maar door een beslissing van de plaatsvervangend voorzitter van het Hof van Beroep zonder duidelijke selectiecriteria. Het EHRM oordeelt dat het Hof van Beroep niet heeft overwogen dat er dwingende redenen waren om de autorisatiebesluiten geheim te houden, en evenmin dat er voldoende rechtvaardiging was voor de langdurige geheime surveillance. Het Hof van Beroep heeft zich enkel uitgelaten in algemene bewoordingen, maar heeft geen belangenafweging gemaakt in het kader van inbreuk op het privéleven. Ook is bleef onduidelijk waarom de behandelende rechter niet via het traject van zaakstoedeling op de zaak is gezet. Schending artikelen 6 en 8 EVRM.



EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – Hessenthaler t. Oostenrijk – 26 augustus 2025 – persbericht 18.9.25 – beslissing

Klager is veroordeeld voor drugshandel en het bezit en gebruik van vervalste officiële documenten. Hij beweert dat zijn strafrechtelijke vervolging politiek gemotiveerd was, aangezien hij een van de sleutelfiguren was die de "Ibiza-affaire" in gang had gezet, die had geleid tot de val van de Oostenrijkse regeringscoalitie in mei 2019 en het uitschrijven van vervroegde verkiezingen.

Het Hof oordeelt dat er geen aanwijzingen zijn dat de strafprocedure tegen klager onrechtmatig of willekeurig is geweest, noch is ingesteld als reactie op zijn betrokkenheid bij de Ibiza-affaire. Zijn klachten zijn kennelijk ongegrond.



HvJ – CONCLUSIE – C-312/24 (Darashev) – 4 september 2025 – A-G Szpunar – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:671 – conclusie

Richtlijn (EU) 2016/680 – Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Richtlijn 2000/78/EG – Verwerking van persoonsgegevens in strafzaken – Politieagent betrokken als verdachte – Bewaring gegevens in personeelsdossier – Rechtmatigheid verwerking – Noodzakelijk om te voldoen aan wettelijke verplichting – Doelstelling van algemeen belang – Recht op wissen van gegevens (recht op vergetelheid) – Gelijke behandeling in arbeid en beroep

Samenvatting onder: privacy en persoonsgegevens



RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 9 september 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:1234](#)

Moet erkenning van EOB door OvJ uit een schriftelijk stuk blijken?

De Hoge Raad herhaalt relevante overwegingen uit HR:2021:1940 over het beoordelingskader voor de beklagrechter, uit HR:2024:1685 over het feit dat de inhoud van een EOB bij de beoordeling moet worden betrokken en uit HR:2022:965 dat de rechter niet ambtshalve hoeft te doen blijken te hebben onderzocht of de OvJ, na ontvangst van een EOB, alle voorschriften van art. 5.4.2 tot en met 5.4.5 Sv in acht heeft genomen voordat hij tot erkenning en uitvoering van het EOB is overgegaan. De wet schrijft niet voor dat erkenning van een EOB door de OvJ (in een specifieke vorm) op schrift wordt gesteld. Zo'n verplichting vloeit ook niet voort uit Richtlijn 2014/41/EU. Oordeel van de rechtbank dat o.g.v. de mededeling van de OvJ bij behandeling van het klaagschrift kan worden vastgesteld dat het EOB door de OvJ is erkend, geeft in het licht van wat hiervoor is overwogen niet blijk van onjuiste rechtsopvatting.

- Geen schriftvereiste voor erkenning Europees Onderzoeksbevel (bijzonder strafrecht)

OVERIG

- European Preservation and Production Orders: A Non-Exclusive Approach to E-Evidence within the EU (bijzonder strafrecht)

EHRM factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)
- [ECHR-KS – Article 6 \(criminal\) Absent witnesses and other restrictions on the right to examine witnesses](#)
- [ECHR-KS – Article 6 Access to a lawyer](#)
- [ECHR-KS – Article 6 \(criminal\) Administration of \(unlawfully obtained\) evidence](#)
- [ECHR-KS – Mass Protests The right to a fair trial](#)
- [ECHR-KS – Article 6 \(criminal\) Presumption of innocence](#)
- [ECHR-KS – Article 6 Waiver of the guarantees of a fair trial](#)

Producteisen



HvJ – ARREST – [C-10/24 \(Cattani\)](#) – 11 september 2025 – A-G Spielmann – Duitsland – [ECLI:EU:C:2025:697](#) – conclusie

Verordening (EU) 2017/745 – Medische hulpmiddelen – Tandheelkundige behandeling – Controle van de kwalificatie door de fabrikant – CE-markering – Zorgvuldigheidsplicht

Samenvatting onder: Gezondheid

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter



HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-764/23 t/m C-766/23 (Cairo Network, Europa way en Persidera) – 11 september 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:691 – conclusie – arrest

Richtlijnen 2002/20/EG, 2002/21/EG en 2002/77/EG – Artikel 47 Handvest EU – Gebruiksrechten voor radiofrequenties voor digitale terrestrische radio en televisie – Omzetting gebruiksrechten – Toewijzing van gebruiksrechten – Rechterlijke bescherming – Onafhankelijkheid van de nationale regelgevende instanties

Samenvatting onder: diensten, elektronische communicatiediensten



HvJ – ARREST – C-384/24 (Russisch-Kirgizisch Ontwikkelingsfonds) – 11 september 2025 – België – ECLI:EU:C:2025:696 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 269/2014 – Artikel 47 Handvest EU – Beperkende maatregelen gelet op de situatie in Oekraïne – Uitzonderingen – Vrijgave van bepaalde tegoeden voor specifieke uitgaven – Betaling van rolrecht en forfaitaire bijdrage voor aanhangig maken van een beroep tot nietigverklaring van een besluit ter uitvoering van die verordening

Samenvatting onder: GBVB

OVERIG

Pleidooi voor een toegankelijk(er) rechtssysteem (NJB)

Rechtsstaat en rechterlijke macht



HvJ – ARREST – C-225/22 (AW „T”) – 4 september 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:649 – persbericht – conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Rechterlijke onafhankelijkheid – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Verbod nationale rechter om legitimiteit van rechterlijke instanties en grondwettelijke organen in twijfel te trekken – Benoeming rechters – Voorrang EU recht

Kan een nationale rechterlijke instantie opwerpen dat een hogere nationale rechterlijke instantie, op grond van onregelmatigheden in de benoemingsprocedure van sommige leden van die hogere rechterlijke instantie, geen „vooraf bij wet ingesteld gerecht” is in de zin van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in samenhang met artikel 47 van het Handvest? Zo ja, wat is dan het juridische lot van de beslissingen die door een dergelijke instantie worden gegeven?

Nederland, Denemarken en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU en het beginsel van voorrang van het Unierecht verzetten zich tegen een regeling van een lidstaat en tegen rechtspraak van het grondwettelijk hof van die lidstaat op grond waarvan een nationale rechter verplicht is zich te houden aan een beslissing van een rechtsprekende formatie van een hogere rechterlijke instantie,

wanneer die nationale rechter op basis van een beslissing van het Hof vaststelt dat een of meer rechters die deel uitmaken van die rechtsprekende formatie, niet voldoen aan de vereisten van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en voorafgaande instelling bij wet in de zin van die bepaling, en hij bovendien op grond van het nationale recht wordt belet om de regelmatigheid van de samenstelling van die rechtsprekende formatie na te gaan op basis van dezelfde gegevens als die welke in die beslissing van het Hof in aanmerking waren genomen.

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest moet aldus worden uitgelegd dat in een situatie waarin op grond van een beslissing van het Hof wordt vastgesteld dat een rechterlijk orgaan dat in laatste aanleg uitspraak doet, niet voldoet aan de vereisten van onafhankelijkheid, onpartijdigheid en voorafgaande instelling bij wet in de zin van die bepaling, een beslissing van een dergelijk orgaan, waarbij de betrokken zaak voor heronderzoek naar een lagere rechter wordt terugverwezen, als non-existent moet worden beschouwd, mits een dergelijke consequentie in het licht van de betreffende procedurele situatie onontbeerlijk is om de voorrang van het Unierecht te waarborgen.

- A national court must consider the judgment of a higher court that does not constitute an independent and impartial tribunal previously established by law to be null and void ([persbericht](#))
- Null and Void; The CJEU Judgment on Poland's Chamber of Extraordinary Control and Public Affairs ([Verfassungsblog](#))
- [ECHR updates](#): *Het HvJ EU heeft eerder al overwogen dat de betreffende kamer niet als onafhankelijke, onpartijdige en vooraf bij recht ingestelde rechter kan worden gezien. In dat geval is de lagere rechter niet gebonden aan de beslissing tot terugverwijzing en herbeoordeling. Als de voorrang van het Unierecht op het spel staat, moet de beslissing zelfs worden aangemerkt als non-existent.*

NOOT – EHRM 10 juli 2025, [Semenya t. Zwitserland](#)

- Examining the Grand Chamber's Ruling in Semenya v Switzerland: Introducing the Symposium ([Strasbourg observers](#))
- Deterritorialising Semenya: Jurisdiction and Extraterritoriality in the Grand Chamber judgment ([Strasbourg observers](#))
- The Semenya Judgment and Women's Eligibility in Sport: Nothing Changes, Everything Does! ([Strasbourg observers](#))
- A Human Rights Analysis of Semenya and its Potential Effects on the Rights of Transgender Athletes ([Strasbourg observers](#))

NOOT – HvJ 25 februari 2025, [C-146/23 en C-374/23 \(Sąd Rejonowy w Białymstoku\)](#)

T.E.J.H. van Gennip en M.L. van Emmerik in: [ECHR updates](#)

OVERIG

- Europees netwerk van mensenrechteninstellingen signaleert achteruitgang van de rechtsstaat ([College voor de rechten van de mens](#))
- Onze rechtsstaat is niet op het gevaar van autocratie voorbereid, zegt deze hoogleraar rechtspleging ([Follow the money](#))
- The final form of human government ([NJB](#))

De democratische rechtsstaat lijkt zijn tijd gehad te hebben: niet weerbaar tegen globalisering, digitalisering en internetisering, noch tegen anti-democratische en neo-fascistische propaganda en desinformatie.

- Authoritarians Who Hate Judicial Accountability ([Verfassungsblog](#))
In Slovakia, a unique situation is unfolding. The country is ruled by an authoritarian government that restricts fundamental rights of its citizens, puts independent institutions under political control, exploits fast-track legislative procedures, and threatens the judges of the constitutional court. Yet, this same government is in favour of more judicial autonomy, less accountability, and higher salaries for judges. The government thus seems to have hit upon a convenient strategy: granting judges greater benefits in exchange for their loyalty.
- Tegenspraak in Nederland staat onder druk, waarschuwt College voor de Rechten van de Mens ([bijzonder strafrecht](#))

De centrale conclusie luidt dat de maatschappelijke ruimte in Nederland afneemt en dat dit een bedreiging vormt voor een gezonde democratische rechtsstaat. Het maatschappelijk middenveld – bestaande uit vakbonden, belangenorganisaties, goede doelen, religieuze gemeenschappen en andere verenigingen – speelt een cruciale rol in het vertegenwoordigen van burgers, het signaleren van misstanden en het bieden van een tegenstem tegenover de overheid. Volgens het College is die rol steeds moeilijker vervulbaar

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)
- [The misuse of state power](#)
- [Thematic factsheet: Independence and impartiality of the judicial system](#) nieuw
- [ECHR-KS – Article 6 \(civil\) Protection of the judiciary](#)

Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling



EHRM – ARREST – [Farmanyan e.a. t. Armenië](#) – 18 september 2025 – [15998/11](#) e.a. – [ECLI:CE:ECHR:2025:0918JUD001599811](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 2 EVRM – Gewelddadige confrontaties tussen politie en demonstranten – Politieonderzoek

Klagers zijn de nabestaanden van negen slachtoffers. De meesten zijn neergeschoten of geraakt door traangasgranaten tijdens gewelddadige confrontaties tussen de politie en demonstranten in de avond van 1 maart 2008.

Het Hof oordeelt unaniem dat er sprake is van een schending van artikel 2 EVRM ten aanzien van zeven van de slachtoffers. Zij zijn overleden als gevolg van een slecht geplande en uitgevoerde politieoperatie, die ertoe heeft geleid dat de politie traangasgranaten heeft afgevuurd in strijd met de veiligheidsvoorschriften en dat er willekeurig en disproportioneel gebruik is gemaakt van zeer dodelijke wapens zoals AK-74-aanvalsgeweren en Makarov-pistolen.

Het Hof oordeelt tevens unaniem dat er geen sprake is van een schending van artikel 2 EVRM ten aanzien van de overige twee slachtoffers. Eén slachtoffer overleed aan een hoofdwond door een

onbekend voorwerp, terwijl de ander is neergeschoten en onder onbekende omstandigheden is overleden. Met betrekking tot het onderzoek naar de dood van alle familieleden van klagers oordeelt het Hof unaniem dat er sprake is geweest van een schending van artikel 2 EVRM. Er zijn onvoldoende onderzoeksmaatregelen genomen, klagers zijn niet op de hoogte gehouden van de voortgang van het onderzoek en er lijkt sprake te zijn geweest van politieke vooringenomenheid. Ten slotte heeft het Hof unaniem geoordeeld dat Armenië niet heeft voldaan aan haar verplichtingen onder artikel 38 EVRM (verplichting tot het ter beschikking stellen van de nodige faciliteiten voor het onderzoek van de zaak), omdat zij slechts het absolute minimum aan documenten uit het dossier hebben overgelegd.

NOOT – EHRM 13 maart 2025, Vyacheslavova t. Oekraïne

Fanning the flames of social unrest: reflections on Vyacheslavova and others v. Ukraine and the regulation of online disinformation (Strasbourg observers)

EHRM – factsheets en guides

- End of life and the European Convention

Sport



HvJ – CONCLUSIE – C-474/24 (NADA Austria) – 25 september 2025 – Grote Kamer – A-G Spielmann – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:733 – conclusie

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Doping in sport – Publicatie naam persoon van gebruiker van niet toegestane doping – Medische gegevens – Persoonsgegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten – Duur van uitsluiting van sportwedstrijden – Belangenafweging – Evenredigheid – Effectieve rechterlijke bescherming

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

EHRM – factsheets en guides

- Sport and the European Convention on Human Rights

Staatsaansprakelijkheid



HvJ – CONCLUSIE – C-408/24 (Austrian airlines) – 4 september 2025 – A-G Kokott – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:664 – conclusie

Verordening (EG) nr. 549/2004 – Verordening (EG) nr. 550/2004 – Gemeenschappelijk Europees luchtruim – Verlener van luchtvaartnavigatiediensten – Uitval van server voor berichtenuitwisseling op de luchthaven – Vertragingen – Vermogensschade van een luchtvaartmaatschappij – Vordering tot schadevergoeding – Staatsaansprakelijkheid

Samenvatting onder: Luchtvaart

Staatssteun



HvJ – ARREST – C-59/23 P (Oostenrijk/Commissie) – 11 september 2025 – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:686 – persbericht – conclusie – arrest

Artikel 107, lid 3, onder c), en artikel 108 VWEU – Richtlijn 2014/25/EU – Staatssteun voor nieuwe kernreactoren – Rechtstreekse gunning bouwopdracht – Besluit waarbij de steun verenigbaar wordt verklaard met de interne markt mits bepaalde verplichtingen worden nagekomen – Gelijktijdig lopende niet-nakomingsprocedure – Motiveringsplicht

Hongarije heeft de Europese Commissie in kennis gesteld van een maatregel tot het verstrekken van een financiële bijdrage voor de ontwikkeling van twee nieuwe reactoren op het terrein van de kerncentrale van Paks (Hongarije), die bekendstaan als „Paks II”. De Hongaarse Staat bezat 100 % van het kapitaal van de begunstigde van de aangemelde maatregel, de vennootschap Paks II, die de eigenaar en de exploitant van de twee nieuwe kernreactoren zou worden. Hongarije had de vennootschap Paks II aangewezen als eigenaar en exploitant van de twee reactoren. Uit hoofde van een met de Russische Federatie gesloten intergouvernementele overeenkomst inzake samenwerking op het gebied van het vreedzame gebruik van kernenergie, die beide verplichtte tot aanwijzing van een ervaren organisatie moesten aanwijzen die eigendom is en onder zeggenschap staat van de staat en die financieel en technisch verantwoordelijk is voor het nakomen van haar verplichtingen als aannemer of eigenaar in verband met onder meer het ontwerp, de bouw en de inbedrijfstelling van de twee nieuwe kernreactoren van Paks II. De Russische Federatie heeft de kapitaalvennootschap Nizhny Novgorod Engineering Company Atomenergoproekt („JSC NIAEP”) aangewezen om de twee nieuwe kernreactoren te bouwen. JSC NIAEP en de vennootschap Paks II hebben een engineering-, aankoop- en bouwovereenkomst gesloten voor deze reactoren.

De Commissie heeft de aangemelde maatregel van investeringssteun aan de vennootschap Paks II goedgekeurd, mits werd voldaan aan een aantal voorwaarden. De Commissie was van mening dat de rechtstreekse gunning van de bouw van de twee nieuwe kernreactoren aan JSC NIAEP niet kon leiden tot een verdere verstoring van de mededinging en de handel op de relevante markt, namelijk de elektriciteitsmarkt, en dat zij – gezien de toepasselijke rechtspraak – derhalve niet behoefde na te gaan of deze gunning in overeenstemming was met de aanbestedingsregels van de Unie. In het litigieuze besluit heeft de Commissie aangegeven dat er in dit verband hoe dan ook een afzonderlijke procedure was gevoerd krachtens artikel 258 VWEU, in het kader waarvan was onderzocht of Hongarije zich heeft gehouden aan de aanbestedingsregels van de Unie, maar dat dit onderzoek niet heeft geleid tot de vaststelling dat Hongarije de aanbestedingsregels heeft geschonden.

Oostenrijk heeft een beroep tot nietigverklaring van het litigieuze besluit ingesteld. Dat is afgewezen. Oostenrijk verzoekt het Hof het bestreden arrest in zijn geheel te vernietigen.

Het Hof oordeelt dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat de Commissie zich in het litigieuze besluit heeft kunnen baseren op de door haar primair aangevoerde gronden volgens welke zij niet behoefde te onderzoeken of de rechtstreekse gunning van de bouw van de twee nieuwe kernreactoren in overeenstemming was met de aanbestedingsregels van de Unie. Ten tweede heeft het Gerecht blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat de Commissie haar conclusie rechtens genoegzaam had gemotiveerd.

Zes lidstaten en het VK hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Het arrest van het Gerecht in zaak T-101/18 wordt vernietigd. Besluit (EU) 2017/2112 van de Commissie van 6 maart 2017 betreffende de maatregel/steunregeling/staatssteun SA.38454 – 2015/C (ex 2015/N) die Hongarije van plan is ten uitvoer te leggen ter ondersteuning van de ontwikkeling van twee nieuwe kernreactoren in de kerncentrale Paks II, wordt nietig verklaard.

- E Het Hof van Justitie verklaart het besluit nietig waarbij de Commissie de steun van Hongarije voor de kerncentrale Paks II heeft goedgekeurd ([persbericht](#))
- E EU-Hof wijst arrest in zaak over de verenigbaarheid van steun met andere EU-rechtelijke bepalingen dan die inzake staatssteun ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-477/25 \(Servicekörperschaft\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een nationale regeling die **fiscale voordelen** geeft aan ‘**algemeen nut beogende bedrijven**’, in overeenstemming is met de Unierechtelijke regels inzake **staatssteun**.

Strafrecht



HvJ – CONCLUSIE – [C-447/24 \(Höldermann\)](#) – 18 september 2025 – A-G De La Tour – Duitsland – [ECLI:EU:C:2025:716](#) – [conclusie](#)

Kaderbesluit 2008/909/JBZ – Wederzijdse erkenning van strafvonnisen – Gronden tot weigering van erkenning en van tenuitvoerlegging – Betrokkene niet in persoon verschenen op proces – Aanwijzing gemachtigde – Informatie over tijdstip en plaats van proces – Vrijwillige en ondubbelzinnige afstand door betrokkene van recht om bij de terechtzitting aanwezig te zijn

Dit verzoek is ingediend in het kader van een procedure betreffende de tenuitvoerlegging in Duitsland van een in Polen gewezen vonnis waarbij een Duitse onderdaan tot een vrijheidsstraf is veroordeeld. Na zelf de Poolse rechter te hebben verzocht om dat vonnis in Duitsland ten uitvoer te leggen, verzet deze onderdaan zich daar thans tegen voor de bevoegde Duitse rechter.

De vragen gaan over de uitdrukking „op de hoogte was van het voorgenomen proces” in artikel 9, lid 1, onder i), ii), van kaderbesluit 2008/909, alsook wat de beoordelingsmarge is waarover de bevoegde autoriteiten beschikken bij de toepassing van de grond tot weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging als bedoeld in artikel 9, lid 1, onder i), van het kaderbesluit. Deze zaak heeft betrekking heeft op een feitelijke context die enigszins verschilt van die van de zaak Khuzdar (C-95/24), waarin ook op 18 september een conclusie is genomen.

Volgens de AG is voor de voorwaarde dat de betrokkene op de hoogte moet zijn geweest van het voorgenomen proces, vereist dat hij in kennis is gesteld van het tijdstip en de plaats van het proces, maar dat er situaties zijn waarin de betrokkene wegens zijn gedrag moet worden geacht dergelijke informatie te hebben ontvangen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 1, onder i), ii), van kaderbesluit 2008/909/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat een dagvaarding die wordt betekend aan een gemachtigde die door de gevonniste persoon is aangewezen om de betekeningen in ontvangst te nemen, de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat niet zonder meer de mogelijkheid biedt om de in die bepaling neergelegde uitzondering toe te passen, voor zover dit geval onder punt ii) van artikel 9, lid 1, onder i), van dit kaderbesluit valt.

Artikel 9, lid 1, onder i), ii), van kaderbesluit 2008/909, moet aldus worden uitgelegd dat de uitzondering waarin deze bepaling voorziet, vereist dat is voldaan aan twee cumulatieve voorwaarden, te weten, ten eerste, dat de betrokkene in kennis is gesteld van het tijdstip en de plaats van het proces en, ten tweede, dat hij een zelfgekozen of van overheidswege toegewezen raadsman heeft gemachtigd om zijn verdediging op het proces te voeren, en tijdens het proces ook werkelijk door die raadsman is verdedigd. Een dergelijke inkennissstelling hoeft niet noodzakelijkerwijs vooraf te gaan aan de machtiging van die raadsman.

De tijdige verzending door de bevoegde autoriteiten van de veroordelende lidstaat van een officieel document dat het tijdstip en de plaats van het proces vermeldt op het adres dat de gevonniste persoon aan die autoriteiten had meegedeeld als adres waarop alle betekeningen moesten worden verricht, te weten het adres van het kantoor van zijn raadsman, en het bewijs dat dit document daadwerkelijk op dat adres is afgegeven, gelden als informatie over dat tijdstip en die plaats. Die persoon moet dan worden geacht op de hoogte te zijn geweest van het tijdstip en de plaats van zijn proces, zodat moet worden geoordeeld dat aan de eerste voorwaarde van artikel 9, lid 1, onder i), ii), van kaderbesluit 2008/909, zoals gewijzigd, is voldaan.

Artikel 9, lid 1, onder i), van kaderbesluit 2008/909, verzet zich tegen een nationale regeling die de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat verplicht de erkenning van een vonnis en de tenuitvoerlegging van een sanctie te weigeren wanneer geen van de in die bepaling genoemde uitzonderingen van toepassing is.

Het staat aan de verwijzende rechter om, met inachtneming van het gehele nationale recht en onder toepassing van de daarin erkende uitleggingsmethoden, de nationale regeling zo veel mogelijk uit te leggen in het licht van de bewoordingen en het doel van kaderbesluit 2008/909, zoals gewijzigd.

Artikel 9, lid 1, onder i), van kaderbesluit 2008/909, moet aldus worden uitgelegd dat in de punten i) tot en met iii) ervan wordt uiteengezet onder welke voorwaarden de gevonniste persoon moet worden geacht vrijwillig en op ondubbelzinnige wijze te hebben afgezien van aanwezigheid bij zijn proces. Het feit dat deze persoon de bevoegde autoriteit van de veroordelende lidstaat heeft verzocht de sanctie ten uitvoer te leggen in de lidstaat waarvan hij onderdaan is, voldoet als zodanig niet aan de voorwaarden van punt iii) van die bepaling. Een dergelijk verzoek maakt echter deel uit van de omstandigheden waarmee de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat bij de uitoefening van haar beoordelingsbevoegdheid rekening mag houden om te beslissen of zij zich al dan niet wenst te beroepen op de in artikel 9, lid 1, onder i), van dit kaderbesluit neergelegde grond tot weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging.



HvJ – CONCLUSIE – C-95/24 (Khuzdar) – 18 september 2025 – A-G De La Tour – Italië – ECLI:EU:C:2025:712 – conclusie

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Kaderbesluit 2008/909/JBZ – EAB – Gronden tot facultatieve weigering van tenuitvoerlegging – Betrokkene niet in persoon verschenen op proces – Verstekvonnis – Vlucht opgeëiste persoon – Vrijwillige en ondubbelzinnige afstand van de betrokkene om bij zijn proces aanwezig te zijn

Samenvatting onder: Overlevering en uitlevering

REGELGEVING

- Wetsvoorstel implementatie herziene Europese richtlijn milieucriminaliteit ([bijzonder strafrecht](#))
- BNC fiche: Routekaart rechtmatige en effectieve toegang tot data ten behoeve van de opsporing [Kamerstuk 22112, nr. 4116](#)

OVERIG

- Artikel: Is het una via-beginsel achterhaald? *B van der Vorm e.a.* in Delikt en Delinkwent ([bijzonder strafrecht](#))
- The EPPO between Union law and national systems: Critical reflections on a hybrid enforcement model ([bijzonder strafrecht](#))
- International cooperation to fight crime should respect EU fundamental rights guarantees ([EDPS](#))

EHRM factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Tabak



HvJ – CONCLUSIE – C-155/24 (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) – 4 september 2025
– **Grote Kamer** – **Nederland** – **CBb** – **A-G Emiliou** – **ECLI:EU:C:2025:652** – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/40/EU – Maximum emissieniveaus – Meetmethode – ISO-normen – Niet in PbEU bekendgemaakte normen – HvJ C-160/20 (Stichting Rookpreventie Jeugd e.a.)

De Stichting heeft de NVWA verzocht te waarborgen dat filtersigaretten op de Nederlandse markt bij beoogd gebruik voldoen aan de in artikel 3, lid 1, van richtlijn 2014/40 vastgestelde maximum emissieniveaus, vastgesteld volgens een methode waarvan in wetenschappelijke kring breed wordt aangenomen dat deze het beoogd gebruik van de sigaretten het best benadert.

Volgens de Stichting weerspiegelen de in artikel 4, lid 1, van richtlijn 2014/40 genoemde ISO-normen niet het beoogde gebruik van de sigaretten. De Stichting heeft zich beroepen op een onderzoek uit 2018 van het RIVM, waaruit blijkt dat, wanneer de emissies worden gemeten met de zogenoemde Canadian Intense-methode, de maximum emissieniveaus ruimschoots worden overschreden. Derhalve heeft zij de NVWA verzocht om filtersigaretten die niet aan die niveaus voldoen uit de handel te halen.

De NVWA heeft dat verzoek afgewezen, in essentie op grond dat het gebruik van een andere methode dan de in artikel 4, lid 1, van richtlijn 2014/40 genoemde methode niet is toegestaan. Dit heeft geleid tot

arrest HvJ in zaak C-160/22. De rechtbank heeft het beroep gegrond verklaard. Daartegen is hoger beroep ingesteld. De NVWA en de staatssecretaris hebben in die zaak resultaten gepresenteerd van een nieuw, in opdracht van de NVWA uitgevoerd RIVM-onderzoek, gemeten met de methode TobLabNet SOP 01 van de WHO. Deze resultaten duiden op een overschrijding van de maximumemissieniveaus. De verwijzende rechter wil weten wat de gevolgen zijn van het arrest Stichting Rookpreventie Jeugd e.a. van het Hof.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2014/40/EU moet aldus worden uitgelegd dat de ISO-normen waarnaar deze bepaling verwijst, die niet zijn bekendgemaakt in het PbEU, kunnen worden tegengeworpen aan ondernemingen die sigaretten produceren of in de handel brengen wanneer zij daar toegang toe hebben onder de voorwaarden die zijn beschreven in punt 52 van het arrest van 22 februari 2022, Stichting Rookpreventie Jeugd e.a. (C-160/20, EU:C:2022:101). Die bepaling, en het feit dat de daarin bedoelde ISO-normen niet zijn bekendgemaakt, kunnen daarentegen niet aldus worden begrepen dat een rechtspersoon zoals de Stichting aan de richtlijn een recht ontleent om aan ondernemingen die sigaretten produceren of in de handel brengen een methode voor het meten van de maximumemissieniveaus van artikel 3, lid 1, van richtlijn 2014/40 te laten tegenwerpen die afwijkt van de in artikel 4, lid 1, van deze richtlijn voorgeschreven methode.



HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-448/24 en C-449/24 (British American Tobacco Belgium e.a.) – 11 september 2025 – A-G Biondi – België – ECLI:EU:C:2025:703 – conclusie

Richtlijn 2014/40/EU – Verbod om tabaksproducten die bepaalde additieven bevatten in de handel te brengen – Additieven die inhalatie of opname van nicotine faciliteren – Toepasbaarheid van het verbod op elektronische sigaretten

De Belgische Staat heeft ter implementatie van de richtlijn, een koninklijk besluit goedgekeurd waarbij een vijfde categorie verboden additieven is opgenomen – te weten additieven die betrekking hebben op de inhalatie of de opname van nicotine – waarin oorspronkelijk niet was voorzien.

British American Tobacco en twee andere bedrijven hebben beroepen ingesteld tot nietigverklaring van dit koninklijk besluit. Zij voeren aan artikel 3 van het koninklijk besluit het toepassingsgebied van de regelgeving inzake e-sigaretten overschrijdt en in strijd is met richtlijn 2014/40. Zo heeft artikel 7, lid 6, onder b), uitsluitend betrekking op de categorie „voor roken bestemde tabaksproducten”. Elektronische sigaretten vallen daar niet onder, aangezien zij geen tabak bevatten en derhalve geen verbranding veroorzaken.

Voorts voeren verzoeksters aan dat artikel 3 van het koninklijk besluit van 2022 een beperking vormt die in strijd is met artikel 24 van richtlijn 2014/40, voor zover daarin is bepaald dat de lidstaten, met betrekking tot de door die richtlijn geharmoniseerde aspecten, het in de handel brengen van tabaks- of aanverwante producten niet mogen verbieden of beperken.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 20, lid 3, onder c), van richtlijn 2014/40/EU, gelezen in samenhang met artikel 7, lid 6, van richtlijn 2014/40, moet aldus worden uitgelegd dat de lidstaten ervoor dienen te zorgen dat nicotinehoudende vloeistof geen additieven bevat die de inhalatie of de opname van nicotine faciliteren, zoals bepaald in artikel 7, lid 6, onder d), ook al veroorzaakt de elektronische sigaret geen verbranding en ook geen rook.”

Terrorisme en witwassen



HvJ – CONCLUSIE – [C-81/24 \(Jenec\)](#) – 4 september 2025 – A-G De La Tour – Slovenië – ECLI:EU:C:2025:666 – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/92/EU – Richtlijn (EU) 2015/849 – Financiële diensten – Witwassen van geld en terrorismefinanciering – Consument die voorkomt op een lijst van het Office of Foreign Assets Control (OFAC) – Weigering door de bank om een betaling uit te voeren en afwijzing van een aanvraag voor het openen van een betaalrekening met basisfuncties

Samenvatting onder: [Financiële diensten](#)

EHRM factsheets en guides

- [Terrorism](#)

Toegang tot documenten



GERECHT – ARREST – [T-255/24 \(Nouwen/Raad\)](#) – 10 september 2025 – ECLI:EU:T:2025:865 – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 1049/2001 – Documenten mbt werkzaamheden van door Raad ingestelde groep ‚Gedragscode (belastingregeling voor ondernemingen)‘ – Gedeeltelijke weigering van toegang – Bescherming openbaar belang wat betreft de internationale betrekkingen en het financieel, monetair of economisch beleid van de Unie of van een lidstaat – Algemeen vermoeden van vertrouwelijkheid – Motiveringsplicht

De Raad heeft bij besluit SGS 24/00008 de toegang geweigerd tot bepaalde documenten van de door de Raad ingestelde groep, die bestaat uit hoge vertegenwoordigers van de lidstaten en de Europese Commissie (hierna: „groep Gedragscode”). Deze documenten gaan over de herziening van een gedragscode inzake de belastingregeling voor ondernemingen. Verzoeker vordert nietigverklaring van het besluit.

Gerecht: Besluit SGS 24/00008 wordt nietig verklaard voor zover de Raad, ten eerste, de toegang heeft geweigerd tot de e-mails die zijn verstuurd door Italië op 23 november 2021 en Oostenrijk op 15 oktober 2021, ten tweede, heeft geweigerd een ruimere toegang te verlenen tot de e-mail die is verstuurd door Litouwen op 24 november 2021, en ten derde, de mogelijkheid heeft uitgesloten om gedeeltelijke toegang te verlenen tot de overige documenten die zijn vermeld in punt 33 van dat besluit, namelijk de e-mails die zijn verstuurd door Ierland op 16 oktober, 22 oktober en 16 november 2020 alsmede op 19 februari, 2 augustus, 19 oktober, 21 oktober en 3 november 2021, door Frankrijk op 22 oktober en 16 november 2020, door Italië op 22 oktober en 16 november 2020 alsmede op 6 augustus 2021, en door Luxemburg op 26 oktober 2020 alsmede op 4 augustus, 19 oktober en 2 november 2021.

Verkiezingen en kiesrecht



**EHRM – ARREST – Hora t. het VK – 23 september 2025 – 1048/20 –
ECLI:CE:ECHR:2025:0923JUD000104820 – persbericht – arrest**

Artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM (vrije verkiezingen) – Beperking stemrecht gevangene voor algemene verkiezingen in 2019 in het VK – Geen schending

Samenvatting onder: detentie

NOOT – EHRM 22 juli 2025, Bradshaw e.a. t. Verenigd Koninkrijk

L.S.A. Trapman in: ECHR updates

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2025/1788 van de Raad van 24 juni 2025 tot vaststelling van de wijze van uitoefening van het actief en passief kiesrecht bij de verkiezingen voor het Europees Parlement ten behoeve van de burgers van de Unie die verblijven in een lidstaat waarvan zij geen onderdaan zijn (herschikking) PBL 2025/1788, 8.9.2025

OVERIG

- Herziene regels inzake het actief en passief kiesrecht bij verkiezingen voor het Europees Parlement in het EU-Publicatieblad verschenen (ECER)
- Meta and Google, Don't Throw European Voters Under The Bus: Why Self-Imposed Political Advertising Bans Threaten Free and Fair Elections in Europe (liberties.eu)

EHRM factsheets en guides

- Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections
- Political parties and associations
- Thematic factsheet: Droit à des élections libres nieuw

Vervoer, reizen en rijbewijs



HvJ – CONCLUSIE – C-629/24 (Costa Crociere) – 4 september 2025 – A-G Norkus – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:673 – conclusie

Verordening (EG) nr. 392/2009 – Richtlijn 90/314/EEG – Verdrag van Athene – Cruise – Ongeval – Lichamelijk letsel van een passagier – Aansprakelijkheid vervoerders – Pakketreizen – Aansprakelijkheid van de organisator

De vragen gaan over pakketreizen die zijn geboekt bij een reisbureau die bestaat uit een cruise. Op beide reizen komt iemand ten val en loopt daarbij een breuk op. De passagiers stellen een schadevordering in tegen het reisbureau en tegen de eigenaar van het cruiseschip. In deze zaak zijn twee relevante Unierechtelijke handelingen, namelijk richtlijn 90/314 en verordening nr. 392/2009, van toepassing. In elk van deze rechtsinstrumenten wordt een afzonderlijke aansprakelijkheidsregeling vastgesteld: in het eerste geval die van de organisator, en in het tweede geval die van de vervoerder. Elke partij bij de procedure beroept zich, al naargelang hun respectieve belangen, op één van de rechtshandelingen en verwerpt de toepasselijkheid van alle andere. Derhalve moet de relatie tussen de voornoemde rechtshandelingen worden onderzocht en moet worden nagegaan of zij in gevallen waarin een zee-cruise de kenmerken heeft van een pakketreis tegelijk van toepassing kunnen zijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, artikel 3, lid 1, en artikel 7, eerste alinea, van verordening (EG) nr. 392/2009, en bijlage I daarbij, regelen enkel de aansprakelijkheid van een zeevervoerder die de exploitant is van een cruise met de kenmerken van een pakketreis in de zin van richtlijn 90/314/EEG voor zover het gaat om persoonlijk letsel dat een passagier heeft opgelopen ten gevolge van het vervoer over zee. Persoonlijk letsel dat zich voordoet in de context van diensten die doorgaans zijn opgenomen in een cruise-pakket – zoals verblijf en maaltijden – valt daarentegen binnen de materiële werkingssfeer van richtlijn 90/314.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-500/25 (Staatsanwaltschaft Heilbronn), verwijzing uit **Duitsland** over **kentekenplaten voor proefritten** tbv beroepsmatige internationale overbrenging van nieuwe bedrijfsvoertuigen en de vraag of er een 'Unierechtconforme erkenning' bestaat van dit **beroepsmatige gebruik van 'handelaarskentekenplaten'**

REGELGEVING

Europees voorstel tot wijziging van de tolheffingsregels, Kamerstuk 22112, nr. 4133

Verzekeringen



HvJ – CONCLUSIE – C-490/24 (Stichting Koskea) – 25 september 2025 – A-G Biondi – Nederland – na verwijzing Hoge Raad – ECLI:EU:C:2025:735 – conclusie

Richtlijn 2009/103/EG – Verplichte WA-verzekering voor auto – Schade veroorzaakt door een voertuig – Betrokkenheid inzittende bij ontstaan van schade – Gevolgen voor de hoedanigheid van bestuurder — Rechtszekerheid

ED zat achter het stuur van een busje van de voetbalclub met teamgenoten en de trainer. De trainer heeft “plotsklaps de handrem van de auto aangetrokken”. De auto reed op dat moment circa 70 km/uur. Bij het zware ongeval dat volgde is een teamlid omgekomen, en ED is zeer zwaar gewond geraakt. De verzekering weigert elke uitkering, onder meer met verwijzing naar artikel 4, lid 1, WAM, waarin is bepaald dat de verzekering niet hoeft te dekken de aansprakelijkheid voor schade toegebracht aan de bestuurder van het motorrijtuig dat het ongeval veroorzaakt. ED voert aan dat op het moment van het ongeval niet hij, maar de trainer de facto bestuurder was. De vragen gaan o.a. over de afbakening van het begrip „bestuurder”.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, lid 1, van richtlijn 2009/103/EG moet aldus worden uitgelegd dat de schade die de bestuurder van een voertuig bij een verkeersongeval lijdt, niet wordt gedekt door de verplichte verzekering waarin deze richtlijn voorziet, zelfs niet indien een inzittende heeft ingegrepen in de besturing van het voertuig waardoor het ongeval zich heeft voorgedaan.

Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en recht om informatie te ontvangen



EHRM – ARREST – Ilavera e.a. t. Bulgarije – 9 september 2025 – 24729/17 – ECLI:CE:ECHR:2025:0909JUD002472917 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM in samenhang met artikel 14 EVRM – Onvoldoende onderzoek naar online geuite bedreigingen – Schending

Samenvatting onder: Politieonderzoek en politiebehandeling



EHRM – ARREST – Charki t. Frankrijk – 11 september 2025 – 28473/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:0911JUD002847322 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Strafrechtelijk onderzoek naar financiering Sarkozy's presidentiële verkiezingscampagne – Publicatie in krant van tagesprekken – Geen schending

Samenvatting onder: privacy



EHRM – VERWIJZING GROTE KAMER – Tergek t. Turkije – 15 september 2025 – 39631/20 – arrest van 29.4.25 – persbericht verwijzing

Artikel 10 EVRM – Weigering door gevangenisautoriteiten om geprinte documenten aan klager te verstrekken – Belangenafweging

Klager is een Turkse staatsburger, die een gevangenisstraf uitzit wegens lidmaatschap van een gewapende terroristische organisatie. De zaak gaat over het achterhouden door de gevangenisautoriteiten van correspondentie aan klager van zijn zus en zijn vrouw. De correspondentie bestond uit brieven, aantekeningen, foto's en geprint materiaal van internetwebsites. De brieven zijn uiteindelijk aan klager gegeven, maar de geprinte documenten niet. In zijn arrest van 29 april 2025 heeft het Hof met vier stemmen voor en drie tegen geoordeeld dat er geen sprake was van schending van artikel 10 EVRM (Vrijheid om informatie en ideeën te ontvangen).

De weigering was volgens het Hof evenredig. Het beoordelen van een groot aantal geprinte documenten, bovenop de reguliere publicaties, zou het gevangenispersoneel kunnen overbelasten.

Op verzoek van klager is de zaak doorverwezen naar de Grote Kamer.



HvJ – CONCLUSIE – C-199/24 (Legal newsdesk Sweden) – 4 september 2025 – A-G Szpunar – Zweden – ECLI:EU:C:2025:670 – conclusie

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Verwerking van gegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen – Tegen betaling online beschikbaar stellen aan het publiek van informatie over strafrechtelijke veroordelingen – Afweging van het recht op bescherming van persoonsgegevens tegen het recht op vrijheid van meningsuiting en van informatie

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens



HvJ – CONCLUSIE – C-376/24 (FSMA) – 11 september 2025 – A-G Campos Sanchez-Bordona – België – ECLI:EU:C:2025:701 – conclusie

Verordening (EU) nr. 596/2014 – Artikel 11 Handvest EU – Mededeling van voorwetenschap en marktmisbruik – Openbaarmaking voorwetenschap in het kader van de normale uitoefening van een beroep of functie – Openbaarmaking voorwetenschap in het kader van journalistieke activiteiten – Persvrijheid en vrijheid van meningsuiting – Verspreiding door politiek leider van voorwetenschap over privatisering van overheidsbedrijf

Samenvatting onder: Financiële markten

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-591/24 (Golf Bulgaria), verwijzing uit Bulgarije over de vraag of nationale regelgeving die aanbieders van niet-lineaire **audiovisuele mediadiensten bestuurlijke sancties** oplegt voor het uitzenden van programma's **in strijd met 'de goede zeden'** (nationaal algemeen rechtsbeginsel) verenigbaar is met het Unierecht, en of dit de **vrijheid van meningsuiting** (art. 11 Handvest) niet beperkt.

OVERIG

- Civil Society Organisations Urge European Commission to Halt Orban's Latest Crackdown on Media and NGOs ([liberties.eu](#))
- Litigating Over Independent Media ([verfassungsblog](#))
Since the European Media Freedom Act (EMFA) fully entered into force on August 8, the key question is how far it can go in securing independent media.
- Le drapeau palestinien, ou le déferé à géométrie variable ([Libertés chéries](#))

Dans le premier cas, le droit français s'inspire largement de la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme, affirmée dans l'arrêt Faber c. Hongrie du 24 juillet 2012. Le fait d'arborer un drapeau relève, aux yeux de la CEDH, de la liberté d'expression.

EHRM factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)
- [ECHR-KS – Article 10 Contributions to public debate: Journalists and other actors](#)
- [ECHR-KS – Article 10 Hate speech](#)
- [ECHR-KS – Articles 8, 13 and 14 Protection against hate speech](#)
- [ECHR-KS – Article 10 Protection of journalists and journalistic activities](#)
- [Thematic factsheet: Freedom of expression](#) nieuw

Vrijheid van vereniging en demonstratierecht

NOOT – EHRM 20 mei 2025, [Russ t. Duitsland](#)

Russ v Germany: On broad definitions in the regulation of peaceful assemblies ([Strasbourg observers](#))

NOOT – EHRM 3 juli 2025, [Ludes e.a. t. Frankrijk](#)

Ludes v. France: The imperative of a strong necessity test to counter the criminalisation of protest ([Strasbourg observers](#))

EHRM – factsheets en guides

- [Use of force in the policing of demonstrations](#)
- [Thematic factsheet: Freedom of assembly and association](#) nieuw

Deel II – Algemeen

Algemeen

- Commissie keurt richtsnoeren goed om de veerkracht van kritieke entiteiten in de EU te versterken ([ECER](#))
Op 11 september 2025 heeft de Europese Commissie een mededeling gepubliceerd met nieuwe richtsnoeren om de veerkracht van kritieke infrastructuur in de hele EU te versterken. De mededeling bevat aanbevelingen en praktische richtsnoeren om EU-landen te helpen bij het identificeren van kritieke entiteiten in elf belangrijke sectoren, waaronder energie, vervoer, drinkwater en afvalwater, voedsel, bankwezen en digitale infrastructuur.
- Staat van de Unie 2025 toespraak van de Europese Commissievoorzitter: waar ging het over? ([ECER](#))
Investeren in defensie, de versterking van het concurrentievermogen, sociale rechtvaardigheid, handel, rechtsstaat en democratie waren aandachtspunten uit de jaarlijkse toespraak.
- Tweede Kamerlid en rapporteur Dassen publiceert eindverslag over implementatie van EU-wet- en regelgeving ([ECER](#))
- The EU Space Act proposal: A GDPR for outer space? ([European law blog](#))
- Stefaan van der Jeught, EU Language Law ([SEW](#))
- Koen Lenaerts, Eugene Regan, Ulla Neergaard & Karsten Engsig Sørensen (red.), Shaping a Genuine Area of Freedom, Security and Justice – Liber Amicorum Vice-President Bay Larsen ([SEW](#))
Dit interessante bijdragenboek is opgedragen aan Bay Larsen, voormalig vicepresident van het Hof van Justitie van de EU, en vormt een gedegen en actuele analyse van de toenemende betekenis van de rechtspraak in de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht (RVVR) en de impact daarvan op de ontwikkeling van het Unierecht. Aan de hand van 29 bijdragen krijgt de lezer een veelzijdig overzicht van dit snel evoluerende EU-beleidsterrein.

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

[New! Human Rights in the Armed Forces](#)
[NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
[NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
[Access to Justice for Women](#)
[Alternative Measures to Detention](#)
[Alternatives to Immigration Detention](#)
[Asylum and Human Rights](#)
[Children's Rights - Key Challenges](#)
[Child-friendly Justice](#)
[Combating Trafficking in Human Beings](#)
[Data Protection and Privacy Rights](#)
[Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
[Family Law and Human Rights](#)
[Freedom of Expression](#)
[Hate Crime and Hate Speech](#)
[Internal Displacement](#)
[International Cooperation in Criminal Matters](#)
[Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
[Introduction to the European Social Charter](#)

[Judicial reasoning and human rights](#)
[Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
[Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)
[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)
[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)
[Introduction to the European Convention on Human Rights", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.](#)

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

[ERA trainingen](#)

[Series of pan-European legal seminars](#)

[Series of language seminars](#)

15 en 17 oktober 2025	Webinar Actualiteiten jurisprudentie Hof van Justitie EU , van 14.00 – 16.15 uur
29 en 30 oktober 2025	Webinar Hofjurisprudentie asiel - wat u niet leest in de samenvatting , van 14.00 – 16.15 uur
3 november 2025	AI Act voor juristen – SSR , 09:30 – 16:30
6 november 2025	Seminar over de EU-rechtelijke en beleidsmatige ontwikkelingen op het gebied van digitalisering , 14.00 tot 17.00 uur
6 en 7 november 2025	Conference on ECHR and Venice Commission: Guarding Human Rights and the Rule of Law, and Facilitating Constitutional Resilience , BIICL (British Institute of International and Comparative Law) in Londen
8 december 2025	3rd Annual EU CharterXchange (ONLINE) , 8 en 9 december 2025; The EU Charter as an effective tool for enforcing EU fundamental rights - focus on the right to a remedy, ow to strengthen the EU Charter's role in climate litigation? The Charter enlargement lab
9 december 2025	3rd Annual EU CharterXchange (ONLINE) , 8 en 9 december 2025; The role of the Charter in promoting the rights of people with disabilities - outcomes of the 2nd and 3rd periodic review of the EU, The prospects for invoking the EU Charter before national courts opened by the Digital Services Act, The Charter in artificial intelligence (AI) impact assessments
4 en 5 juni 2026	Workshop on Positive Obligations and Discrimination in the Case Law of the European Court of Human Rights , Lund (Zweden)

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Knowledge Sharing platform \(ECHR-KS\)](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

AI

- [Nieuwsbrief van de kennisgroep AI & recht \(alleen intern\)](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EUAA \(European Union agency for asylum\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases](#)

[NEMIS: newsletter on European migration issues](#)

[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#)

[NEFIS: newsletter on European free movement issues](#)

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL](#) – European database of asylum law)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA](#) (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- HUDOC (EHRM)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

NL zaken bij het HvJEU

Datum	Arrest/conclusie	zaaknummer	Prejudiciële verwijzing	onderwerp
4.9.2025	CONCLUSIE ECLI:EU:C:2025:650	C-147/24 (Safi) – Grote Kamer	ECLI:NL:RBDHA:2024:2300	Asiel en migratie; afgeleid verblijfsrecht; artikel 20 VWEU
4.9.2025	CONCLUSIE ECLI:EU:C:2025:652	C-155/24 (Nederlandse voedsel- en waren autoriteit) Grote Kamer	ECLI:NL:CBB:2024:126	Tabaksrichtlijn
4.9.2025	ARREST ECLI:EU:C:2025:662	C-203/24 (Hakamp)	ECLI:NL:HR:2024:390	SZ; werkzaamheden in meerdere lidstaten
4.9.2025	ARREST ECLI:EU:C:2025:647	C-313/25 PPU (Adrar)	ECLI:NL:RBDHA:2025:7570	rechtmatigheid bewaring derdelander
10.9.2025	EINDUITSPRAAK ECLI:NL:RBDHA:2025:16727	C-313/25 PPU (Adrar)	ECLI:NL:RBDHA:2025:7570	rechtmatigheid bewaring derdelander
25.9.2025	CONCLUSIE ECLI:EU:C:2025:732	C-465/24 (SBK Art)	ECLI:NL:HR:2024:922	EU sancties tegen Rusland
25.9.2025	CONCLUSIE ECLI:EU:C:2025:735	C-490/24 (Stichting Koskea)	ECLI:NL:HR:2024:1022	WA verzekering auto; begrip bestuurder
25.9.2025	CONCLUSIE (toch niet op Curia)	C-589/24 (Almirall)	ECLI:NL:HR:2024:1139	Geneesmiddelenrichtlijn; vergunningplicht, door apotheek zelf vervaardigd medicijn

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ \(curia-website\)](#).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp	
9.9.25	CBb	ECLI:NL:CBB:2025:456	Concessie NS	
2.9.25	Gerechtshof Amsterdam	ECLI:NL:GHAMS:2025:2280	Rome I; international vrachtwagen-chauffeurs	
2.9.25	Gerechtshof Den Haag	ECLI:NL:GHDHA:2025:1789	IE; merkenrecht	

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp

Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van het Hof. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Adviezen
21.8.25	Oekraïne	Woonrecht van non in klooster	8 EVRM	P16-2025-001	
13.11.24	Roemenië	Tuchtrecht; Rechter; keuring mentale gezondheid	8 EVRM	P16-2024-002	20.12.24 Afwijzing van het verzoek
6.2.24	Roemenië	Eigendomsrecht en recht op eerlijk proces; inbeslagneming van som geld van ambtenaar	6 EVRM	P16-2024-001	26.6.24 Afwijzing van het verzoek
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	9 EVRM	P16-2023-001 Persbericht 16.5.23	ADVIES 14.12.2003
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	6 en 8 EVRM	P16-2022-001 Persbericht 8.11.22	ADVIES 13.4.23 persbericht

19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 <u>Persbericht 2.6.21</u>	<u>ADVIES</u> 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	3 en 7 EVRM	P16-2021-001 <u>Persbericht 12.5.21</u>	<u>ADVIES</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlements lid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVIES</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVIES</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVIES</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>